

**Josephi Quarin, Sacrae Caes. Reg. Apost. Majest. consil. aulic. ...
Animadversiones practicae in diversos morbos / [Joseph Quarin].**

Contributors

Quarin, Joseph, Freiherr von, 1733-1814.

Publication/Creation

Ticini : 'In Typographeo Monast. S. Salvatoris sumptibus Balthassaris Comini', 1787.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/fz9k4wsn>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

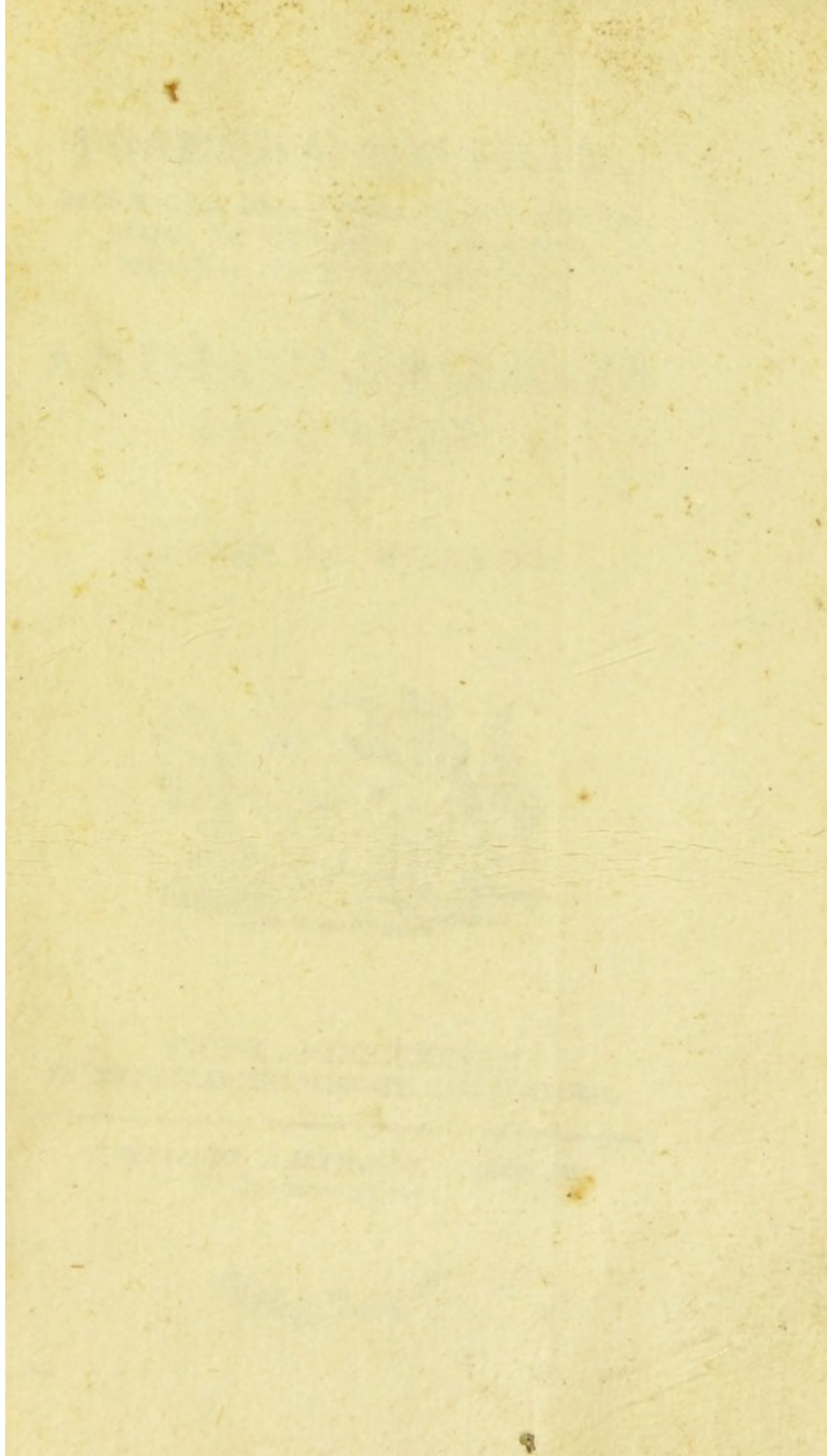
You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

42535/B

Digitized by the Internet Archive
in 2017 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b28776045>

JOSEPHI QUARIN,

SACRÆ CÆS. REG. APOST. MAJEST. CONSIL.
AULIC. ET ARCHIAT. IN NOSOCOM.
GENERAL. VINDOBON. DIRECTORIS
SUPREMI

ANIMADVERSIONES
PRACTICÆ
IN
DIVERSOS MORBOS.

TICINI . MDCCLXXXVII.
IN TYPOGRAPHICO MONAST. S. SALVATORIS.

SUMPTIBUS BALTHASSARIS COMINI
Superiorum Permissu.

B. Laigis Longis

Nec deerat materiae pompa, si quidquam
aliud intueri liberet, quam fidem operis.
C. PLIN. *Natur. Hist.* L. XXIX. C. I.

P R Æ F A T I O.

Equidem ante complures annos receperam, editurum me propediem quasdam in morbos chronicos observationes; verum, ne præstare, quæ promiseram, illico possem, cum alia multa, tum morbi etiam, in quos identidem incideram, in causa fuere. Huc accedit, quod adversaria, in quæ observata mea conjeceram, mutando forte domicilio, magnam partem aut distracta, aut dilapsa perierint; verebar deinde, ea, quæ hic, illic nova ac pene singularia animadverteram, continuo in lucem prodere, cum probe scirem, ut aphorismum condas, non uno alterove factio, sed plurium annorum certa ac luculenta experientia opus esse; denique propterea quoque diu anceps hærebam, num observationes hasce meas publici juris facerem,

* 2

quod

quod tam multa eorum, quæ olim vidissem, notassemque, nunc apud alios quoque auctores hinc inde sparsa reperirentur.

At postquam Augustus supremam generalis Nosodochii Vindobonensis præfecturam mihi demandasset, junioribus, & in arte minus exercitatis prodesse me posse arbitrabar, si, quæ apud præstantissimos scriptores dispersa inveniuntur, in unum aliquod opusculum congererem, eaque novis nonnullis usus mei monitis vel augerem, vel confirmarem. Id quod mihi jam antea quoque feliciter sane evenit, cum privatis prælectionibus ac clinicis, quas vocant, demonstrationibus in Fratrum Misericordiæ nosocomio habitis, & medicos effinxissem, qui per vastissimas austriaci imperii ditiones distributi, cum laude ac fructu in ægris curandis versantur, & ipse apud exte-
ros

P R Æ F A T I O .

ros complures, artis peritos, qui tum forte Viennæ aderant, meque audiebant, non minimam existimationem mihi comparassem.

Ceterum in hoc opere non de chronicis solum, sed de aliis quoque morbis, qui occurrere quam frequentissime solent, agere constitui; multa nihilominus, quæ ad theoriam spectant, omnino non attigi, quod ea fusius pertractata apud Ill. van Swieten, aliosque inveniuntur. Nonnunquam tamen de morborum causis prolixius disserui, cum teste Celso (a) nescire vulgo credantur, quomodo tractare morbos oporteat, qui, unde ii orti sint, ignorant.

Ad morbos venereos quod attinet, quædam solum velut fragmenta concinnavi; nonnulla etiam admiscui, ad alios morbos spectantia, quorum singula

(a) L. I. p. 2.

singula sua sibi capita vindicarent ; neque enim de illis fusius, neque de his singillatim agere placuit, ne aut libri moles nimium cresceret, aut quamplurima, quæ vulgo apud auctores reperias, denuo pertractanda essent.

Nonnulla, quæ olim laudabantur, nunc vero ab aliis improbantur, in medium attuli, quamvis ipse quoque damnarem ; cum fieri possit, ut quæ hodie reiicimus, laudentur posterum, eademque forte medicaminum sit ratio, quæ vocabulorum, quorum

Multa renascentur, quæ jam cecidere ; cadentque

Quæ nunc sunt in honore.

Non pauca, quæ nuper commendata fuere, medicamenta tentavi, quod, uti Hippocrates ait, inventa absque ratione calumniari, vel ignominiose rejicere aut maligni sit, aut ignorantis ; multa tamen in usum non adhibui,

bui, cum, (quæ Mortoni sententia est, de cortice peruviano agentis) minime deceat, experiundi causa, probata remedia incertis, minusque exploratis posthabere.

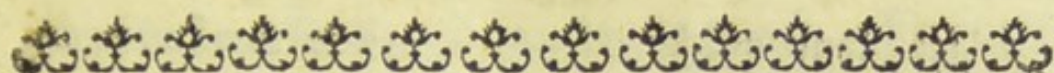
Ceterum cum Olao Borrichio (b) non reformido judices, quin etiam opto; sed æquos, sed omnibus artis præceptis, usuque diuturno eruditos; sed ejusmodi, qui locum in subselliis diu ante occupaverint, quam e tribunali pronuncient. Quod si deinceps quædam aliter se habere in numerosissima generalis Nosodochii turba ægrorum deprehendero; nova quæpiam, & memoratu digna occurrerint, candide fatebor, candideque imper-tiar; quippe qui in frequentissima hac amplissimaque urbe triginta & amplius annos ingenui nomen medici, & ab omni fuce longe remoti obtinuerim.

(b) In præfat. de med. hermet.

INDEX

CAPITUM

CAPUT I.	<i>De Apoplexia</i>	Pag.	1
CAPUT II.	<i>De Epilepsia</i>		14
CAPUT III.	<i>De Tussi</i>		25
CAPUT IV.	<i>De Haemoptysi</i>		39
CAPUT V.	<i>De Phtysi</i>		52
CAPUT VI.	<i>De Asthmate</i>		81
CAPUT VII.	<i>De Hydrope Pectoris</i>		95
CAPUT VIII.	<i>De Ascita</i>		113
CAPUT IX.	<i>De Vomitu cruento</i>		151
CAPUT X.	<i>De Cholera</i>		160
CAPUT XI.	<i>De Dysenteria</i>		164
CAPUT XII.	<i>De Ictero</i>		185
CAPUT XIII.	<i>De Haemorrhoidibus</i>		200
CAPUT XIV.	<i>De Arthritide</i>		211
CAPUT XV.	<i>De Podagra</i>		223
CAPUT XVI.	<i>De Morbis Venereis</i>		232
FORMULAE			

CAPUT I.

D E

A P O P L E X I A.

Apoplexiæ rure quam in urbibus rariores, viros crebrius, quam sæminas corripunt. An ob menstrua, an ob vitam istarum magis sobriam? Fossores metallorum non adeo frequenter apoplexiæ obnoxii sunt, ut Ramazzini notat.

Plures maniacos apoplexia interiisse novi.

Hæreditarius hic quibusdam in familiis est morbus; passim circa æquinoctia & solsticia crebrior observatur. Unde natæ fortassis majales curæ, & venæ sectiones. Immortali vir memoria dignus Morgagnius juvenum apoplexias cito lethales evadere ait, senum in diuturnas resolutiones abire. Quæ nullis antegressis signis, veluti gravedine capitis, vertigine &c. apoplexia ingruit, ea periculi plurimum habet, cum aut polypum internum, aut vasa rupta indicet; illa vero lethalis, cum uno corporis latere paralyti correpto alterum vehementius convellitur.

Neminem unquam vidi, qui, si manum eidem capitis parti crebrius admoveret, mortem effugisset, etsi cetera symptomata non ita gravia viderentur.

A

Lau-

Laudant quidam largum urinæ profluvium, sed e reliquis symptomatibus intelligendum, an non ex resolutione hæc evacuatio orta sit.

Sudorem copiosum ac validum e toto corpore manantem multi salutarem esse censent: ego cum lethalem reperi, ubi in principio morbi absque febris imminutione animadvertitur.

Superveniens apoplexiæ frigidæ febris eam quandoque solvit, si respiratio levetur; ast ubi hæc gravior evadit, pessimum denotat.

Hinc recte Piquerius regis hispaniarum archiater monet, solvi apoplexiam febris, illico superveniente; nequaquam vero, ubi aliquanto post, & confirmato jam morbo accesserit (a).

Quidam nullis functionibus corporis læsis per complures annos pulsum habent perpetuo intermittentem; hi frequenter repente extinguuntur, uti illi quoque secundum Hippocratem qui sæpe absque manifesta causa animo linquntur. Horum cadavera aut polypos aut vās ruptum in præcordiis exhibent.

In apoplecticis post annosas cæphalalgias, & vertigines in capite potissimum tumores, aut excrecentiæ reperiuntur.

Ubi a vi externa apoplexia orta est, etiam si symptomata emendentur, si rigor accedat, cita mors sequitur.

Omnia, quæ cerebrum comprimere possunt,

(a) Prax. med. T. I. p. 46.

sunt, in causis apoplexiæ numeranda esse cense-
ret van Swieten: sed & vulnera cerebelli sanata
fuisse accepimus, & puerum quemdam, qui
scirrhum cerebelli diuturnum circumferret, vidit
Hallerus (b).

Interdum ex ingluvie apoplexia oritur. Sæ-
pe in cadaveribus nihil repertum est, quod
afferre mortem potuisset, uti Willisius, Morga-
gnius, & Ballonius (c) observarunt, velut si
cum animæ causa quoque mortis fugisset. Vide-
tur in apoplexia quandoque adesse spasmus, qui
ad totum systema nervorum se extendit, &
congestionem in encephalo creat; ut ex apople-
xia a terrore nata patet.

Nonnunquam in aere quidquam inesse
probabile est, quo fons & principium vitæ de-
leri possit. Hinc animadvertente Weikardo (d)
certis temporibus apoplexiæ & paralyfes grassan-
tur, quarum nulla satis certa causa appareat.

Inter apoplexiæ causas referenda quoque
est salivatio mercurialis frigore interrupta. A
dormitoriis recenti calce illitis, ac præcipue plus
æquo calefactis Lancisius apoplexias, van Swie-
ten hemiplegias ortas vidit, prorsus insanabiles.
Refert quoque Plinius lege apud romanos cau-
tum fuisse, ne quis intra triennium in ædificiis
recens exstructis habitaret. Cum senes, tum alii

A 2

quo-

(b) *Physiol. corp. hom.* T. I. p. 477.

(c) *Cons. med.* L. III. Cons. 71. T. III. p. 339.

(d) *Vermischte mediz. Schriften.*

quoque ex nimia venere ob virium vitalium defectum apoplexia pereunt.

Divisio in sanguineam, & serosam, quæ tamen rarissime occurrit, ad praxim sufficit, nam quæ a polypis, aut atra bile mota nascitur, immedicabilis est.

In apoplexia sanguinea æger erecto trunco, declivibus cruribus, nudo capite, tecto parum reliquo corpore collocandus est, arcenda turba hominum a conclavi, cavendum item a frictione corporis, ab odoriferis, & spirituosiss.

Hic venæ sectiones institui, & repeti debent, sed uti Lieutaud præcipit (e), ne athleticis quidem tantum sanguinis detrahendum, ut calor nativus solvendo morbo necessarius exstinguatur.

E jugularibus nonnisi post prævias phlebotomias sanguis mittendus, ne collo fascia constricto vasorum encephali plenitudo augeatur.

Hirudines pone aures, si vero hæmorrhoides tumeant, ano applicandæ sunt. Quæ si nil proficiant, Aræteus cucurbitulas occipiti affigi, sanguinemque largiter educi jubet, unde præsens auxilium natum esse vidit Sennertus.

Si inter sanguinis missiones pulsus fortior evadat, & intermittat nonnunquam, quin symptomata imminuantur, mors imminet.

Sinapismi pedibus applicari possunt, ves-

cantia

(e) Synops. univ. prax. med. p. 132.

cantia nocent; nisi sanguine quantum opus est detracto, & humorum orgasmo minuto.

Clysmata solum antiphlogistica injicere convenit.

Tres item quatuorve unciae aceti aqua diluti ano injici possunt. Absint purgantia drastica. Sed nimis meticulosi sunt, qui leniora timent. Hinc propinare licet mixturam e sale medio & roob sambuci (N. 1.) ut corpus sæpius purgetur, facta purgatione eidem mixturæ extractum arnicæ ad gr. viii—xii. & amplius addendum est. Ubi sanguine misso æger levatus est, & pulsu in debilem mutato facies pallidior evadit, spiritus Mindereri, camphora cum nitro locum habet (N. 2.).

Suadent nonnulli ut frigida capiti fomenta applicentur, quod sperant fore, ut lacrum hinc vas contrahatur, effususque sanguis insugatur, cum hic aliquando sponte dissipari videatur teste Wepfero, (f) sed si consideremus ex aspersa improvise ad nucham & caput frigida cæcitatem & immedicabiles paralyses existisse, facile patet, quam infidum hoc remedium sit, quamque inimicum famæ medicorum vix alia re, quam Celsi effato excusabile: melius est anceps remedium experiri, quam nullum.

Commendantur emetica, præcipue si ventriculi

A 3

(f) Hist. apop. observ. illustr.

triculi repletio præcessit. Neque successu hæc methodus interdum caruit; verum cum vomitibus fere omnibus facies turgescat, oculi cum tumore rubeant, encephali vasa inflentur, & nonnunquam in sanguineis sumpto emetico apoplexia successerit, facile intelligi potest, quam periculi plenum hocce remedium sit.

Pessime errant, qui ob solum materiæ biliosæ vomitum propinant emeticum, cum e plethora caput obturbante nausea & vomitus biliosus oriri possit.

Cel. Murray (g) minus favet emeticis, dum clysmata ex decocto foliorum tabaci parata improbat propterea, quod vomitum cient.

Emeticum, uti Nicolai (h) monet, incertum est remedium, nec profuturum, nisi malum in ventriculo hæreat.

Vix cienda emesis videtur, nisi constet, ægrum paullo ante morbum nimis replevisse ventriculum. A pluribus vitriolum album a granis XV—XXX & ultra exhibetur ad vomitum cito movendum, sed nativum præsertim Goslariense non omnino tutum remedium esse videtur, cum de zinco, ferro, cupro, & plumbo participare soleat.

Præstat penna fauces irritare, quam emetica violenta propinare.

Neque tepido aut mellito potu promovenda

(g) Mat. med. T. I. p. 472.

(h) Recept. und Kuraiten.

venda vomitio est, ne ventriculus magis distendatur.

Ne in malum recidat sanatus æger, juverit interdum sanguinem mittere, quamquam id solum non sufficiat, cum phlebotomia corpus ad novam generandam plethoram disponat. Itaque lenia purgantia; ut, aquam angelicæ, sal mirabile, amarum quandoque exhibere oportet, & diæta tenuior observanda est, quæ tamen raro obtinetur, cum hi ægri duplum ejus, quod fani solebant, & comedant, & digerant.

Abstinendum pomeridiano somno, qui plethoram auget. Cavendum a nimia collaris adstrictione, cum ex ea & in recte valentibus hæmorrhagia narium, & pertinax cæphalgia sæpius nascatur.

In apoplexia serosa clysmata acriora e sale amaro (N. 3.) aut tartaro emetico (N. 4.) injicienda sunt.

A decocto tabaci in clystere exhibito præcordiorum anxietates lipothymias, & frigidum circa frontem sudorem extitisse practici observarunt.

Purgantia validiora in apoplexia frigida minori volumine præscribenda sunt, ut eo facilius deglutiantur.

℞. Resin. jalapp. Scrup. j.
tere cum jv. nucleis pini, adde

A 4

Syr.

Syr. rosar. solut. dr. vj. Sumat omni quarta horæ parte dr. jß. donec purgetur.

℞. Extract. jalapp. aquos. dr. jß.

Aquæ fœnic. unc. jß.

Syrup. de duab. unc. ß.

Sumat omni quarta horæ parte unciam dimidiam.

Odorifera e spiritu cornu cervi aut salis ammoniaci naribus admoventur. Sed vix quidquam proderunt: nisi purgantibus, & clysmatis acrioribus causa comprimens derivata fuerit.

Cucuphæ ex herbis cephalicis; velut: rore marino, lavendula &c. compositæ conveniunt.

Vesicantia artubus ipsique capiti apponenda sunt.

Tentari item sialagoga possunt, quæ humores educunt, & ad externarum carotidum ramos determinant.

Sternutatoria haud omni periculo vacant.

Sæpe, multumque quæsitum est, an venæ sectio in apoplexia serosa locum habeat.

Ill. van Swieten levem sanguinis detractio- nem concedit, ut medici famæ consulatur, & stimulantia tutius adhiberi possint. Morgagnius eam necessariam esse judicat, ubi & in apoplexia serosa sanguis vasa distendit.

Hac in re pulsus, vires & vitæ ratio ante actæ lucem præbebunt; nam qui male nutriti, aut mœrore diuturno confecti sunt; aut intentis

me-

meditationibus adsueti, damnum inde acciperent.

Depletionibus factis ad stimulantia & incidentia fortiora confugere licet; hinc pro diversitate symptomatum & causæ camphora, spiritus cornu cervi succinatus, sapo Starkeianus, pilulæ ex extracto enulæ, myrrhæ, galbano & aloe, vel infusum ex ruta cum helleboro conveniunt, nonnunquam etiam ad setacea confugere oportet.

Ubi ulcera diuturniora citius consolidata fuerunt, ad fonticulos, aut setacea recurrendum est.

Quandoque apoplexiæ tussis accedit cum sibilo, & difficili materiæ crassæ ac pituitosæ excretionem, suffocationem minitante. Tum vero incidentibus, & expectorantibus opus est, ut kermes minerali, mixtura ex gummi ammoniaco, extracto enulæ, & oxymelle scillitico, (N. 5.) sed sæpe malum, quod paralyfi nervorum in pectore ortum debet, non levatur.

Haud assentior Cl. Sauvages æfferenti, apoplexiam ex arthritide ortam eodem, quo sanguineam, modo tractandam esse.

Si enim inflammatoriæ morbus naturæ est, venæ sectionibus, leniter revellentibus, enematis antiphlogisticis, sinapismis quidem &c. impugnandus est; si vero languida humorum circulatio, pallida facies, pulsusque mollior, tum vesicantia partibus affectis applicita, camphora, moschus, enula, sulphur, antimonium locum habent.

Est

Est & febris apoplectica. Sic vetustissimi medici Diocles, & Asclepiades febrium periodicarum cum accessibus lethargicis meminerunt.

De his in tractatu de febribus egi.

Nonnunquam veræ apoplexiæ jungitur febris biliosa remittens. In similibus utplurimum contra diætæ regulas antea peccatum est. Ægri sub initium paroxysmi vomunt, certis temporibus levantur, nunquam tamen ad se redeunt (unde hæc a febre apoplectica distinguitur) urinam, siqua colligi potest, jumento-
sam mittunt, dum exacerbatione redeunte in pejus ruunt; plerumque oscitant, pulsus est celerior, quandoque inæqualis, aut intermittens, qui accessu finito magis naturalis evadit. Hic clysmata antiphlogistica injicienda sunt, & alvus mixtura salina (N. 6.) egregie ducenda: tum brevi intervallo ad corticem peruvianum confugiendum, isque per os & anum. (N. 7.), cum æger remissius habet, ingerendus, non intermissis vesicantibus, moscho aut camphora, (N. 8.) dum pulsus debilis, aut inæqualis tangitur.

Convalescentibus ex apoplexia ægris cavenda est ani obstructio; nam multi in sella pertusa, dum nimio opere niterentur, apoplexia extincti sunt.

In sanguineis vitanda quævis major seu animi, seu corporis commotio, cumprimis ira.

Aquæ

Aquæ minerales iis, qui apoplexia levati sunt, vix concedendæ, etsi antea iis usi fuerint, cum teste Willisio ex largius haustæ nec per urinas satis ejectæ lethargum inducant.

Bergius potum coffeæ apoplecticis & lethargicis noxium esse declarat, idem tamen (i) asserit, vim quamdam coffeæ inesse excitantem, quod apud arabes quosdam evidentissime compertum fuit, qui, cum opio abusi sunt, potu coffeæ iterum eriguntur.

Tabaci usus apoplecticis minus conducit; sed si post longiorem usum ab eo repente abstinentes temulenti evadant, redire ad consuetudinem debent, eoque moderate uti.

Constat apoplexiam sæpe in hemiplegiam aut paralysem desinere; remedia cum calida, tum stimulantia, quæ nullo discrimine a multis propinantur, sanguineis nocent, rectissimeque Trallianus ait; calidioribus, ac ficcioribus curandis refrigerantia & humectantia convenire.

Hinc ea in memoriam revocanda sunt, quæ superius de diversa calidæ & frigidæ apoplexiæ curatione præcepi.

Nec senibus paralyticis purgantia aut clysmata acriora, nec ficcis atque exhaustis sudorifera conveniunt.

Qui ex apoplexia sanguinea hemiplectici
eva-

(i) p. 113. Mat. med.

evalere, iis electrificatio perniciofa est, namque & pulsum celeriore reddi, & hæmorrhagias movet, & humores majore impetu verſus caput agit.

De Haen exemplum adfert paralytici inter electricos ictus apoplexia correpti, & quarta poſt hora exſtincti.

Neque balnea ſulphurea ejusmodi ægri profunt, quæ tamen in frigidioribus juvandis magnam vim habent.

Quare Mead minus recte aſſerit, immerſiones calidas omnibus omnino paralyticis obefſe, quin imo diuturnus eorum uſus quandoque neceſſarius eſt. Nec bene Duretus pronuntiavit, paralyticos, niſi brevi ſanentur, balneis ſulphureis inſanabiles reddi. Si vero inter balnei uſum vertigo, temulentia, aut tenſio capitis major percipiatur, vel vires deficiant, aut ſomnus arceatur, cibive appetentia langueat, ab ulteriore uſu ceſſandum eſt.

Malo prorsus conſilio debilioribus, antequam balnea uti cœperint, vena tunditur, aut purgantia exhibentur, niſi certa plethoræ aut ſaburræ, in primis viis latentis ſigna deprehendantur. Sæpe viſcantia profunt, paralyticis illi ſpinæ dorsi loco appoſita, unde nervi ad partem affectam egrediuntur. In frigida paralyſi linguæ collutoria ex radice pyrethri cum ſale ammoniaco, vel paſtilli maſticatorii ex radice imperatoriæ, aliisque acrioribus tentari poſſunt.

℞ Pulv. rad. pyreth. dr. i. β.

Salis ammon. dr. ij.

Aq. falviæ lib. β.

Spirit. cochl. dr. vi.

Mista stent per noctem, mane cola; & adde.

Mell. unc. β.

Exhibe.

℞. Rad. imperator. dr. iij.

Sem. sinap. dr. j.

pulverata excipe melle rosato, ut fiat massa solidior, ex qua formentur pastilli rite exsiccandi.

Egregiam in paralyfi curanda vim habent herba anthos & arnica, jam a Junkero in hoc morbo laudata, cujus flores efficaciores herba deprehenduntur. Ewers in hemiplegia serosa belladonnam cum successu adhibuit, & quandoque a x. granis ad xx. ascendit. Mirabar equidem, rem ei semper e sententia cessisse, cum sciam, magna in præbendo hoc remedio circumspectione opus esse, propterea quod sæpius ab ejus usu mentis obtenebratio, & balbuties linguæ enata sit.

Frigidis, qui pastaceo erant habitu, quandoque sequens pulvis, præter alia remedia, profuit.

℞. Colocynth. gr. j.

Sacch. unc. β. Divide in octo doses.

Sumat tertia, aut quarta quavis hora ejusmodi pulverem.

Hiscæ ægris quandoque & fonticuli, & scæ-
ræca conducunt.

CA-

CAPUT II.

D E

EPILEPSIA.

Viris, quam fæminis familiarior hic morbus est, junioribus item præ adultis infestus.

Quin & hæreditarius nonnunquam, ab avo ad nepotem transit, filens in filio.

Multiplices sunt epilepsiæ causæ: vermes, terror, nimia nervorum irritabilitas, exostoses, caries ossium cranii &c.

Dux hoc anno fæminæ sub insultu epileptico ad nosocomium deportabantur, quæ omnibus frustra adhibitis in paroxysmo periere, una harum tophum, altera exostosim in cranio ex lue venerea neglecta exhibuit.

Sæpe in cadaveribus eorum, qui ex epilepsia decessere, nihil detectum fuit, quod culpari posset. Ill. van Swieten mulierem norat, quæ cum marem utero gereret, epilepticis insultibus vexabatur: minime vero dum fæminam gestaret.

Inde patet, quam vana sit specificorum deprædicatio, cum causa mali sæpe incognita sit, neque cognita semper tolli possit.

Epi-

Epilepsia, quæ absque signo præmonente ingruit, fere incurabilis est.

Morbus hic, ut apud quosdam auctores legitur quartana interdum, hæmorrhoidibus, diarrhæa, ulceribus, mutatione denique cæli sublatus est: at mihi hujusmodi felices eventus nondum observare contigit.

Quandoque in puellis circa pubertatis tempus solvitur, sed hoc de plethoricis solum valet.

Raro paroxysmo sæviente pereunt epileptici, sæpius apoplexia enecantur. Hinc si oculi rubeant, major calor, & tensivus capitis dolor animadvertatur, vena secanda est.

Inter paroxysmum ægros liberiore in aere, & capite elevato collocare oportet, cavereque ne lapsu, aut morsu lædantur.

Neque acriora sunt eorum naribus admovenda, ne sternutatione excitata rumpantur vasa encephali, sanguine distenta.

Opium a veterano Practico in ipso epilepsiæ æstu propinatum non modo nihil levamenti adtulit, sed soporem apoplecticum, mo spectante, induxit.

Extra paroxysmum abstinendum ab omnibus, quibus eum accelerari compertum est; præcipue a venere, in quam proniores epileptici sunt.

Quandoque in externis corporis partibus paroxysmi orientis vestigia apparent. Tum ex fascia tortili ligari, aut cauteriis, vesicantibus, opia-

opiatīs urgeri poterunt, quamquam hæc omnia incassum tentata vidi.

Infantes quandoque epilepsia propterea corripuntur, quod manantia capitis ulcera arte siccata fuere. Hinc recte Dolæus & Kleinus animadvertunt, achores, & tineas saluti pueris esse, cum gravioribus eos malis liberent; neque facile epilepsia laborare eos, quibus scabiosæ in capite crustæ nascuntur.

Hæc cum fiunt, flores sulphuris, spiritum fuliginis, æthiopem antimoniam, decoctum antimonii cum sarsaparilla, interpositis purgantibus tentare licuerit. Semel in malo recenti emplastrum meliloti profuit cum quinta parte vesicatorii capiti adplicitum.

Quandoque etsi rarius ex obstructione viscerum, & dispositione atrabiliaria epilepsia nascitur, uti jam Hippocrates observavit.

Tum decoctum solvens e saponaria & taraxaco, addito quandoque helleboro nigro profuerit; debilioribus pilulæ tonicæ Beccheri conducere possunt. Prosper Alpinus auctor est, sacerdotes quosdam helleboro, sub specie olei sancti cum fructu usos esse ad morbos, qui pro dæmoniis haberi solent, abigendos, inter quos epilepsia numeranda est. Cavendum ne pro radice hellebori nigri rad. adonid. vernalis L. substituatur.

Diversa epilepsiæ remedia a diversis laudantur: veluti phosphorus, viscum quercinum

num , folia aurantiorum , hyosciamus , stramonium , belladonna , sulphur venereum .

Phosphorus a gr. j. ad iij. ter , quaterve per diem , vel in quodam solutus liquido , vel cum conserva datur , dum circulatio augenda est . Verum anceps remedium esse , & circumspeditione egere ex observatis Cl. Weikardi (a) constat . Generaliter omnia stimulantia & roborantia sanguineis epilepticis nocua deprehenduntur .

Viscum quercinum , cujus vis atque efficacia in cortice maxime residere creditur , vel in infuso , vel in pulvere ad scrup. ij , vel dr. j. omni sexta hora propinatum aliquoties profuit , oportet autem , ut lente exsiccetur .

Ante complures annos pluvis quidam ex Hollandia , ut specificum antiepilepticum Vienne nam allatus est , qui e foliis aurantiorum pulverisatis constare videbatur . Eo remedio ægrum gravissimis paroxysmis , sæpiusque per diem redeuntibus affectum sanavi . Decoctum , (N. 9.) vel pulverem nostratium aurantiorum ad dr. β. sæpe per diem , sed incassum præbui , etsi quandoque symptomata e majori nervorum irritabilitate profecta mitigata viderim .

Cel. Cullen nihil a bile tauri inspissata emolumenti sperat ; tametsi nonnullos epilepticos , habitus pallescentis ac tumiduli nulla mor-

B

bi

(a) Vermischte medizinische Schriften . IV. St. 105. S.

bi causa cognita hujus remedii ope per plures septimanas continuati penitus sanavi. Idem Vir celeberrimus (b) ait, spem esse, fore, ut arsenicum forte prodesse possit, cum in febribus intermittentibus non sine fructu adhibeatur, sed in Tractatu de febribus monui remedium hoc infidum & periculo plenissimum esse.

Nec hyosciami neque stramonii extracto epilepticum curatum vidi, illud interne tuto adhiberi posse negat Cl. Greding, (c) hoc, parva & repetita dosi sumtum, quandoque epilepsiam tollit quidem, uti videtur, sed specie mitigationis revera fallit, & rem in perniciem vertit.

Belladonna teste auctore supralaudato neminem quidem epilepsiæ eripuit, aberrationem tamen mentis imminuendo levamen attulit.

Sulphur venereum seu parva, seu auctiori dosi exhibitum, neque ad fugandam, neque ab sublevandam epilepsiam quidquam valere, usu didici, imo cum Cel. Baldinger medicamenta e cupro parata vix unquam administranda censeo.

Moscho mentis stupor, & alienatio, quæ post paroxysmum persæpe diutius remanent, multo citius tolluntur, faciliusque ad se redeunt ægri.

Oleum

(b) Tom. III. p. 85.

(c) Ludwig Advers. med. pract. T. I. P. II. p. 347.

Oleum animale Dippelii a Springsfeld pro inefficaci habitum, malo recenti, eoque a menstruis vel non prodeuntibus vel suppressis orto bis, ter per diem ad x. & xx. guttas propinatum profuit.

Præstantissimum longe remedium, cujus ope plures epilepticos sanavi, radix est valerianæ sylvestri ad dr. ij—v. per diem longiori tempore exhibita. Forte sæpius epilepticis nullam opem attulit propterea, quod ii vel in victu, vel aliis in rebus delinquant.

Præferenda est substantia extracto, aut decocto: radix vero legenda ante, quam folia erumpant.

Duos infantes pharmaca respuentes epilepsia liberavi, nutricibus eorum radicem largiter præbendo.

Nunquam ex interno valerianæ usu febrem urticatam exstitisse memini, ut in Transactionibus anglicanis refertur. Sæpius solam, quandoque aliis pharmacis mistam propinavi. Ubi vermium suspicio erat latentium, anthelmintica; ubi bilis iners, aut abdomen tumidum, fel taurinum inspissatum; ubi nervi faciles irritati, castoreum, asam foetidam, aut moschum, si odorem ægri ferebant: in nimia debilitate martialia addidi.

Ubi corpus glutinosis humoribus abundat, egregium tinctura martis helleborata usum habet a guttis xx—L. de die propinata.

Cum alio loco de morbis a vermibus agere animus sit, sufficiat hic notare, quod debiliori, aut facile irritabili ægro vermibus laboranti mercurialia propinanda non videantur, præcipue cum Cl. Scopoli referat, nusquam frequentiores intestinorum lumbricos deprehendi, quam iis in locis, ubi argentum vivum e terra effoditur, hominesque aerem hauriunt mercurio inquinatum, qui igne redditus volatilis male persæpe eosdem afficit. Semen sabadillæ, quod sæpius exhibui, ægros torquet ac vomitiones ciet, & cum vermes excernuntur, id potius virtuti purganti tribuendum videtur.

Spigeliæ anthelmiam nondum adeptus sum, qua Cel. Bergius (d) violentas convulsiones curavit, etsi nulli vermes in conspectum venerint.

In doloribus tantum non convulsivis, qui a vermibus creantur, mitigandis, cataplasma e farina, felle taurino, summitatibus absynthii & oleo idoneum fuit.

In horrendis symptomatibus quandoque a vermibus excitatis cucurbitæ siccæ ad regionem epigastricam vel hypochondria applicatæ præsentissimam opem tulerunt.

Epilepsia certo tempore recurrens corticem cum Valeriana poscit.

Cum

(d) T. I. p. 95.

Cum hystericæ epilepticis insultibus vexantur, quandoque Valeriana cum gummiferulaceis, & asa foetida (N. 10.) adjumento est; in mobilioribus tamen, ubi cephalalgia, æstus corporis major, indeque existens vertigo animadvertitur, nervina remedia, & calidiora detrimenti plus, quam emolumenti habent.

Noveram ante complures annos puellam, perquam facilem irritatu, quæ cum vehementioribus animi motibus concitaretur, non raro inde epilepsia corripiebatur. Forte fortuna sub idem plane tempus, quo imminentis paroxysmi signa jam apparebant, concentus musicos, quibus mirifice alias delectabatur, audierat; neque tum paroxysmi vim ullam aut accessionem sensit.

Itaque, quoties deinceps epilepsiæ redeuntis metus ingruebat, harmonici concentus in usum felici eventu vocabantur, donec firmato aptis remediis corpore ægra penitus malo liberaretur. Quantum ad spirituum motum compescendum, refringendumque musica valeat, id quotidiana nos experientia docet; nam & parvuli ejulantes cantibus placantur, & languentes excitantur variis vocum, aut fidium sonis. Quæ forte causa fuit instituentæ musicæ militaris, neque enim priscos aut instrumentorum musicorum, aut cantus etiam vim atque efficaciam ignorasse putandum est,

uti Ill. van Swieten observat, quin & morborum incantamenta inde originem traxisse propius ad verum accedit. His quoque non Homerus solum, sed ipsæ etiam sacræ paginæ consentiunt; atque divinus Plato ait: musicam non iccirco a diis concessam hominibus esse, ut aures demulcerentur, sed ut animi perturbationes hujusce voluptatis lenocinio sedentur, atque in ordinem redigantur.

In epilepsia recenti, nec admodum gravi, quæ e præcedente onania sequebatur, cum mucosus humor e genitalibus copiosius defluens, corpus in dies labefactaret magis, sequentes pilulæ opem tulerunt.

℞. Rad. valerian. unc. j.

Limatur. mart. non rubig. dr. iij.

Myrrh.

Oliban.

Extract. torment. aa. dr. jβ.

℞. pil. gr. iij.

Sumat ter per diem vij—x. & amplius non intermissis spirituosiss & aromaticis spinæ dorsi frictionibus.

Vidi epilepticos duos, quibus remedia omnia hic commendata incassum adhibui, pulvisculis ab agyrta propinatis integre sanatos, vidi quoque alios, qui iisdem pulveribus nullo prorsus emolumento usi sunt. Electricitas epilepticis adplicata hucusque in nosocomio non profuit.

In-

Inustio calvariae, candenti ferro facta, periculosissima habenda, imo lethalem eam de Haen expertus est.

In desperatis rebus imitandi sed cauta manu, forte essent Nigritæ, qui totam futuram coronalem longa & ampla stupa instar moxæ, nec sine maximo emolumento adurunt. (e) Etsi cum Cl. Lorry nervorum morbos, hodie frequentiores, quotidiano tabaci naribus attracti, usui adscribere nolim, eum tamen epilepticis interdicedum puto, quum ex ejus abusu, & morbum & furorem augeri Cl. Greding observaverit.

Quod ad pharmaca supra laudata adtinet, nulla de iis propinandis certa lex, aut norma statui potest, cum modo hæc, modo illa profuerint.

Laudantur quoque balnea frigida, utpote roborando corpori perquam idonea, sed & hic quoque judicio est opus.

A balneis frigidis paroxysmum epilepticum exasperatum fuisse legimus. (f)

Univerſim balnea frigida, quæ nimium forte antea negligebantur, nunciis nunc encomiis in cælum tolluntur. Cum quid prospere iis effectum est, omnium id sermone ac laudibus celebratur; at si perperam res accidit, si in-

B 4

com-

(e) Kaempferus amoenit. exot. p. 195.

(f) Tode Mediz. Chyr Bibl. I. p. 117.

commoda inde graviora, eventusque sinistri consecuti sunt, altum taceretur.

Tobias Mathæius Anglus ante Floyerum balnei frigidi usum Antwerpiæ stabilire adlaboraverat, sed paullo post ejus consilia respui cœpere, ob enata inde detrimenta (g). Recte igitur Ill. van Swieten asserit, martialia, & omnis generis roborantia balneis esse securiora, cum hæc externas tantum partes afficiant, nec longo admodum tempore agant.

CAPUT

(g) Tralles de tuenda p. 232.

CAPUT III.

DE

TUSSI.

Multiplex est natura tussium ac pro earum diversitate curatio multiplex.

Convulsiva ut plurimum infantes aggreditur, adultis minus infesta.

Sæpius epidemica est, nec caret suspitione infectionis.

Putat Lieutaud eam non solum a spasmodica contractione glottidis, sed etiam a repletionne bronchiorum provenire, cum in cadaveribus bronchia muco viscidior referta, aerique prorsus impervia observaverit.

Quidam causam mali in ventriculo & intestinis quærunt.

Probabilius & in his, & in pectore hæret; cum neque purgantibus solum, aut stomachicis, nec solis pectoralibus morbus depellatur.

Durat 7—14. hebdomades morbus nonnunquam, sed mitior redit.

Diutius protractus hernias, gibbos & quandoque phthisin generat; nam tussis vehementia expressus sanguis, & e naribus stillat, & e pulmonibus ejicitur.

Cum

Cum ad tussim convulsivam hæmorrhagia accedit, morbus plerumque levatur; ubi vero hæc abundantior, aut frequentior est, ægritudo diuturnior evadit, corpusque exhaurit.

Quo diutius respiratio quiescit, quo facies magis vel rubet, vel livet, eo pejus cum ægro agitur, tum vero pessime, cum sopor, & convulsio supervenit.

Puillis vena vix secanda: majoribus natum solum, cum pulsus plenus ac durus, pectorisque dolor, non unquam remittens, observabitur.

Vidi in nobilissima ægra vomitam a neglecta sanguinis detractione enatam. Emetico haud opus est, cum nulla in primis viis saburra hæret, ob vomitum convulsivæ tussi frequenter junctum; namque hic e mechanica faucium irritatione nascitur.

Multo minus convenit ægris debilioribus, & iis, quibus livida est, aut rubicundior facies: quibus venæ tument, vel cor vehementius palpitat.

Principio morbi noxia sunt opiata, præclue cum viscida excreantur, etsi enim tussim ad tempus sedant, ea tamen mox redit acerbior, & suffocationem minatur.

Neque ab oleosis, aut dulcibus, quibus ventriculus læditur, curatio auspicanda est.

Rejiciendum sperma ceti, tussientibus olim familiare remedium, cum fere semper rancescat.

Fe-

Felicissime curatio cessit, ubi mixtura salina cum manna repetitis vicibus in morbi exordio propinata fuit.

℞. Sal. mirab. Glaub. dr. ij—iv.

Mann.

Syr. althææ \overline{aa} . unc. j.

Aq. fœnicul. unc. iv.

Sumat sæpius cochlear majus. Pro diversitate ætatis, aut temperiei dosis salium vel augenda, vel minuenda est.

Manna amica est pectori, & alvum movet. A quibusdam, absente feбри, potus coffeæ cum manna commendatur; cavendum autem, ne fabis nimium tostis oleum in iis contentum, empyreumaticum reddatur.

Corpore per aliquot dies leniter purgato, decoctum ex taraxaco, floribus verbasci, & liquiritia prodest, addito, si alvus tardior persistat, sale medio.

Ubi post evacuantia tussis admodum sicca animadvertitur, oleosa conveniunt; a quibus tamen abstinendum, si sputa viscida & glutinosa excernuntur; tum enim unciam dimidiam aut drachmas sex oxymellis scillitici priori decocto addere oportet.

Cum res magis urget, kermes minerale poscitur.

Egregiam in tussi convulsiva opem sequens pulvis præstitit.

℞. Flor.

℞. Flor. sulph. dr. j.

Gum. arab.

— tragacanth. aa. dr. j. β.

Extract. liquirit.

Sacchar. aa. dr. ij.

Kermes min. gr. ij—iv.

F. Pulvis.

Sumat tertia, aut quarta quavis hora scrupulum unum, aut drachmam semis, bibatque insuper infusum ex radice fœniculi, floribus verbasci, & liquiritia.

Si sputo prodeunte tussis non minuatur, visificantia, nisi valde tenelli, facilesque irritati ægri sint, inter omoplatas feliciter admoventur, id quod Willisius in gravissima tussi quoque expertus est, quæ sputo crasso, & copioso exaggerata nullis remediis cesserat.

Propinatur a quibusdam in tussi convulsiva tinctura cantharidum, sed hujus remedii usum quandoque periculosum esse experientia constat; forte notante Cl. Tode levamen inde secutum magis a cortice simul exhibito repetendum erat.

Ubi corpus quidem infirmum, ac imbecille est, at sputa facile succedunt, cortex peruvianus in decocto cum floribus verbasci, & liquiritia (N. II.) plurimum utilitatis habet; namque & lapsas vires restaurat, & mali reditum prohibet. Ut infantum nauseæ occurratur, aliquot fabæ coffeæ addi possunt.

Si

Si sub corticis usum sputa difficiliter egeruntur, bis, terve per diem pulvis supradictus e floribus sulphuris, extracto liquiritiæ &c. sumtus profuerit. Atsi respirationis difficultas, pectorisque oppressio augesceret, abstinendum a cortice foret.

Ubi sputa purulenta ejiciuntur, decoctum corticis peruviani, modico lacte temperatum, præbere omnino opus est, neque lichen islandicus negligi debet.

Laudat Rosenstein muscum arboreum, ac præcipue illum, qui quercubus adnascitur, eum minus, quam cortex infantibus displiceat, jubetque drachmam ejus unam, in lacte sufficienti coctam mane ac vespere bibi, vel

℞. Lichen. plicat. Linn.

Sacchar. aa. dr. ij.

F. Pulvis.

Sumat mane & vespere in lacte vel jusculo tantum, quantum cultelli apex capit.

Commendantur a Gaubio flores zinci, qui, etsi sæpius eos præbuissem, semel tantum prodesse videbantur.

Damnando prorsus ac inhumano consilio Sauvages duo, triave sacchari saturni grana suadet.

Ill. de Haen in tussi convulsiva sequens remedium auxilio fuisse testatur: xx. aut xxv. Helices pomat. Linn. contundebantur, & per horam in pinta cerevisiæ, aut lactis coquebantur;

tur; tum colatura per duas, tresve hebdomades quotidie exhibebatur. In tussi ferina, aut cum acrimonia irritans demulcenda est, non incongrua hæc medicina fuerit, ut gummi arabicum, tragacanthæ; ast in exordio morbi, vel ubi multa glutinosa ejiciunt ægri, præcipue vero stomacho minus recte habente, non conveniunt.

Curatione absoluta ægri leniter vel mixtura salina (N. 6.) vel tinctura rhei aquosa purgandi sunt, quoniam sæpe sputa sua deglutiunt. Idem locum habet curationis tempore, si appetitus deficit, & pondus ad scrobiculum cordis sentitur.

Cum melius ægri valent, mutandum conclave est; sic namque & sanitas citius recuperatur, & morbus rarius revertitur.

Tussim, quæ in stomacho sedem habet, plerumque vitiata digestio antecedit, neque nausea abest; pondus item circa regionem ventriculi, tum sæpe vomitus, atque irritatio ad tussim, seu circa scrobiculum cordis, sive circa finistrum hypochondrium observantur. Accedunt quoque ructus, at nullus in pectore renisus animadvertitur: ducto profundius spiritu non læduntur ægri, neque tussis inde augetur, nisi pectus una affectum sit: plerumque exscreando magis, quam tussiendo lentum gluten educitur.

Quandoque sicca, aut humida, quandoque

que periodica, vel pectorali conjuncta est. Exasperatur pectoralibus, dulcibus, mucilaginosus, & oleosis, & pectoralibus. Digestiva & salia præmitti debent, post quæ aut vomitorium, aut si contra indicetur, purgans ex rheo cum salibus porrigendum.

Ubi glutinosum peccat, tartarus emeticus ipecacuanhæ ad vomitum excitandum anteponendus est.

Pro diversitate item temperamentorum varia requiruntur medicamenta. Siccioribus decocta ex taraxaco & cichoreo: addito, si alvus filet, sale medio; in iis, qui habitu sunt pastaceo magis, pilulæ ex extractis amaris gummi-ferulaceis, cum rheo (N. 12.) conveniunt.

Redeunte appetitu, oppressione ad scrobiculum cordis cessante, fugataque tussi sæpe roborantibus opus est. Multis sequens remedium profuit.

℞. Elixir stomach. temp.

Liquor. viscer. D. V. aa. dr. ij.

Sumat bis de die guttas XXX—XL. ex aqua.

Potus quidem gelidus in tussi stomachali commendandus non est, nimis tamen anxie Sauvages omnem potum frigidum damnavit.

Tusses senibus familiares sunt, propterea forte quod, ut Hippocrates notavit, raucedines ac gravedines in valde senibus non con-

coquuntur . Si humida sit tussis , at recte ceteroquin valeant , nihil mutandum , ne tussi suppressæ asthma , & alii morbi succedant .

Ceterum ad symptomata attendendum . Sanguineis venam aperire decet , ne inflammatio , aut apoplexia sequatur ; non enim viribus ætas , sed annis æstimanda est . Imo ætate proveci qui multum appetunt , neque corpus exercent , recte tamen ceterum valent , crebriores venæ sectiones & ferunt , & postulant .

In tussi senum , ubi corpus stricti habitus , & sputa crassa sunt , decoctum ex althæa cum larga dosi oxymellis scillitici prodest .

Nonnulli iterato siccissime tussunt , donec crassa tandem & glutinosa sputa excernant . Iis sequens mixtura adjumento fuit .

℞. Oxymell. scill.

Olei amygd. recent.

Syr. alth. aa. dr. x.

Gumm. ammon. dr. j.

Vitell. ovi. q. s.

Diu simul tritis adde

Aq. Hyssop. unc. vj.

Sumat tertia , aut quarta quavis hora unciam unam .

In sibilo & stertore cum tenacibus vix exscreandis sputis , pulveres cum kermes minerali (N. 13.) vel mixtura ex gummi ammoniaco (N. 14.) aut sequentes pilulæ indicantur .

℞. Flor

℞. Flor. sulph.

Extract. enul.

— liquirit. \overline{aa} . dr. j.

Gummi ammon. dr. ij.

Rad. irid. florent. dr. β .

F. pillulæ gr. iij. iis sumtis bibatur infusum hyssopi & liquiritiæ, aut stipitum dulcamaræ.

Attendendum, ne radix iridis nimis exsiccata, aut vermibus erosa sit.

Quandoque sine fructu ista tentantur, & respirationis difficultas eo usque ingravescit, ut suffocatio metuenda sit. Hoc rerum statu sequentes pulveres levamento senibus fuere.

℞. Sacchar. Scrup. β .

Flor. sulph.

Extr. liquirit. \overline{aa} . gr. jv.

Kermes min.

Extr. scill. \overline{aa} . gr. β —j.

Dosin prædictorum medicaminum definiuat vehementia tussis, respirationis difficultas, & tenacitas sputorum.

Tussim senilem, sæpius quidem profligatam, sed denuo redeuntem, nonnunquam fonticuli levant.

Cum calor, & febris absunt, senibus, assuetis vino interdicens non est.

Ab oedemate pedum, medicamentis, fasciis, aut tibialibus coriaceis retroacto, nonnunquam tussis nascitur, e qua timendum, ne hydrops pectoris consequatur. Tum vis externa

comprimens illico avellenda, & ad extractum scillæ confugiendum est.

Tussis, quæ statis temporibus redit, evacuato corpore peruvianum corticem petit.

Ec, quo hæc scribo, tempore plures febre anomala affectos tractandos habui, qui sub accessibus vehementissima tussi sicca cum notabili pectoris oppressione laborabant, solventia, demulcentia, mellita incassum propinabantur, demum dato cortice tussis cum febre evanuit.

Lapidæ, molitores, statuarii sæpius tussi corripuntur, quam asthma, aut phthisis excipit.

His talis situs suadendus, ut arenulæ, & lapilli a vento auferantur, eorumque inhalatio impediatur. Convenit præterea decoctum graminis multo melle saturatum, aut pilulæ e saponе veneto, gummi ammoniaco & extracto liquiritiæ.

℞ Sapon. venet. unc. j.

Extr. liquir. dr. ij.

Gumm. ammon. dr. j.

F. pilulæ gr. iij.

Sumat ter per diem vj.—viij.

Tussis rheumatica tempestate grassatur humida, simul ac frigida. Sub initio morbi horripilationes, dolores aliarum partium animadvertuntur, sub vesperum symptomata ingravescent; pulsus utplurimum celer ac durus: tussis modo sicca, modo humida est: plerumque plures eodem tempore hoc morbo laborant.

Vena

Vena fere semper, ac pro ratione virium & symptomatum iterato secanda est.

Ubi pulsus initio morbi debilis est, aut venæ sectione facta concidit, camphora cum modico nitro, & infusum ex floribus sambuci, verbasci, & liquiritiæ indicantur, quæ nil proficientibus, vesicantia pedibus admoveantur.

Sputis prodeuntibus prodest pulvis ex floribus sulphuris, gummi arabico, tragacanthæ, & liquiritia (N. 15.), crassiora oxymel scilliticum aut kermes minerale postulant.

Eadem fere methodo tractari tussis catarrhalis debet, quæ non semper a suppressa transpiratione, sed a materia etiam heterogenea in atmosphæra latente oriri videtur, cum quandoque ardente syrio catarrhi grassentur, eosque etiam opprimant, qui calido conclavi perpetuo inclusi, nullis aeris mutationibus obnoxii sunt.

In multorum animis insedit præjudicata ea opinio, calefactis maturius hypocauftis, nasci catarrhos; qui potius hoc modo prohibentur, cum transpiratio æquabilior fervetur.

Vitandæ fornaces ferreæ, quæ cum & celeriter incalescant, nec segnius frigeant, easdem injurias, quas subitæ aeris vicissitudines inferunt.

Præmissa venæ sectione, si ea necessaria sit, de Moneta in catarrho laudat per-

dum in aquam frigidissimam immersionem, sequentemque pulverem.

℞. Nitr. crystall. unc. j.

Cremor. tartar. unc. β.

Sal. ammon. dr. ij.

Sumat quarta quavis hora dr. j. ex aqua frigida, si adultus sit, sed sanguineis, aut ubi major inter tussendum dolor observatur, vix suadendum est, ut in frigidam pedes immergantur, sed balnea pedum tepida addito paucio sale tutiora videntur. Post tussim catarrhalem sub rudiore coelo pectus lanea subucula muniendum est.

Nonnunquam in catarrho simplici sputa excernuntur foetidissima, quæque, cum aquæ injiciuntur, fundum petunt. Tum decoctum corticis, & lichen islandicus convenit.

Legi meretur Nicolai, & Eberhardi de Rosen dissertatio de tussi ab Hallero (a) edita.

Quandoque in hæmopteticis a vitio nervorum, pulmonum tussis occurrit cum stertore. His enula, oxymel scilliticum, flores benzoës, kermes minerale, gummi ammoniacum, asa foetida, olibanum, camphora, & spiritus salis ammoniaci anisatus pro diversitate subjecti, & symptomatum propinanda sunt.

Quod si stertor, aut sibilus perseveraret, posset prunis piper nigrum inspergi, ut torpentes inhalatis vaporibus ad fortiolem tussim pulmones excitentur.

Hypo-

(a) Tom. II. p. 53.

Hypochondriacorum tussis his indiciis proditur. Hypochondria sæpe intorta sunt, ægri gravius anhelant, nullum in pectore renixum sentiunt, vexantur flatibus, urinam mittunt limpidam, & quandoque mucum viscidum cinerei coloris nullo molestiarum levamine ejiciunt.

Ejusmodi ægris dulcia & oleosa majus damnum creant.

Nec opiata ex usu esse possunt, nisi viscera abdominalia omnino libera sint, vel tussis adeo valida, ut gravius inde malum timeatur.

Inflato abdomine rhabarbarina cum terra foliata tartari congruunt. Inquirendum quoque sedulo, nullæne in visceribus obstructions lateant; quæ si absint, pilulæ ex radice valerianæ, gummiferulaceis, castoreo, aut asa foetida usui erunt. Ubi corpus laxius, nulla plethora, nullus inflammationis metus, martialia addere oportet. Cum vero obstructions in visceribus abditæ dilitescent, tum frigidioribus sapo venetus, extracta amaricantia, cum gummiferulaceis; addita, si alvus sileat, massa pilularum Beccheri aut extracto rhei accommodata erunt; qui vero calidiore sunt natura, quorum foetet urina, & excrementa quid putridum redolent, ii nec saponem, nec gummiferulacea, aut extracta ferunt, sed decoctis ex saponaria, & taraxaco, addito sale medio, juvandi sunt. Profunt interdum firmo adhuc corpore, & ventriculo hypochondriacis aquæ minerales.

Tussis, qua gravidæ, uterum altius ferentes, afficiuntur, plerumque nonnisi partu edito solvitur; quandoque anodynis levatur, sed videndum an nulla plenitudo adsit, tum enim pargorica obessent, sed sanguis mittendus est.

Nimia tracheæ angustia & glandularum bronchialium scirrhi tussim generant catarrho suffocativo similem, prorsusque immedicabilem. Gargarismata enim & emollientia, ore detenta mitigant quidem, at non tollunt malum.

Ubi peregrinum corpus, in asperam arteriam illapsum, tussim ciet, venæ sectio primum instituenda, tum sternutatio, aut injecto prunis pipere nigro ejusque vaporibus ore attractis tussis vehementior concitanda est ad corpus peregrinum excutiendum.

Quæ ab arthritide, podagra aut scabie nata est tussis, non nisi revertente priore morbo fugari solet.

CAPUT IV.

D E

HÆMOPTYSI.

Frequentior Viennæ hæmoptysis occurrit, fortasse ob ascensus præaltarum ædium difficiliores, & crebras aeris vicissitudines. Parum ad ejus curationem refert, ex arteriisne pulmonalibus, an vero e bronchialibus sanguis erumpat, ibi copiosus, floridus & tenuior excernitur cruor; hic densior, pituita remistus, & obscuro magis colore sanguis ejicitur. Fusius hæc omnia apud van Swieten reperiatis.

Inter causas hæmoptysmi merito abusus mercurii recensetur: novi ipse teneriore corporis fabrica homines, qui sumto sublimato, hæmoptee correpti sunt. In summo frigore, quod per aliquot hyemes nunc sensimus, vidi plures sputo sanguinis correptos, quin corpus ad hunc morbum dispositum videretur, aut alia causa erui potuerit. Caveant fæminæ, quæ cum infantibus, quos brachiis gestant, saltare persæpe soleant, ne manum molliori pusionum sterno fortius apprimant, inde enim dispositio ad hæmoptysim & phthisim enascitur. Fæmi-

næ plethoricæ, quibus intempestive emenagoga propinantur, sputo sanguinis corripiuntur.

Forte non incongruum erit, hoc loco notare, quod primi quandoque menses puelis accurate, & statis temporibus fluant, aliquanto post jam prævertant consuetum reditum, jam per aliquot spatium temporis omnino non revertantur; hæ si cæteroquin recte valeant, neque ulla pectoris oppressio, aut tensio molesta in lumbis, epigastrio, & ad os sacrum percipiatur, haud vexandæ sunt medicamentis, sed totum id negotium naturæ permittendum.

Qui sæpius hæmoptysi laborant, cum oppensione pectoris atque anxietate ad quemvis leviorum motum aucta: quorumque pulsus etiam extra paroxysmum vacillat, & inæqualis est, ii secto post mortem cadavere, polyposas in vasis majoribus concretiones exhibent.

Periculum haud sola ejecti sanguinis copia metiendum est; facilius enim, si cætera paria sint, malo levatur æger in larga hæmoptysi, quæ ab hæmorrhagiis consuetis suppressis, vel illata vi externa orta est, quam cum vasis erosio, minore copia sanguis, sed sæpius ejicitur.

In morbis acutis sputum sanguinis summum periculum portendit. Difficilis eorum
curatio

curatio est, qui collo oblongo, angusto pectore, scapulisque sunt prominentibus, & pterygoidei vocantur.

Cura in plerisque a venæ sectione auspicianda.

Soli pulsui hic neutiquam fidere oportet, qui, quamvis plenus sit, in multis tamen vel ex terrore, vel spasmis, hunc morbum frequenter comitantibus vacillans, parvus ac debilis tangitur, & sanguine emisso insurgit.

Quandoque post phlebotomiam symptomata placantur, sed brevi vehementiora redeunt, pulsu, & humorum orgasmo crescente; tum venæ sectio iteranda est. Ubi vero malum ex hæmorrhoidibus suppressis existit, hirudines ano applicare decet. Vidi venam ejusmodi ægris frequentius, at frustra sectam fuisse, neque morbus, nisi admotis sanguifugis conquievit.

Tum quoque, cum morbus ex obstructione mensium periodice rediret, cum Cl. Schmucker simili hirudinum usu sublatum vidi.

In sæminis tamen ceterum recte habentibus, cum catameniorum vice sanguinem ore excreant, nihil moliendum, neque medicamenti natura conturbanda est.

Cum æger animo deficitur, solo aceti odore reficere collapsas vires convenit, cavendumque a spirituosius, ac stimulantibus.

Quan-

Quandoque ex subita moestitia hæmoptysis nascitur . Aristobulus perempto fratre adeo perculsus mœrore fuerat , ut sputum cruentum rejiceret . Similes casus mihi subinde cernere licuit . Tales ægri vix largiorem ferunt venæ sectionem .

Ubi æger debilior est ; cum extrema frigent , vel corpus onania fractum esse constat ; aut cum malum sæpius rediens , suspicionem movet sanguinis ex erosis vasis emanantis , abstinendum a phlebotomia : prudenter monuit Prosper Alpinus , quod in hæmoptysi , ubi nulla febris , inflammatio , aut plethora adest , locum habere non possit phlebotomia : procul dubio exitialis , ubi ingenti copia sanguinis ejecta , vires profligatæ sunt ; neque cum æger jam eo in statu versetur , in quem venæ sectionibus adducere eum cupimus .

Animadvertente Hallero venæ sectio minus lege hydraulica , sed potius corpus animale debile reddendo , hæmorrhagiam minuit .

Quidam artus ligandos esse omnino putant , sed jam Erisistratus persæpe crura , femora , & brachia incassum ligavit , præcipue in hominibus longo collo , angusto pectore , scapulisque eminentibus .

Quandoque cucurbitæ cum scarificatione suris , & pedibus adhibitæ , cum neque venam secuisse , nec crura colligasse , quidquam profuif-

profuisset, opem attulere. Magnum inter pectus, & extremos artus consensum esse, docuit Baglivius.

Adversus narium hæmorrhagias vesicantia, inter scapulas applicanda, celebrat Cullen, qua re forte motus Cl. Mertens ea cum fructu in sanguinis sputo adhibuit. Id solum hic providendum puto, ne phlebotomiæ, quæ antecedere debent, prætereantur, neve morbus a dissoluto sanguine aut vasis erosione originem ducat.

Vix pediluvii quidquam proficitur, cum frigidiora malum exasperent, calidiora humorum orgasmum intendant.

Vena secta, decoctum e radice consolidæ majoris, agrimonia & urtica minore. N. 16. prodest. Si vero malum ab hæmorrhoidibus, vel menstruis suppressis natum est, prospero successu millefolium additur.

Perquam salutare sunt emulsionem tenues, quibus passim additur nitrum, quod tum conveniet, cum sanguis crassus excernitur: cum æger magis incaluit, aut spirituosus ante abusus est; ubi vero fractæ sunt vires; ubi tenuis cruor, ac solutus ex erosione vasis excernitur, minime opportunum est.

Nonnullos hujus generis ægros ex imprudenti usu nitri in extremum discrimen adductos animadverti.

In hæmoptysi graviore, quæ æstuante
syrrio

fyrio , vel post abusum spirituosorum , aut vehementiorem corporis commotionem ingruit : si æger cacochymia , oppressione pectoris , ac dolore vacet , spiritum vitrioli dilutissimum propinare ex re erit , modo debitæ venæ sectiones antecesserint .

In robustis , laute viventibus , præcipue si hypochondria inflata fuerint , alvus decocto tamarindorum , aut aqua angelicæ movenda est , ut & plenitudo minuatur , & revulsione facta , alvi constipatio infesta ac noxia impediat .

Observatis certe constat , hæmoptysim habitualement longo alvi profluvio quandoque sublatam fuisse . Optimum foret monente Prospero Alpino ante morbum nosse in ægrotis , qualia sint hypochondria , siquidem sæpe in bene valentibus inæqualia & non recte mollia observantur .

Cum a materia acri sanguinis sputum excitatur , gummi arabicum , tragacanthæ , & decoctum salep exhibendum est . Laudatur quoque in simili affectione oleum lini , sed nostris sæpe nauseam , & vomitum ciet , idque eo facilius , quod sæpissime rancidum est .

Nonnulli hæmoptoici lavabantur , cum decocto vel jure cochlearum uterentur a Zaffio (a) & Boecklero (b) commendato . Hic tamen

(a) Synops. observ. med. p. 21.

(b) Part. III. p. 588.

men malo consilio cochleariam, & nasturtium addit.

Demum ubi prædictis remediis, & evacuationibus sufficientibus levatus æger nulla oppressione pectoris angitur, pulsus plenus, & durus non amplius tangitur, cortex supra dicto decocto (N. 16) feliciter additur.

Incipiendum a minori dosi. Recte enim Ill. Murray (c) ait, corticem non tam obturando præsentis sanguinis rivo, quam pulmonibus roborandis, febrique, & spasmodicis, quibus hi ægri obnoxii sunt, coercendis affectionibus idoneum ac parem esse.

Ubi pulmones pituita obfiti sunt, majori circumspectione in exhibendo cortice opus erit; si vero sub ejus usum respiratio difficilior evadat, desistendum est.

In debilioribus, qui ob laxiores pulmones sæpius exspuerunt sanguinem, mox ad corticem confugere oportet, cui vel herbæ leviter adstringentes, ut agrimonia &c. vel demulcentia, ut gummi arabicum addenda sunt.

Similibus & succus urticæ expressus, si anni tempus admittat, prodest.

His venæ sectio exitiosa foret.

Si morbus nimis validus sit, id quod ejecti copia sanguinis, vires, & pulsus ægri

gri docent , adstringentia fortiora adhibenda sunt .

Inefficax est bolus armena . Ego certe cum Cl. Spielmann (d) nihil ab omnibus terris argillaceis , quæ aqua solvi nequeunt , emolumenti exspecto ; etsi eæ , extrinsecus adplicitæ , hæmorrhagias eo pacto fistant , ut vulneri impositæ pastam obdurantem efficiant .

Nec lapidem hæmatitem prodesse vidi .

Præstans remedium , quodque spem medici rarius fallat , alumen est , quo jam in mictu cruento Archigenes utebatur . Id vel in pulveribus N. 17. vel in mixtura addito gummi arabico N. 18. præbitum convenit .

Alumen draconisatum haud multo majorem vim ac efficaciam , quam alumen crudum habere videtur ; quare eo medicamento , tanti præcipue pretii , facile carere nosocomia possunt . Etenim libra medica aluminis crudi quatuor grossis , aluminis vero draconisati tribus florenis , grossisque quatuor hic venditur .

Quod si debilitas urgeat , corticem peruvianum negligere minime consultum foret . Dosis determinant vires , pulsus , & sanguinis ejecti copia .

Præhabendi sunt pulveres sero lactis cum
alumine

(d) Mat. med. p. 437.

alumine a Whytt commendato ; præterquam enim, quod ingratum medicamentum est, illud quoque sapore suo declarat, partem aluminis majorem multo in caseosis partibus remanere, quam sero communicari.

Rarius a pulveribus, quam a sero lactis aluminoso ructus acidi, aut soda gignuntur.

Ubi alumen non sufficit, vitriolum martis ad gr. β —j. pulveribus dictis N. 17. addendum, & altera, vel quarta quavis hora exhibendum est.

Multi adstringentibus parum confidunt, quod medicamentum ante, quam parti affectæ medicinam facere possit, sanguinem coagulando, & vasis pulmonum minimis constringendis mortem adferat.

Sed alia longe eventus docuit, multosque hac methodo jam pro desperatis habitos integræ valetudini restitui.

Ingens Hallerus monet, quod ipsa ferri terra, quam crederes esse adstringentem, abunde in sanguinem transeat, ut accuratis experimentis constitit; triplo enim plus ferri dedit calcinatus sanguis cum ægrota ferrum in medicina recepisset (e).

Commendantur a quibusdam aqua gelida, potusque glaciati, at Ill. van Swieten (f) ait, neminem prudentem in sputo cruento

(e) Phys. T. VII. p. 69.

(f) T. IV. p. 49.

to ad haustum frigidum confugere & Neifeld (g) observavit, facile inde phthisin oriri, si aqua nimium frigida hæmoptycis largiter administretur. Certe omnes fere, quibus gelida propinabatur, phthisi periisse vidi, tametsi anticipiti in casu, anceps tentare remedium præstet, quam nullum.

Plurimi in hæmoptysi paregorica propinat, id quod tum solum facere expedit, cum spasmodica partium remotarum strictura, aut summa asperæ arteriæ irritabilitas, aut denique titillatio, a stillante sanguine orta observatur.

Ubi ad phthisim hæreditariam dispositi tussi titillatoria, vesperi hora somni redeunte, corripuntur; Cl. de Meza (h) opium per duas, tresve septimanas exhibuit, quo tussis sopiebatur, & eruptio phthiseos subinde præcavebatur, venæ sectione simul instituta, dum pectoris molestus dolor urgebat.

Ceterum hoc remedium in plethora, ac cum debitæ evacuationes suppressæ sunt, noxium foret, quia Freindio teste opium omnem expansum sanguinem ad fluxum concitat, uti fusius hæc Cl. Tralles docet. Concedendum tamen diacodium est, quod jam Boerhaavius non pro opiato sed demulcente habuisse

(g) Rat. medend. p. 354.

(h) Soc. med. hafn. coll. T. II. p. 309. & seq.

habuisse videtur, dum unciam dimidiam quavis hora fumendam suadet.

Ut curatio optato exitu non frustretur, in causam mali sollicitè inquirendum est. Viri cujusdam, in paucis amici, conjux, quæ dum rectè valeret, faciem lividam, sanguine turgentem præseferibat, gravissima olim hæmoptisi correpta fuit. Sanguis e brachii, pedisque venis sæpius emissus crusta tam spissa obductus erat, ut cultri apici resisteret. Nihil derivantia, nihil nitrata, nihil demulcentia, aut adstringentia demum profuere, augescebat perpetuo respirandi difficultas ita, ut suffocanda propediem videretur. Ex his conjiciebam malum a denso nimis sanguine proficisci, ut angusta pulmonum vasa transire vix valeat; itaque mutato consilio decoctum saturatum e radice graminis, taraxaco cum nitro, & roob sambuci, tum succum taraxaci largissima manu propinavi, quibus remediis ægra sanitati penitus reddita fuit.

Viginti abhinc annis fæmina, catarrho laborans, sanguinem floridum, copiosum, magnis grumis mixtum rejecerat. Vena secta, nullis adhibitis adstringentibus, accessit sibilus ac stertor, ægraque magno nisu, ac pene suffocanda, grumofum sanguinem ejecit. In summo discrimine, dum has angustias a grumis latentibus repeterem, juvenili audacia dimidium granum kermes mineralis sæpius propinavi.

pinavi. Inde grumis, facilius eductis, sputum cruentum minuebarur, & ægra duodeviginti ab hoc morbo annis superfuit.

Sæpe ac præcipue in sanguineis aliquot ab imminuta hæmoptysi diebus, veluti vulneraria exsurgit febricula, quæ cum nimis exorbitat, e vena pauculæ sanguinis uncix educendæ sunt, ne tussi aucta denuo sputum cruentum succedat.

Cessandum ab adstringentibus, si soli grumi egeruntur; ab his enim non exscreatis, febris lenta cum phthisi oritur.

Ubi adstringentium usu expectoratio suppressitur, & pectus angitur, vapores tepidi ore hauriri, & emollientia, sed moderate præberi debent.

Sputa purulenta brevi post hæmoptysin exorta, bonum omen præbent, cum vomicæ metum tollant. Si vero nimium augeantur, viresque minuant, decocto corticis peruviani, & vulnerariarum herbarum coercenda sunt.

Ubi febris abest, pilulæ e cortice peruviano, gummi arabico, olibano, & mastiche profunt.

Victus in hæmoptysi ex endivia, lactuca, hordeo, & oryza parandus est, alimenta vero pene insulsa, & tepida sumenda sunt.

Morbo depulso, flatulenta, aut difficulter digerenda, item aromatica & spirituosissima fugienda sunt.

A largiore asparagi esu hæmoptyses cum Burggraffio (i) revertentes observavi.

Quidam medici multum ab herbarum succis expectant, eosque indiscriminatim ægris commendant. Cavendum a nasturtio & chærophylo; illud acre est: hoc sæpe tussim excitat; neque remedium, interne mammarum indurationibus solvendis: externe discutiendis vasorum spermaticorum varicibus opportunum, hæmoptycis suadendum est.

Plethorici vigentes, ab hæmoptycis parentibus nati, vel collo oblongo, & angustiore pectore præditi modicis venæ sectionibus prophylactice tuendi adversus hæmoptysin erunt.

Cavendum, ne pedes refrigerentur, quod si fiat, sanguinis sputum teste Bonneto redit.

Balneum frigidum anceps est roborandorum pulmonum remedium, cum ex antiquissimis observationibus constet, nonnullos, dum frigida lavabantur, sanguinis sputo correptos fuisse.

Demum iis, qui iterato hoc morbo corripiuntur, sæpe conducit loci, atque cœli mutatio; iisque per hyemem locis maritimis, mediterraneis per æstatem opus esse Celsus contendit. (k)

D 2

CAPUT

(i) p. 77.

(k) de Med. L. IV. C. IV. p. 204.

CAPUT V.

DE

PHTHISI.

Phthisis magis infesta fæminis, raro senes petit, at iis, quos petit, lethalis est.

Quamvis haud ita facile, ut vulgo in Italia creditur, contagione propagetur, non tamen contaminationis metu caret. Noverat Ill. van Swieten virum, qui, postquam moribundæ conjugii phthisicæ oscula præbuisset, eamenti parte, quam ægræ adpresserat, prorsus glaber evasit, etsi densa circum undique barba pullularet.

Ego quoque mulieres aliquot, quæ diu noctuque cum phthisicis maritis in eodem conclavi versabantur, eodem morbo demum correptas fuisse memini. Phthisis alia acuta est, alia lenta, humida item alia, aut sicca.

Quandoque a parentibus in proles propagatur; sæpius ab hæmoptysi: morbo inflammatorio pectoris antegresso; tussi humida pertinacior & catarrhis neglectis oritur. Plurimi namque e vulgo homines, graviore quamvis catarrho affecti, intempestivo coelo temere

re

re se credunt, corpus vehementius exercent, nec non venæ sectiones, & opportuna remedia negligunt propterea, quod eorum animis noxia lane hæc opinio infederit, detracto sanguine catarrhosum virus in massam humorum ferri, morbumque inde exasperari.

Nascitur quoque hic morbus a febribus, perperam tractatis, crisis imperfectis, & pulmonum calculis, qui leves quandoque, cretacei, aut tophacei sunt; alias etiam filicum duritiem referunt.

Cel. Baldinger observavit complures milites, quorum terga verberibus cædebantur, phthisi correptos fuisse. (a)

Nonnunquam femina debiliore corporis habitudine, lactandis prolibus phthificæ evadunt.

Sæpius materies purulenta, quæ in aliis corporis partibus delitescit, viam sibi ad pulmones parat. Refert van der Monde, pus, quod in tumore glandulæ parotidis hæserat, via ad trachæe latus sibi facta, in pectoris cavum sese exonerasse. Constat item ex ephemeridibus naturæ curiosorum empyema, quod pleuritidi successerat, ulcere brachii sanatum fuisse. Ante, complures etiam annos juvenis quidam in nosocomium fratrum misericordiæ deportatus erat, qui gravi pleuro-peripneu-

D 3

monia,

(a) p. 181. Von den Krankheiten einer Armee.

monia, hucusque penitus neglecta, laborabat. Adhibitis omnibus, quæ idonea fore viderentur, remediis, febris insuper valida, eaque depascens continuo augebatur: eam oedema pedum, & spiritus angustiae tantæ comitabantur, ut, nisi erecto corpore, reciprocare animam non posset: præterea sputa purulenta pessimi generis, sed minore copia excernebat.

Hoc rerum statu ancipiti, dolor inter scapulas nascebatur, sane notabilis, qui tamen respirandi molestias aliquantum levabat; quare cataplasmata maxime emollientia applicari jussi, affulserat enim velut e longinquo spes quædam secundi exitus, quod sciebam, ejusmodi dolorem, uti Trillerus observaverat, in acerba pleuritide salutarem fuisse. Nec spem fefellit eventus; namque brevi multum puris per urinam & alvum deposuit æger eodemque tempore copiosa sputa purulenta, eaque melioris notæ tanta facilitate, eoque cum successu ejecit, ut integra ei ac constans valetudo redierit.

Haud absona videtur opinio Cl. de Haen, existimantis, cacochymiam purulentam, sanguini inhærentem ad pulmones ferri, tussique rejici.

Vidi aliquoties tumores in externis thoracis partibus subito, & absque manifesta causa natos, neque cum inflammatione, aut febris
conjun-

conjunctos, qui secundo, aut tertio die aperti pus foetidissimum exhibebant; id quod argumento esse potest, simile quid in internis pectoris partibus quandoque accidere.

Phthisis haud facilis cognita est sub initium, quod parum tum ægri marcescunt, parum etiam tussunt, nisi pectus male conformatum sit. Præterea calor principio mitis est & pulsus languidus: tum febricula matutino tempore fere evanescit lotiumque vix quidquam ab eo differt, quod sani mittere solent.

Neque sputa in aqua salsa, quam utpote graviolem & experimento capiendū magis idoneam Hippocrates commendat, fundum petentia certum phthisis indicium præbent, cum fieri possit, ut &, purulenta quæ sunt, sputa ob bullas aereas glutine involutas, aquæ innatent & quæ pure carent, ob gluten crassum admixtum, subsideant. Rectissime experimentum fit tempore matutino, post somnum, cum sputa commodius ejiciuntur, neque tam multo mucō mixta sunt.

Ex observationibus quoque fide dignissimis constat, quosdam e febre hectica præsentē, sputisque & purulentis & diuturnis phthiseos conjecturam cepisse, at, cum cadaver sectum esset, pulmones plane integros reperi-
tos fuisse. (b)

D 4

In

In aliis a morte pus inventum est, quod cavo thoracis infederat, quin ulla ejus signa præcesserint. Sic Cl. Portal juvenis meminit leucophlegmatici, subita morte extincti, qui thoracem sinistram puris plenum exhibuit nullis fere pulmonis relictis vestigiis, neque tamen, cum viveret, ullum unquam morbi pectoris indicium præbuerat.

Difficilis sane curatu hic morbus est, resistente Forti ob flaccidam pulmonum naturam, motumque eorum perpetuum. Multi omnino phthisin insanabilem esse credunt, sed uti Schenkius (c) contra præjudicatam hæcenus medicorum & scholarum opinionem asserit, minime in desperatis morbis habenda est. Aurelianus quoque, etsi pulmonum ulcera difficillime consolidari dicat, non tamen insanabilia ea putat.

Curavi inter alios virum, qui viginti & amplius abhinc annis gravi phthisi laborabat, unde pedes ei, & abdomen valide intumuerant; copiam etiam non mediocrem sputorum ejecerat, adeo foetentium, ut nemo adstantium ferre eorum odorem posset. Tamen ope medicaminum ita convaluit, ut in hanc usque diem vegetus ac torosus supersit.

Illa periculosior phthisis habenda est, quam febris acutior comitatur; at quæ ab hæmoptysi

hæmoptysi oritur, per vim externam illata, ea ceteris paribus facillime sanatur.

Quæ a parentibus in sobolem derivatur, aut ab ischiade, vel arthritide nata est, fere omnem opem eludit.

Quæ improvise vires frangit, & extremas corporis partes, imprimis pedes ineluctabili frigore corripit, ea plurimum periculi habet.

Nullum unquam vidi, qui si calculos ruffiendo ejecisset, mortem effugerit, etsi Morgagnius contrarium animadverterit. Gravidæ, quæ phthisi affectæ sunt, sæpe brevi a partu tempore intereunt, licet sanum ac torosum fœtum ediderint.

Cum corpus subita macie extenuatur, malum. Qui cibum avide appetunt, neque tamen inde reficiuntur, de iis conclamatum.

Ubi in phthisi confirmata desinit expectoratio, viresque indies magis collabuntur, brevi tempore extinguuntur ægroti. Hinc recte Langius (d) pronuntiavit phthificum pectus absque tussi propinquam mortem prænuntiat.

Malum omen præbent genæ roseo colore suffusæ, prurigo corporis, pustulæ rubræ, miliaribus similes: pessimum sudores, dejectiones colliquefactæ, & fluentes capilli.

Vidi

(d) Misc. nat. cur. med. obs. 9. p. 20.

Vidi equidem sanatos quosdam, qui sputa gravissima, omnino purulenta, ac viridescencia exscreaverant, sed nullum morti ereptum vidi, qui sputa copiosa aquosa & spumescencia, quæ purulentæ velut insulæ innatabant, eiecisset.

Quidam magnam sputorum copiam excernunt, quin male admodum se habeant; unde Cl. Vogel autumat, foveas quasdam formari sæpe, quæ in pulmones quidem sese insinuent, at callosis undique parietibus ita obductæ sint, ut collectum ibi pus neque penetrare parenchyma, nec contaminare ullo modo possit.

Nunc quæ in curanda phthisi notanda mihi occurrent, recensebo.

Angli modicas, at repetitas venæ sectiones commendant, quo febris & inquinatus cachymia purulenta sanguis minuatur; id præcipue illis convenire ajunt, qui plethorici ante & calidiore natura fuere; ne vero jactura sanguinis cruditatem, aut hydropem accersat, fricari corpus, & leniter exerceri volunt.

Profunt quidem interdum phlebotomiæ ad iij—iv. uncias iterato susceptæ; id quod jam Fortis, & Bonnetus insinuavit, cum pulsus durus tangitur, cum corpus calet, & cruor eductus densus est, aut dolor, tensiove pectoris percipitur: ast ubi pulsus debilis, viresque fractæ animadvertuntur: vel cum corpus sudoribus diffluit, pedesve in tumore sunt,
venæ

venæ sectio mortem accelerat, etsi sanguis insulæ instar sero innatans, densa lardacea tegatur crusta.

Cavendum, ne sanguis tamdiu extrahatur, donec nulla crusta conspicitur.

De Haen xx. guttas & ultra elixir vitrioli anglicani bis, terve per diem pluribus mensibus, & annis quandoque cum fructu præbuit; sed hæc in phthisi solum remedio esse videntur, quæ post febres diuturnas sequitur, ubi prava cruoris materies, in integros pulmones translata congregatur, sputorumque specie ejicitur: præcipue cum vires prolapsæ sunt, & sudores, atque diarrhæa urgent. Cum vero inflammationis signa apparent, perniciosum id remedium foret.

Triginta adhinc annis acida mineralia, diacodio aut demulcentibus, ne tussim exasperent, mitigata, phthificis præbui, sed nullo prorsus emolumento: quin odor sputorum adeo teter reddebatur, ut vix tolerare eum circumstantes possent.

Schulzius succo cucumerum, bis die, duarum unicarum pondere dato, hæcticos & tabidos sanatos vidit. Borellus vero cujusdam meminit peponum esu curati.

Cl. Muzel phthificum cucumeribus cortice exutis, & pane bis cocto, medicamento loco exhibitis ad sanitatem perduxit.

Hæc ferme tentari possunt morbo ingruente

ente, cum febris validior est, cum vires constant, ægrique fitim, & æstum queruntur: at ubi corpus languet, humores solvuntur, & alvus liquidior fluit, locum non habent.

Aerem fixum, respiratu attractum magis noxium, quam proficuum fuisse, certis experimentis comprobatum mihi est.

Neque oleum asphalti bis, quaterve per diem a guttis x—xiv. cum saccharo propinatum prodest.

Nonnulli aquam calcis, lacte temperatam, ulceri exsiccando, & lactis coagulo impediendo adhibuerunt.

Ego quoque idem ante complures annos tentavi; sed qui inde levare videbantur, paulo post de appetentia cibi suppressa, ac quodam ventriculi pondere querebantur: sputa cum labore educebantur, anxietas, & macies augebantur, & omnia in deterius ruebant. Plus etiam detrimenti affert aqua calcis, recens parata, quæ & acrior, & magis caustica est.

Quidam fonticulos commendant, alii fetacea, quorum ope sæminam phthisi affectam Hildanus sanatam fuisse refert. Sed hæc emolumento esse vix poterunt, nisi morbus a scabie repulsa, sudoribus v. g. pedum nimis cito fugatis, aut ulceribus consolidatis ortum trahat; imo ne tum quidem ex re fuerint, si febris major urgeat, aut æger macie confectus

fectus sit, cum his remediis corpus magis attenuetur.

Pessimo consilio nostri, ac imprimis pauperes oleola, veluti unguentum mendicorum aut axungiam devorant.

Laudatur a nonnullis in phthisi polygala fenega.

Duplex in Austria nascitur polygala, vulgaris, & amara; hæc efficacior est, & fenegæ non absimilis a Cel. Jacquino creditur, quam ejus sententiam sapor & odor herbæ balsamicus confirmare videtur.

Du Hamel factis experimentis virtutem polygalæ tribuit bechicam, incidentem, expectorantem, & sanguinis attenuandi vi præditam.

De Haen eam nec spissitudini inflammatoriæ, nec diathesi humorum purulentæ corrigendæ aptam esse docet, quod post diuturnum ejus usum sanguis emissus densa crusta coopertus fuerit. Neque ego phthificum ullum, solius usu polygalæ, sanatum vidi, sed ubi materies purulenta muco tenaciori juncta difficiliter excerneretur, aut ventriculus langueret, eam vel in decocto N. 19. vel in electuario cum aliis remediis adhibui.

℞. Rad. polygal. amar. unc. β.

Syr. liquirit. unc. j.

Sumat tertia vel quarta quavis hora dr. j.

Nun.

Nunquam inde aut vomitum exstitisse, aut largius urinæ profluvium, diarrhæamque observavi.

Commendatur & in phthisi lichen islandicus, qui secundum Cel. Professore de Well, a quo in ejus naturam ante plures annos me rogante indagatum est, oleo, fale acido, multo phlegmare, & paucissimis terræ particulis constat; cujusque amaritiem partes gummirefinosæ efficiunt.

Olaus Borrichius eum anno 1674 (e) musci islandici nomine prodidit, atque inter pectoralia locum mereri docuit.

Viennæ primus lichenem islandicum, cujus virtutem e Cl. Scopoli commentariis didiceram, auspicato exhibui, maxime tum, cum corticem ægri non ferebant. Sed neque, cum cortex juvaret, lichene abstinui, quin unum cum altero perlæpe conjunctum exhibui.

Nuper illum etiam in inveteratis ac pertinacibus tussibus, phthisique incipiente salutarem Cl. Herz (f) expertus est.

Etsi eum sæpius inefficacem fuisse non negaverim, nunquam tamen majori in suppuratione, ut Cl. Cullen (g) asserit, nocuisse observavi.

Egre-

(e) A&A. Haffn.

(f) Briefe an Aerzte.

(g) Mat. med. p. 205.

Egregium certe lichen islandicus nutrimentum præbet, efficitque, ut lac a debili ventriculo facilius, ac commodius digeratur.

Principio decoctum N. 20. aquosum lacti mixtum, dein lichenem lacti incoctum propinavi.

Infusum theiforme non magnam vim habet, sed si lichen nimium diu coquatur, parit amarities, & vappida redditur decoctio.

Neque etiam nimis mucilaginosum esse decoctum convenit, ut eo facilius minora vasa pervadere possit.

Commendat Cl. Bergius (h) pulmentum, e lichene islandico, frigida macerato confectum, quo amarities extrahatur; cum concoqui facillime possit, & ægri etiam, frequentiore vomitu chronico afflicti, qui omne nutrimentum rejecerant, illud retinere potuerint.

Nunquam, ut quidam voluere, ex usu lichenis islandici diarrhæam secutam fuisse mihi.

At cortex peruvianus est præstantissimum phthiseos remedium, & ejus præcipue, quæ vomicam apertam consequitur, aut in tenerioribus feminis proles lactantibus contracta fuit. Tum etiam, cum vel e remittente feбри vel
inter-

(h) Mat. med. p. 836.

intermittente natus est morbus, unica salutis spes in cortice collocanda est.

Lewis quidem noxium esse corticem dicit, nec ei venerabilis Tralles favere videtur; ast ego cum Morrono, Löfke & Werlhoff, triginta & amplius annorum usu vim ejus præstantissimam sane & peculiarem expertus sum. Legi meretur Cl. Christiani Jäger de corticis peruviani in phthisi usu, quam Cel. Baldinger denuo edidit. (i)

Nonnulla tamen, antequam cortice utaris, præmittenda, aut cum eo conjungenda erunt.

Ubi pulsus durus, dolor pectoris, aut calor corporis major animadvertitur: cum tussis sicca est, aut sputa ægre admodum exscreantur, vena ferienda est.

Sanguinis detrahendi copiam, e viribus, ætate, & iis, quæ præcesserunt, metiri decet. Ejusmodi ægris emollientia propinari debent, ut iussum florum verbasci & liquiritiæ.

Tum enim obest cortex, nec decocta conveniunt, ex herbis pectoralibus confecta, quod iis sæpe sputa supprimuntur.

Postquam prædicta symptomata emendantur, decoctum ex agrimonia, urtica, vinca pervinca &c. in rem faciet. Ubi vero, expectoratione

(i) Tübingæ ann. 1779.

Expectoratione satis commode procedente, vires dejiuntur, aut febris observatur, statim temporibus magis infesta, ad corticem confugiendum est; sæpius enim, uti Ill. van Swieten observavit, febris lentæ remittens, aut quotidiana, aut tertiana duplex accedit. Hæc cortice impugnanda est, ne duplici morbo opprimatur æger.

Tum quoque, cum ægri magnam vim sputorum expectorant, pulsuque sunt debili, & viribus deficiuntur, cortice utendum erit: continenda namque intra certos limites expectoratio est, quod, pure non satis excreto, ejus acrimonia una cum ulcere augeatur, & si nimia sit, pus quoque bonum, quod ad sanandum ulcus requiritur, hac ratione abstergatur, ac corpus exhauriatur.

Oportet autem a leviori corticis dosi inchoare.

Decoctum substantiæ præferendum est: hæc enim non raro auget calorem, angustias ægris creat, & expectorationem inhibet.

Majorem quoque vim decoctum habet, si cortex per plures horas ante infunditur.
v. g.

℞. Cort. peruv. selectiss. unc. j.

infunde in aqua fervente;

stet per 16 horas in infusione leni.

coque per horam: adde

E

Rad

Rad. salep. dr. j.

Coque per $\frac{1}{4}$ horæ partem

Colaturæ unc. xiv. adde

Syr. de symphyt. unc. j. β .

Sumat tertia, vel quarta quavis hora dimidium vasculum.

Infusum corticis peruviani frigidum nunquam, quod sciam, optatum successum habuit, recte enim Cl. Strack nuper (k) asseruit, frustra esse eos, qui vino, aut aquæ corticem infundi jubeant, cum vix aliquid hoc modo extrahatur, ut uberius per experimenta a supralaudato Cel. Professore de Well instituta elucescit. (l)

Pro diversitate symptomatum varia quoque cortici jungenda sunt. Si æger strictiore est habitu, & sputa difficilius emergant, emollientia, uti flores verbasci: si tussis vehementior a materia acri proficiscatur, id quod præcedentia, & sputum tenuius docent, demulcentia, ut radix salep: si habitudo ægri cachectica sit, & sputa crassiora, polygala amara, si corpus macie confectum, imbecillisque ventriculus, lichen islandicus cum cortice exhibere debent. His omnibus commode liquoricia additur, partim ad ingratum corticis

saporem

(k) de Feb. intermitt. p. 77.

(l) vide Tractatum de febribus a me editum.

saporem emendandum , partim ad expectorationem faciliorem conservandam .

Ubi inter decocti corticis peruviani usum calor imminuitur , sputa emendantur , nec tanta copia ejiciuntur , quin tamen respiratio impeditior evadat , cortex in substantia , vel in mixtura aut bolis ad iij—iv. drachmas per diem præbitus sane prodest .

Eadem ratione ac dosi quandoque absque aliis præmissis medicamentis , mox exhibendus est , cum febris intermittens urget , aut corpus valde deficitur viribus , si expectoratio satis expedita , sputa purulenta sincera , calor mitior , & pulsus debilis animadvertuntur .

Nonnunquam mox a sumto cortice , quandoque sub diuturniori ejus usu , præcipue cum frigidiori se aeri objiciunt , ægri oppressionem pectoris corripuntur , sputa reprimuntur , & anxietas accedit . Ejusmodi ægris , cum symptomata ingravescent , cum pulsus durior tangitur , aliquantum sanguinis extrahendum , est , lenia item emollientia , & expectorantia adhibenda , ut decoctum ex malva cum pauca polygala , & liquiritia , aut pulveres ex gummi arabico , tragacanthæ , cum extracto liquiritiæ . Ubi vero melius fit ægris , denuo ad corticem redeundum , si vero rursus lædantur , ab ulteriore ejus usu abstinendum est ,

Quorum febris, postquam cortice per longius tempus cum prædictis cautelis sunt usi, non modo non decrescit, sed potius augetur, de iis nihil fere sperandum, nam a morte vel ulcera exhibent sinuosa, vel tubercula, aut scrophulas.

At ubi sub remediorum supradictorum exhibitione nulla febris, nec calor animadvertitur, pulsus mollior, facilior respiratus, & expectoratio liberior est, sequentes pilulæ proficuae erunt.

℞. Cort. peruv. select. dr. vj.

Extr. agrimon.

Mastich.

G. arab. $\overline{\text{aa}}$. dr. ij.

Extr. liquirit. dr. j.

Fiant cum syrupo balsamico pilulæ gr. iij.

Sumat ter de die v—viij.

Cum æger pallet, nec febris, aut orgasmus adest, præter pilulas jam descriptas extractum myrrhæ aquosum tentari potest.

℞. Sacch. lactis unc. jß.

Extr. myrrh. aquos. unc. ß.

Cautius tamen myrrha utendum, ubi ægri hæmoptysi antea laborarunt.

Balsama phthificis non conveniunt, quod calorem & febrim augeant; etsi ea veteribus, propterea fortassis commendata fuerint, quia ad tuenda adversus putredinem cadavera iis utebantur.

Cl. Spielmann balsamum de mecha ceteris ob gratiam, & vim calefaciendi minorem præferebat, sed raro sincerum invenitur. Mihi quidem ante complures annos ejus copiam fecerat patruelis meus Comes a Schwachheim, quondam Imperatoris Cæsaris ad Turcarum Imperatorem legatus, a quo id muneris loco acceperat; sed non majorem ejus vim expertus sum, quam illa, quæ in terebinthina cocta inest, quæ, cum oleo minus abundet, minus calefacit.

Supereſt, ut quædam de symptomatibus vel curandis, vel palliandis dicam.

Tuſſi phthiſicorum mitigandæ, opiata idonea prædicantur; quæ quidem initio morbi prodeſſe poſſunt, cum febris nondum magnopere invaluit, ut noctu pulmonibus quies concilietur, ægrique frequentibus concuſſionibus, non adeo lædantur; ſecus nocent, cum febrim augeant, & corpus ad ſudandum magis diſponant.

Nonnulli ſumto opio, cibi appetitum amittunt, alii univerſi corporis prurigne corripuntur.

Præſtat paregorica, ubi ob vehementiam tuſſis indicantur, altero, aut tertio quovis die præbere, ne corpus iis ita aſſueſcat, ut doſis augenda ſit, & ſymptomata, ſupra memorata, ingraveſcant.

Opium in ſubſtantia præferendum eſt tin-

cturis spirituosus, quæ ob crocum & aromata, calorem, febrim, & sudores augment.

Si tussis nimium sicca est, pulvis e speciebus diatragacanthæ, & extracto liquiritiæ convenit; cum vero sputa nimis tenacia sunt, vel levis eoxymellis scillitici dosis, vel infusum hyssopi tentandum est, aut kermes mineralis quidpiam, addi prioribus pulveribus potest.

Sputis provocandis minus tuto emetica adhibentur.

Nonnunquam ægri, tussis vehementia irritati, vomunt, bilemque, quæ etiam in sano ventriculo libere fluctuat, mechanico hoc motu rejiciunt. His certe inauspiciatissime vomitorium propinaretur; memini enim, aliquos citius propterea periisse, quod medicus, malum ratus in ventriculo hærere, febrim lentam pro gastrica habuerit, & emeticum propinaverit.

Adversus sudorem colliquefacientem phthi-
ficorum, nonnulli agaricum, duorum grano-
rum pondere sumendum prædicant; sed tantum
abest, ut eum nunquam salutarem repererim,
ut oppressionem pectoris potius auctam ab eo
fuisse sciam.

Salvia, quæ quidem sudorem, post fe-
bres exortum, comprimit, in phthificis no-
cet, cum calorem, & siccitatem majorem in-
ducat.

Decoctum corticis peruviani, cum exi-
gua

gua elixir vitrioli dosi, longe ceteris ad hunc scopum præstat.

Exitiosa phthificis diarrhæa est, quam colliquativam appellant, sed non omnis pro hac habenda. Quandoque in iis oritur, qui lacte utuntur, & tum ejus coagulo originem debet; his potius rhabarbarina, & clysmata ex infuso chamomillæ conveniunt; nam si diarrhæa sistatur, anguntur ægri, inflatur abdomen, & spiritus multo ægrius ducitur.

E sententia Cl. Rosenstein quamdam ad diarrhæam phthificorum comprimendam, vim habet cortex melle rosarum mixtus, si horis a febre vacuis sumatur; sed vel ex his patet, non esse hic de febre colliquativa sermonem, cum, qui ea laborent, vix unquam ab ejusmodi febre immunes sint. Ad hancce diarrhæam impugnandam, & perniciosam ejus periodum prolongandam decoctum salep, pulvis salicariæ, & paregorica dari possunt.

Laudatur a Boerhaave & van Swieten clysmata e theriaca & terebinthina conformatum; sed enema, ex opio cum gummi arabico paratum, præferendum esse videtur; cum calida illa, ut theriaca & terebinthina febrim, æstum, & sudorem augeant.

Ad phthisin sanandam non solum ejusmodi remedia requiruntur, quibus febris fugetur, cacochymia purulenta corrigatur, & via ad ulcus consolidandum fiat, sed necesse est, ut

corpus nutriatur, & chylus probus generetur; cui proposito, præ ceteris, lac opportunum est, quod illud animalis nostri liquidi naturam facilius induat, nec tot mutationibus egeat ante, quam in chylum abeat.

Præstat ceteris lac muliebre, quod non tam facile ab acido, ac vaccinum coagulatur. E papillis optimo eventu fugitur, nisi ab hoc opere abhorreant ægri, vel jam ad extrema deducti sint. Vidi nonnullos, quibus fugendi conatus adeo pectus oppressit, ut ob spiritus angustias desistendum iis fuerit.

Lac humanum, uti van Swieten observavit, optimum, quatuor, aut quinque a refectione horis, ducitur, nam quod mox a cibis sumtis emulgetur, crudum est: quod autem duodecim ab ultimo pastu horis exsugitur, subflavescit, & ad urinæ odorem accedit.

Cum ægri viribus magnopere deficerentur, nutricibus decoctum corticis peruviani non sine fructu propinavi.

Neque illud hic prætereundum videtur, quod mihi, cum plures phthificas, uterum gestantes, tractarem, non semel accidit, videlicet, ut, postquam illis corticis decoctum larga manu præbuissem, proles ediderint sanas & torosas.

Laudatur quoque lac asininum, & caprinum, hoc Ill. van Swieten tum adhiberi jubet, cum ulcus detergendum: vaccinum vero, cum consolidandum est.

Lac

Lac asininum alvum persæpe crebrius movet, forte ob nimiam tenuitatem: plerumque, quod pluris constat, parce hic nimis propinatur. Unde miror, cur ei nondum equinum subrogatum sit, quod proxime ad asininum accedit.

Lactis caprini virtus ob diversum hujus animalis pastum dubia est, cum modo alvum laxet, modo constringat.

Celsus Aurelianus olim ad levandum cæliacum morbum, lac commendavit capræ, sed adstringentibus & balsamicis herbis nutritæ. Quæ ratio pascendi animalis, cum ejus lactis tantus sit usus, universim adoptanda foret.

Dolendum, hic Viennæ sæpius in usum vocari lac debere animalium pravo pabulo vescientium, nam teste Galeno (m) pascua animalium ad lactis eorum naturam constituendam maximam vim habent.

Et sane quotidiano usu docemur, odorem, colorem imo & saporem lactis, pro diversitate alimentorum diversum esse, vaccas aquis foetentibus, & palustribus utentes lac, & butyrum ingrati odoris præbere.

Ubi febris intensior est, lac non convenit; quod, quæ partes ejus in cremorem abeunt, facile acres, & rancidæ evadant: quæ
vero

(m) de sanitate tuenda L. V.

vero caseosæ sunt, eæ brevi putrescunt. Itaque aut serum lactis, aut lac ebutyratum substitui debet. Consultum est, lac initio præbere, aqua dilutum, ne infirmiores pulmones a bono etiam nutrimento nimium opprimantur.

Cum ægri, dum lacte utuntur, acidum sensum percipiunt, absorbentibus utendum est, sed abstinendum a sapone, humores nimium solvente, & febrim quandoque exasperante.

Si appetitus ciborum minuitur, vel pondus in regione ventriculi animadvertitur, nec alvus solvitur, magnesia nitri cum rheo præbenda est.

Ubi vero alvus nimium fluida dejicitur, myrobalani, vel flores rosarum ficcati, lactique infusi conveniunt.

Si inter lactis usum macies augefcit, glandulæ mesenterii tum infarctæ sunt, nec quicquam lacte proficitur.

Cum phthisis ex ictero orta fuit, lactis usus damnandus est.

Austriaci curationem, quæ solo lacte peragitur, non ferunt, etsi absorbentia, corticem, aut rhabarbarina pro symptomatum diversitate exhibeas; itaque jus carniarum, aut, si febris id finat, carnes teneras præbere illis oportet; teste enim Hallero (n) lac adultos debilitat,

(n) T. VII. P. II. p. 43.

litat, neque adeo convenit vino utentibus, aut iis, quibus laxa, & debilis fibra est.

Præcipue vero iis, qui vinum immoderatus ante morbum hausere, lac oneri esse solet, uti multis quoque aliis, quin causa appareat, quemadmodum Tissot animadvertit.

Nonnulli sub lactis usum, etiamsi cortex &c. iis adhibeantur, sputa nimium copiosa ejiciunt, tunc a lacte omnino abstinendum est.

Nuper in phthisi laudabantur glandes quercus tostæ, præcipue cum obstructio glandularum una notatur.

Recte Ill. Murray animadvertit ea, quæ de esu glandium quercus apud veteres leguntur, ad alias potius species sapidiores illas, & saniores pertinere; nam, quæ apud nos nascuntur, glandes adeo insipidæ sunt, ut credi vix possit, quemquam hominum, nisi extrema fame urgente, vesci illis aut velle, aut posse. Certe panis, e quercuum glandibus, dum annonæ magna caritas esset, confectus, alvum obstipavit, & funestum cholerae malum vespertibus attulit.

Decoctum præterea illarum multis phthificis nullo prorsus commodo propinatum fuit.

Quibusdam aquæ medicatæ, veluti felterana cum lacte profunt. At ubi corporis vires admodum

admodum fractæ , aut phthisis in nutricibus per
nimium infantis lactatum contracta est , spada-
næ , nisi febris prohibeat , cum lacte præferen-
dæ sunt : hæ enim corpus magis roborant , &
ventriculum lacti ferendo magis aptum effi-
ciunt .

Damnabili sane instituto plures aquarum
medicatarum libræ matutino tempore ingurgi-
tantur ; cum ventriculus & intestina hoc modo
nimium distendantur , ac debilitentur , flatusque
generentur . Quamobrem etiam a prandis , po-
stquam digestio perfecta est , aquarum medica-
tarum quidquam hauriendum est .

Universim , quod attinet ad aquas medi-
catas , illud Spielmanni tenendum præceptum
est , ne major earum copia nimis brevibus in-
tervallis ingurgitetur : ne ventriculo cibis repleto
ingerantur : neve a non assuetis frigidæ poten-
tur , hinc vas , selteranis repletum , quandoque
calidæ inferendum est . Nnulli lac tepidum
pon ferunt , sed frigidiusculum adperunt .
Cavendum tamen a frigido , ne sputa cohi-
beantur .

Incipiendum a minori dosi . Consultum
quoque , principio lac , aquis medicatis magis
dilutum propinare ; tum si ægri ferant , mi-
nore aqueæ copia temperatum præbere .

Inter aquarum usum mineralium nascitur
quandoque plethora ita , ut ad levem venæ
sectionem recurrendum sit .

Non-

Nonnulli feliciter saccharo lactis usi sunt, quod sal est essentialiale, saponaceum, gratum, & ob virtutem oleosofalinam, abstergens, incidens, simulque demulcens. Curandum, ut recens paratum sit, ne ranceat.

Concedi possunt jura e testudinibus aut ranis confecta.

Ostreæ crudæ multum & bene nutriunt, hinc phthitici concedi possunt, si absque succo citri comedantur; neque ventriculus inde gravetur.

Lycoperdon tuber Linnei ab Hispanis laudatum, nostris nimios calores creat.

Insalubres tamen a Cl. Zückert habentur ranæ, quæ in limosis aquis degunt, quod & ventriculo molestæ sunt, & febrim generant. (o)

Minus tuto cancri fluviales adduntur, quæ interdum calor & febris augentur. Damnandæ gelatinæ, quæ a debili ventriculo, pulmoneque imbecillo non superantur; quare aut respirationis difficultas increfcit, aut hydrops accedit.

Alimenta phthificis sæpe, sed parca manu præbenda sunt, ne a turgente cibus ventriculo descensus diaphragmatis, & libera ea propter pulmonum dilatatio impediatur, vel a bono etiam chylo pulmo debilis obruatur.

Vina

(o) Mat. aliment. p. 92.

Vina phthificis haud conveniunt, sub finem tamen ægritudinis, si febris absit, dulcia, & vix spirituosæ, ut Rivosco & Mazzimino concedi possunt. Si vero cerevisiam in eodem statu appetant, quæ sequitur, cum sit grata, tum salubris erit.

℞. Herb. endiv.

— urtic.

— portul. aa. unc. j.

Rad. symph. unc. β.

Infunde cerevisiæ bene fermentatæ & defæcatæ mensur. ij.

Stent vase clauso; ubi frigent, cola & exhibe.

Non immerito coelum ruris amœnum, salubri herbarum spiritu refertum, nec impuris, quibus scatent urbes, vaporibus inquinatum phthificis commendatur.

Vitandus est aer montibus vicinus tum ob subitas, quæ obnoxius est, vicissitudines, tum propterea etiam, quod ægri commodius ferunt aerem graviolem, quam leviolem. Eandem ob causam in summis montium cacuminibus & celerius homines, & difficilius respirant. Bartholomæus quoque Paschettus refert, Genuæ complures tabidos, & phthificos, ob aerem nimis tenuem, evadere.

Absint phthifici, ut Ramazzini monet, a locis sepulturæ; item a coriariis, pellionibus, fullonibus, saponariis, quorum foetor ventriculo,

auro, & pulmonibus inimicus est. Fugienda aura vespertina asperior, quæ teste Mortono, phthisin deteriorem reddit.

Videndum, ne phthisici in conclavibus degant, paludes spectantibus, vel solo nihilum altioribus; præcipue cum uvidis in locis domus sitæ sunt.

Paucis abhinc annis stabula vaccarum habitare phthisici jubebantur, at sinistro prorsus eventu. Murray sæminam vidit, fere suffocata, etsi unica in bubili vacca stabularetur.

Aer humidus suffitu olibani, mastichis aut styracis corrigendus est.

Commendabantur quoque suffitus balsamici, tamquam tussi profligandæ opportuni, sed & tussis inde, & febris majus incrementum cepere, in quibusdam sputum sanguinis successisse vidi. Suffumigia plus asthmati humido, laxis pulmonibus, & catarrhalibus affectionibus convenire videntur.

Aliquot phthisicos in urbem Baaden paucis miliaribus distantem misi, non eo quidem consilio, ut thermis uterentur, sed ut auram illam, sulphureis exhalationibus imbutam, caperent; quæ res illis levamento fuit, sed pluribus experimentis, imposterum capiendis, confirmari debet.

Cl. Roux refert, phthisicum, variis remediis incassum adhibitis, lithantracum fodinam ingres-

ingressum, cujus aere sulphureo & expectoratio promota est, & sanitas demum consequuta.

Vix commendandam phthificis equitationem censeo, cum inde sanguinis per pulmones trajectio augeatur, ulcerique consolidando quies potius necessaria sit. Hinc Hales pulmonum debilitate laborantibus etiam modicas corporis exercitationes dissuadet, Morgagnius exempla affert phthificorum, quibus celebrata a Sydenhamo equitatio mortem acceleravit.

Clarissimus olim in hac Universitate Professor Joannes Melchior Störck, cui si qua est in me artis medendi peritia, eam plurimum debere me plane confiteor, ex hæmoptysi in phthisin inciderat. Hic cum equo aliquando infideret, graviore hæmoptoe correptus est, ac demum e phthisi periit.

Plus emolumenti equitatio habet in febre, & tabe, quæ e viscerum obstructionibus nata est. Et fortasse nonnulli ejusmodi ægri, qui sanati sunt, pro phthificis habebantur.

Veteres navigationem hanc in rem commendarunt. Hinc Plinius ait: neque enim Aegyptus propter se petitur, sed propter longævitatē navigandi.

Demum phthificis animi quies concilianda est, namque recte Ovidius: (p)

Attenuant vigiles corpus miserabile curæ.

CAPUT

 C A P U T VI.

D E

A S T H M A T E.

Asthma jam humidum est, jam siccum: modo continenter urget, modo more febrilium paroxysmorum certis aut incertis temporibus re-vertitur.

Plurimæ sunt asthmatis causæ; velut: scabies, & arthritidis repulsa, fumi arsenico gravidi, ulcera intempestive consolidata, tumores scirrhusi atque oedematosi thoracis, spasmi hypochondriaci, mucosus obstiti pulmones, aut nimia pinguedine elisi, sudor denique axillarum frigidis, aut adstringentibus cohibitus, &c.

Gibbosi quoque frequentius hoc malo laborant ob pectoris angustias, & nervorum spinalium, qui cum intercostalibus committuntur, pressionem. Nonnunquam causa asthmatis abdomini insidet: sæpe testante Floyero nihil in dissectis asthmaticorum cadaveribus vitii detectum fuit.

Melius, & rectius sub dio asthmatici valent, quam in lecto; facilius quoque, & liberior sub aere urbium crasso, omnisque generis

F

fordi-

fordibus inquinato spirant, quam rure, cœlo fereno, & sicco. Causam hujus rei affert Hallerus, (a) cum ait: densiori aere pulmones melius repleri, sicque faciliorem reddi sanguinis transitum.

Per somnum paroxysmi ingravescent: exasperatur item morbus, cum cœli temperies vehementiores patitur velut vere & autumnio mutationes.

Matura, aut provecta ætate homines gravius, quam juvenes afficiuntur.

Aegre ab asthmate juniores, nunquam senes, Kleinio teste, liberantur.

Si tussis sicca in humidam mutatur, indeque levatur æger, faustum id omen fuerit: sin secus infustum.

Oedemate manus vel brachii accedente, utplurimum hydrops pectoris jam adest. Verum a tumore pedum oedematoso subito orto, observante van Swieten læpe miro modo levantur asthmatici.

Fusius de cura, & signis asthmatis differit Sauvages. (b)

Defectio animi crebrior lethalem portendit eventum.

Frequenter insanabile est asthma.

Ipsæ Floyerus, qui egregium de eo librum scripsit,

(a) Phys. T. III. p. 196.

(b) T. II. P. II. Nosol. meth. p. 168. ---83.

scripsit, triginta annis hoc morbo laborabat, neque tamen omnibus tentatis remediis convaluit.

Si pulsus fortis, & plenus metum afferat vasorum disrumpendorum, venæsectio moderata opportune instituitur, præcipue, cum menstrua, aut hæmorrhoides suppressæ erunt. Neque tamen imitandus Mead (c) videtur, dum ait: multiplex asthma multiplicem postulat medicinam; cujuscunque vero generis sit, semper profuerit, venam incidere, nisi quid obstat.

Momentaneam quidem opem sæpe sanguiniseductio præstat, sed brevi omnia in pejus ruunt, hydropsque frequenter accersitur, præcipue si ægri in paroxysmo plus pallescant.

Leviore, & recente malo, cum febris abest, & nausea, atque anxietas circum præcordia, vel aliquot post pastum horis consequens exacerbatio observatur, tentari emetica poterunt; ast malo inveterato, & comitante febris, morbus post emesim impetu fortiore redire solet, id quod omnibus fere accidisse narrat Wintringham, (d) quibus paucis post vomitum momentis notabilis spirandi difficultas rediit.

F 2

Obsunt,

(c) Monita, & præcepta med. p. 61.

(d) Richardi Mead monit. & præc. med. observationibus illustrata p. 93.

Obfunt , quæ exfcreationem promovent , medicamenta , ubi vix anhelitus ducitur ; nihil enim hoc rerum ftatu exfpuere ægri poffunt .

Neque in vapore aceti , feu fimplicis , feu fcillitici ope fpongiæ attracti multum fpei eft , quum omnes illi , qui tali respirandi anguftia premuntur , ab hujusmodi vaporibus , testante Wintringham , enixe abhorreant , quamvis ii , maxime in afthmate pituitoso , falutares effe poffint .

In afthmate ficco ex purgantium & diureticorum abufu hydropem pectoris cum Cl. Kleinio enatum vidi . Observatis conftat , quod paroxysmum afthmaticorum ingruentem subinde alvi fluxus liberior præcedat .

Opiata , fi convulfivum excipias , vix idonea funt , cum ægri , præcipue pituitoso in afthmate , dum materia intus cohibetur , eo adduci poffint , ut fere fuffocentur .

Cum res urget , opium aqua dilutum rectius , quam in pilulam conformatum præfcribitur ; cum hæc in ventriculo difficilius , & non nifi poft longius tempus folvatur .

Si hystericæ afthmate correptæ multum flatibus non fecedentibus torqueantur , quæ alias iis prorumpentibus levabantur , cucurbita fcorbiculo cordis impofita sæpe juvat ; ubi vero caufa in vifceribus abdominalibus obftructis , ut : hepate hæret , ad folventia &c. recurrendum

rendum est, ut uberius ex capite de ictero patebit.

In asthmate humido, interpositis purgantibus, & clysmatibus acrioribus, kermes minerale, gummi ammoniacum, oxymel scilliticum, infusum hyssopi, & stipitum dulcamaræ N. 21. conveniunt.

Stipites dulcamaræ longiore tempore haud decoquendæ sunt; cum ejusmodi decoctum amaritiem contrahat, pluribus ingratam.

Et si pulvis ipecacuanhæ inhalatus inimicus sit pectori, cum in transactionibus anglicanis referatur, feminas duas violentis asthmaticis symptomatibus correptas fuisse, dum ipecacuanha contunderetur, eam tamen Wedelius (e) jam olim in affectionibus pectoris, pulmonibus nondum exulceratis, interne exhibuit. Nuper restricta dosi ita, ut tertia aut quarta quavis hora dimidia grani pars ægro præbeatur, iterum commendata est. Profuit quandoque, at sæpius spem fefellit.

In asthmate pituitoso kermes minerale, gummi ammoniacum &c. multo plus præstitere.

In nonnullis tamen, præcipue in pallidioribus, & inflati habitus ægris nec hæc juverant,

F 3

verum

(e) Diff. de ipecacuanha p. 37.

verum extractum scillæ aquosum prioribus additum levamini fuit.

Idem remedium cum successu exhibui in gibbosis, asthmate leviori affectis, ubi pulsus vacillabat, aut pedes tumere incipiebant, ita hydrophem pectoris, qui in similibus brevi sequitur, sæpe præverti.

Stimulantium, velut kermes mineralis dosis sensim augenda est, ne, dum materies nimis crassa, nec adhuc expectorationi apta est, ægri majori dosi lædantur.

Nullam ab extracto tabaci in asthmate laudato opem allatam ægris observavi.

In asthmate, ex ulceribus citius consolidatis, æthiops antimonialis, interpositis, si corpus succi plenum sit, purgantibus, nonnunquam prodest, non neglectis pro diversitate subjecti, & symptomatum balneis sulphureis, vesicatoriis, fonticulis, aut setaceis.

Quandoque emplastrum semivesicans, latius extensum, commodè inter scapulas applicatur; observatum quippe fuit, nonnullos, ingruente paroxysmo, dolorem in scapulis, jam remittentem, jam intermittentem passos esse.

Vesicantia sæpius renovata, aut diutius suppurantia æquæ, vel majoris sunt efficaciæ, ac cortex mezerei, qui ægris majus tædium, & irritabilioribus majorem dolorem parit.

Tractaveram aliquando asthmaticos duos, qui sub paroxysmi principium viscidissimam materiam

teriam tanto nisu exscrearunt, ut anima interclusa suffocandi, prope viderentur. Ii pulvere ex floribus sulphuris, extracto liquiritiæ, & kermes minerali levabantur primum, tum febricula lenta accessit: sputa copiosa ac purulenta pessimæ notæ ejiciebantur, viresque diffinuebant. Hauſto decocto corticis, lichenis islandici, & liquiritiæ tolerabili ad tempus valetudine utebantur, verum decurrens eodem tenore paroxysmus absque manifesta causa sæpius rediit.

Horum alter, qui ex animi pathemate malum contraxerat, impatiens curæ exterarum provincias adiit, quæsiturus medicinam morbo; verum accidente universi pene corporis herpete, adhibitisque incassum variis remediis, quarto post anno reversus in patriam, miserrime obiit.

Apertum cadaver præter polypos majorum vasorum, & calculos cysticos, qui effectus potius, quam causa morbi fuisse videbantur, nihil peculiare exhibuit. Alterum, cui sublimati corrosivi usus asthma supradictum adduxit, longiori tempore, sequentibus pilulis, decocto stipitum dulcamaræ, & aere sulphureis vaporibus imbuto servavi.

℞. Cort. peruv. selectiss. unc. j.

Flor. sulph.

Extr. liquir. aa. dr. ij.

Gumm. ammon. Scrup. iv.

F 4

F.

F. pil. gr. iij.

Sumsit ter per diem vj. progrediendo ad x. usque .

Demum aeris injuriis cum se incautius obiecisset , peripneumoniam notham contraxit , qua periit .

In asthmate convulsivo vox acutior est , urina tenuis , & copiosa redditur , & paroxysmus animi motibus aut excitatur , aut exasperatur .

Non raro , uti Baglivius animadvertit , frigoris in capite sensus præcedit , quem quidam in vertice dolor comitatur .

In paroxysmo crocus , spiritus salis ammoniaci , & opiata : extra paroxysmum frictiones spinæ dorsi aromaticæ ; equitatio , pilulæ N. 10. ex radice valerianæ , cum gummi galbano & asa foetida adjumento sunt .

Semper tamen ratio temperiei , pulsus , vitæque antea actæ habenda est .

Martialia , etsi fractum sit ac debile corpus , plerumque obsunt asthmate convulsivo laborantibus .

Cum e vitio solidorum malum enatum est , pro insanabili haberi debet , animadvertit Ill. Tralles , vir ob artis peritiam , suavitatem morum , candoremque animi mihi plurimum colendus , nihil ad vitia partium solidarum tollenda opis in medicamentis esse .

Gibbosos asthmate laborantes , potissimum hydroꝝ

hydrops pectoris invadit. Hinc ubi pedes aliquantillum tumebant, & spiritus angustior ducebatur, levissimam dosim extracti scillæ cum extracto liquiritiæ propinavi, qua re & symptomata levabantur, & ægri per complures annos sustentati fuere.

Si asthma a pulmonibus pinguedine elisis ortum trahit, obesitas præcipiente Hippocrate tollenda est paucitate ciborum, exercitiis fortibus, obsoniis hortensibus, stragulis duris, curis, & vigiliis.

In asthma e scrophulis orto quandoque sequentes pilulæ levamen tulerunt.

℞. Spong. marin. combust. unc. β.

Extract. fumar.

Gumm. ammon.

Flor. sulph. aa. dr. ij.

Antim. crud. dr. j.

F. pilulæ gr. iij.

Sumat ter de die vj. progrediendo ad x—xij.

Verum cuilibet in re medica versato notum est, morbos chronicos, velut asthma, phthisim, tabem, aut hydropem, cum e scrophulosis tumoribus nati sunt, vix aut ne vix quidem sanari posse, præcipue si lapideam jam duritiem nacti sunt.

In tumoribus scrophulosis externis inchoantibus allaborare oportet, ut hi dissipentur, & impediatur, ne similes in partibus internis; ut pulmonibus, mesenterio nascantur, Non

Non equidem ignoro diversissimam esse scrophularum naturam, seu illæ in diversis corporis plagis, seu una eademque in parte, velut in collo, existant. Itaque de Haen non multum fudit remediis, cum quod uni quidem solvendæ par foret, ad reliquas abigendas non valeret.

Burlet scrophulosis aquam calcis exhibuit, sed nullus horum curabatur, verum macies, & appetitus dejectio inde nascebantur.

In strumis efficacissimam expertus sum spongiam marinam combustam.

℞. Spong. marin. combust. dr. vj.

Elæo sacch. anis. unc. β.

Sumat bis per diem gr. xxx. progrediaturque ad L. usque.

Nunquam e spongia marina, ut alii asserunt, maciem, aut tabem secutam esse observavi, quæ, si succedunt, forte tumoribus, intra corpus latitantibus rectius, quam medicamento huic adscribendæ sunt.

Cum jam profligatus est morbus, ægrique convalescere videntur, amaricantia primum, tum cortex, & lenia martialia opportune adhibentur.

Mirum prorsus videtur, quod Lucas asserit, (f) multos Spadanorum incolarum strumis laborare.

Plu-

(f) Essay on Waters p. 257.

Plurimum deinde a diæta , ratione vivendi , munditie , & corporis motu pendet .

Helmontius adversus scrophulas velut peculiare remedium digitalem purpuream L. commendat , cujus radix in pulverem contrita interne sumitur , externe vero cum gummi ammoniaco & bdellio in emplastrum conformata applicatur .

Laudat idem remedium Burmannus .

Hermannus vero vult digitalem novellam , & prima plantæ erumpentia germina in usum adhiberi ; tum succum eorum expressum in butyro coqui tamdiu , donec succus concoctus est , tum idem addito novo succo , iterari .

Oportet autem sufficientem hujus medicaminis copiam parare eo anni tempore , quo flores haberi possunt , cum integer quandoque annus , quin longius etiam tempus ad curationem absolvendam requiratur . Refert præterea Cl. auctor , ulcera primo majora fieri , sed tandem sanari , & cute obduci . Ungentum hoc in scrophulis solum humidis , & manantibus salubre esse , in siccis vero parum valere asserit .

Cl. Lentin contrariæ sententiæ est , & theam ex digitali purpurea quosdam fere irruisse , & symptomata enata emollientibus anodynisque mitiganda fuisse author est .

Narrantur quoque ab aliis infauti effectus
succo

succi digitalis cum cerevisia exhibiti ; ac constat , nimis magna dosi propinatum fuisse.

Anno proxime elapso nonnulli cum scrophulosis tumoribus in nosocomio erant , qui absque ullo fructu antimonio , sulphure , æthiope minerali , amaricantibus , decocto sarsaparillæ , saponaceis , gummatibus , cortice , mercurialibus usi fuere , at succus digitalis purpureæ recenter expressus , atque externe applicitus , tum extractum interne præbitum sæpissime iis profuit .

A gran. i. extracti incepimus , dein ad v—vj , imo apud quosdam ad gr. x & xij. progressi sumus .

Inter alios juvenis erat , post scabiem externis remediis retroactam scrophulis colli correptus , cui nulla remedia seu interna , seu externa adversus scabiem retropulsam laudata , profuere . Imo alios scabiosos contrectavit , neque inde scabies proiciebatur . Demum digitali tum interne , tum externe adhibita , nulla subsequente scabie , convaluit , emollitis primum tumoribus , tum bonum ac blandum pus fundentibus .

Nonnulli titillationem , alii sensum doloris in parte affecta , adhibito ante commemorato remedio , experti sunt .

Duo a summa leni extracti digitalis dosi iterato febricitare cœperunt ; itaque ab ulteriore ejus usu desistere cogebamur .

Pauci quidam a majori dosi , dolorem capitis

pitis, offuscationem oculorum, & vertiginem querebantur: eorumque caput magis inflatum apparuit, his minuenda dosis erat, quam dein ad perfectam sanationem usque absque ullo incommodo ferebant.

Cum sub usum digitalis scrophulæ exulcerari cœpissent, utplurimum suppuratio bona sequebatur; in nonnullis vero scrophulæ clausæ in suppurationem abibant, pureque bonæ notæ exhibito consolidabantur, quamvis ulcera similia alias difficillime sanentur.

Deficiente succo recenti, emplastro ex cicuta cum extracto digitalis usi sumus, sed multo lentius vim suam hoc medicamentum exseruit,

℞. Emplast. de cicut. unc. viij.

Extract. digital. unc. iv.

Ulceribus sanatis nullum aliud incommodum successit.

Extra nosocomium etiam in quadam hydropis specie efficacem digitalem, cum aliis remediis conjunctam reperi. Sed hæc ulterioribus experimentis egent, quæ præter alias observationes super diversis etiam morbis institutas publici juris faciam.

Nuper succus lacteus *Helvellæ pineti*, f. *acaulis* L. in tumoribus scrophulosis laudabatur,

tur , cujus tamen nondum periculum fecimus (g) .

Diæta , si diversis asthmatis speciebus accommodata sit , liberque a curis animus , maximum forte præsentissimumque asthmaticis levamen adferent .

Cavendum , ne thorax , aut abdomen artioribus vestimentis constringatur . Ex qua causa multi morbi pectoris & abdominis originem ducunt , quare sapienter Lycurgus Spartanis præcepit , ut largis vestibus uterentur .

Moderatus quidem corporis motus , si eum tolerare ægri possunt , commendandus ; sed exercitationes corporis ad lassitudinem usque suscipiendæ , quas Mead suadet , præcipi nequeunt , cum eæ spiritum angustiores reddant .

CAPUT

(g) Histoire des decouvertes faites par divers savans voyageurs &c. p. 110.

C A P U T VII.

D E

HYDROPE PECTORIS.

Præter causas hydropis communes, hæc quoque ad prognerandum pectoris hydropem magnam vim habent: mala pectoris conformatio, ejusve compressio, polypus, aneurisma cordis, aut vasorum majorum; scirrhi pulmonum, & eorum violenta inflatio, unde tibicines & cantores sæpius hoc morbo tentantur; item cum vasa, valvulæque cordis naturam & duritiem ossium induunt; aut eodema pedum subito externis remediis retropellitur.

Vidi per sæpe hydropem pectoris tum ortum, cum hæmorrhoidibus nimium fluentibus, fracto corpore, & a plethora immuni vena secabatur. Idem accidit, dum phlebotomiæ, emenagoga &c. in usum vocantur, ubi post morbos acutos inopia sanguinis menstrua non fluunt.

Denique dum sanandis annosis tumoribus, & quasi scirrhosis vitcerum obstructionibus, solventissima remedia, ut decoctum graminis, taraxaci, aut eorum extracta magna copia propinarentur,

pinarentur, hydropem inde pectoris successisse comperi.

Nempe multo facilius evenit, ut humores corporis nostri nimium solvantur, quam ut inveteratæ istæ obstructions tollantur.

In hisce diætâ solum accommodata, & ea, quæ alvi obstructionem impediunt, adhibenda sunt.

Foeminam tractavi, quæ tencro ceteroquin, & debili corpore durum, & ingentis molis lienem gestabat; ea, hac usâ methodo, jam ultra viginti annos satis commode degit.

Serum, quod extra vasa erupit, vel in utroque pectoris cavo; vel in pericardio, aut mediastino; vel sub sternum, aut inter binas pleuræ lamellas hæret; quandoque in pluribus locis collectum stagnat.

Potest & pulmo hydropicus evadere; tum vero aqua vel in sacco, vel per tunicam cellulosa diffusa, aut in vomicis, vel hydatidibus congregata deprehenditur.

Multo frequentius, quam vulgo credatur, hydrops pectoris occurrit; qui, principio quidem cognitu difficilis: in progressu sæpissime immedicabilis est.

Plerumque cum levi dispnoea orditur; tum tussicula accedit sicca: post motum quemlibet respiratio solito plus acceleratur: humida tempestate pejus; sicco ac frigido cœlo melius habent ægri. Sæpe per longius tempus hic status

tus durat; aucta dein feri copia symptomata quoque augentur, ne per quietem quidem sopianda; commodius in unum latus cubant hydropici, & in id sæpe, in quod ante non solebant. Tum flatus accedunt, spasmī, & animi dejectiones: tument crura, & quandoque scrotum: nonnunquam e lecto surgere coguntur ægroti, lotiumque emittunt modicum cum sedimento lateritio, demum præcordiorum angustię, sub vesperum imprimis crescunt, una raro utraque manus tumescit, inflatur vultus, corpus tabescit; quandoque frigus in pectore sentiunt, amaurosi, & brachii paralyti corripuntur, & spumam albam, pallenti rubore infectam, ore eijciunt.

Ubi in una thoracis cavitate collecta latet aqua, facilius incumbitur parti affectę: si in utraque, commodissime erecti sedent ægri, corpore paullulum flexo antrorsum. Nonnunquam, cum aqua tenuis est, fluctuatio in pectore percipitur; interdum pulsus debilis, & parvus, quandoque durus, & inæqualis deprehenditur.

Jubet Hippocrates, ægros, humeris prehensos, concuti, ac explorari, utrum strepitus aquarum discernatur; verum id fieri perraro potest, cum minimus quisque motus eis persæpe spiritum ferme præcludat, neque sonus etiam, cum aqua in sacco collecta est, percipiatur.

Nonnulli, percusso pectore, aquam præ-

G

sentem

sentem velut indicio deprehendere malunt; quod latus affectum, cum pulsatur, aut nullum pene, aut certe obtusum sonum reddat.

Inter signa, quæ hydropem pectoris prodant, id quoque Ill. de Haen refert, si sputum absit cruentum; verum sæpius in hoc morbo ejusmodi sputa apparent.

Hydropi pericardii multa symptomata cum polypo cordis communia sunt, veluti pressio, & angustiarum sensus circa anteriorem thoracis partem; anxietas, & palpitatio cordis; tussis sicca; respiratio expiratione difficilior.

Nonnunquam, corde palpitante, undulatio tertiam inter, & quartam costam, animadvertitur; quæ, pericardio admodum distento, vix percipitur. Pulsus frequenter reperi subdum, & intermittentem; fluente alvo, levare ægri videntur, sed revera morbus ingravescit.

Vieusenius e plumbeo colore, labia, & palpebras obsidente, hydropem pericardii conjicit, sed per sæpe hic morbus, nulla ejusmodi nota insignis, occurrit.

In hydrope pulmonum jam sub initium morbi spiritus ægre ducitur, propterea quod eum mediocris feri copia in pulmonum intervallic accumulata multo angustiore reddat, quam major aquæ copia in thoracis cavitate collecta.

Simson

Simson (a) ait, se semper oedematis pulmonum conjecturam e facie turgida, pedibus circa malleolos aliquantum tumentibus, difficiliore respiratione, & pulsu imprimis adeo suppresso, ut vix explorari posset, cepisse; fateatur tamen vir Cl., rarius in cadaveribus pulmonum hydropem reperiri, tum quod facilius curatu est, tum etiam, quod idem morbus, si pertinacior sit, rupta tali vomica aquea in hydropem pectoris haud difficulter abit.

Fusius de Haen signa hydropis recenset; at ea sæpe fallunt. Sic Cl. Ludwig (b) hydrope lateris sinistri laborantes vidit, dextro lateri sine molestia incumbentes & contra. Ipse de Haen (c) testatur, in hydrope pectoris quodam gravi nocturnas anxietates vel diu fuisse, vel omnino non adfuisse. Tumor item unius, vel utriusque manus in multis non reperitur, in quibusdam, paucis solum ante mortem diebus, observatur.

Præterea hypochondriorum tumor, qui hydropem pectoris indicare dicitur, in obesiore corpore difficiliter deprehenditur. Denique membranæ pericardii in eam quandoque molem, præcipue in asthmaticis, excrescunt, ut & palpitationem

G 2

(a) Medical Essays P. II. p. 627.

(b) Advers. Vol. II. P. IV. p. 637.

(c) T. VI. p. 89.

pitationem & syncopem producant, quin ullum uspiam serum collectum sit.

Itaque, cum signa ante commemorata persæpe fallant; cumque hic morbus, & nulla sui præbita suspicione, adfuerit quandoque, & sæpe abfuerit, quamvis ejus indicia obversari oculis viderentur; satis fuerit, ea adduxisse, quibus rarius in fraudem impellimur.

Hydrops pectoris semper cum periculo conjunctus est, eoque vel majore, aut minore, pro diversa symptomatum, diuturnitatis, & causæ ratione.

Facilior curatio hydropis est, cum pulmone soccupat, quam cum serosus latex, extra eos effusus, in cavo thoracis hæret.

Saccatus vero, vel a polypis, aut aneurismate ortus hydrops pectoris insanabilis est.

Mali ominis sunt manus oedemate affectæ, sputa cruenta, aut subcruenta. Qui hæc excreant, etsi medicamentis interdum levare videantur, sæpe inopinato pereunt.

Nullum vidi hydrope pectoris laborantem, qui, si urinam copiosam naturali similem, aut pallidiorem emisisset, e morte evaserit.

Quod si parum lotii profundius tincti excernatur, tum adhibitis diureticis largius fluat, mutato in melius colore, spes adest recuperandæ valetudinis. At ubi sub pharmacorum usu copia urinæ denuo decrescit, colorque ardentior evadit, quin manifesta hujus causa deprehendatur, actum est cum ægrotis. Al

Ad hydropem pectoris curandum varia adferuntur remedia. Nonnulli extractum nicotianæ commendant, sed inefficax hoc medicamentum reperi.

Arnicam, qua Berolinenses (d) ante '60. fere annos in hydrope pectoris cum sputis rubellis utebantur, inefficacem quoque deprehendi.

Nonnunquam, ut ex superioribus constat, pulsus in hoc morbo subdurus est; imo durus, & plenus. Hoc vero serum statu nihil venæ sectione perniciosius fieri potest.

Occurrebant Celeberrimo de Haen ægri, qui pulsum plenum exhibuerunt, licet corpus pene exsangue esset!

Vidi, cum sanguis, improbante me, ac invito, extraheretur, ægrotos ad breve tempus levatos quidem; at iidem, ingravescente spirandi difficultate, paucis post diebus extincti sunt.

Hinc præclarum Celsi effatum est: sanguinem, incisa vena, mitti, novum non est; sed nullum pene morbum esse, in quo non mittatur, id novum est.

Quandoque hydropi pectoris, ut in Tractatu de inflammationibus monui, peripneumonia accedit. Cujus rei indicium præbent genarum rubor; pulsus durus, plenus, & fortis; dolor,

dolor, aut oppressio pectoris; febris; sitis; tussis major, sputa glutinosa, aut purulentis similia.

Hæc cum adsunt, symptomati maxime urgenti occurrendum, & sanguis, neque tamen adeo largiter, ut in reliquis peripneumoniis educendus est; tum decoctum ex radice polygalæ amaræ, althææ, liquiritiæ cum oxymelle simplici, & modico nitro propinandum, ubi sputa coqui incipiunt, sed cum difficultate exscreantur, ad oxymel scilliticum, & refractam kermes mineralis dosin transeundum.

Lieutaud in hydrope pectoris leves kermes mineralis doses commendat, quibus sputa glutinosa, cum tussi inani occurrence, dissolvi, & ad expectorandum apta reddi asserit, sed enim kermes minerale spiritus angustias, tussimque irritam augere solet, itaque non convenit, nisi sputa purulenta simul pectus occupent, quod interdum accidit.

Sæpe tussis adest inanis, ab aquis proveniens; tum vero infausto consilio bechica dantur & oleosa, quæ laxando, fortasse & debilitando solida, morbum augent.

Certe hæc tussis nonnisi abactis aquis aut minuitur, aut tollitur.

Ill. de Haen minime parcendum ait purgantibus, sudoriferis, & diaphoreticis. Verum purgantia in majus discrimen adducunt ægrum; sudorifera autem & diaphoretica propterea non

con-

conveniunt, quod ea anxietatem augent. Berolinenses testantur, funestum fuisse in hydrope pectoris sudorem arte excitatum.

Insomniis, & anxietatibus avertendis, male opiata adhibentur, cum somnum debitum conciliare non possint, & inter ejusmodi somnos arte factos, adeo angatur spiritus, ut suffocationi propinqui sint ægri, &, cum evigilant, tam fracti viribus, ut præ languore pene animam agant.

Morgagnius observavit, e scabie suppressa non raro hydropem pectoris gigni. Hinc, cum in ejusmodi casu oppressio pectoris, & respirandi difficultas notatur, abstinendum est a phlebotomia, videndumque sedulo, an non malum jam sero in pectus præternaturaliter collecto originem debeat.

Cl. Richard (e) exemplum refert hydropis pectoris, a scabie repulsa orti eademque revertente sanati. Possunt quidem hac in re prodesse camphora, flores sulphuris, antimonium, sed nihil his efficitur, nisi simul diuretica exhibeantur.

Unica fere in hydrope pectoris ad salutem via superest diuresis, ut longinqua experientia edoctus sum.

Pulveres vel mixtura e scillæ extracto confecta

G 4

(e) Richard de Hauteſierck Recueil d' Observations de Médecine des Hôpitaux Militaires. T. II. p. 319.

fecta reliquis omnibus remediis palmam præripere, v. g.

℞. Extr. scill. gr. j—ij.

Sacchar. Scrup. j.

Sumat secunda, tertia, aut quarta quavis hora ejusmodi pulverem.

Quandoque levis hæc dosi paucis ab ea sumta horis profuit, in aliis ad ij. imo iij. extracti scillæ grana ascendendum erat.

Si eventus voto non respondet, scillam in substantia ad ij—iij. grana pro dosi tentare licet. Ast raro juvat, ubi extractum scillæ non profuit.

Eodem, quo hæc scribo, tempore stupendum & subitum ab extracto scillæ effectum mecum vidit Spectabilis Schosulan Facultatis medicæ Decanus.

Accidit quandoque, ut extractum scillæ aquosum, uno in pharmacopolio confectum nullam prorsus vim exsereret, cum id ab alio pharmacopola petatum, eidem ægro copiosam urinam cieret. Is, cum denuo ad priorem pharmacopœum rediret, vix quidquam lotii reddidit, ad alium vero denuo reversus, iterum copiosam urinam fudit.

An extractum ex vetusta marcida scilla paratum? an, ut facilius pulverisari possit, inspissando adustum fuit? an vero pharmacopœus aliud qualecunque substituit?

At cum plus scillæ, quam modo memini, præbe-

præbetur, vomitus & ventriculi aut intestinorum inflammatio facile succedit.

Quod eo facilius fieri potest, cum in dissecis hydropicorum cadaveribus Listerus stomachum admodum extenuatum, ruboreque suffusum esse deprehenderit.

A purgantibus quidem hydrope pectoris laborantes læduntur, sed si alvus omnino constipatur, at vires constant, terram foliatam tartari superioribus addere convenit.

℞. Extr. scill. gr. xvj.

Terr. fol. tart. dr. ij—iij.

Aquæ anis. unc. iv.

Syr. de duab. q. s.

Sumat altera, vel quarta quavis hora cochlear.

Egregiam in hoc morbo vim habet terra foliata tartari, quæ aceti communis loco, & scillitico componitur.

Nonnulli extracto scillæ sumto, magnam salivæ copiam, velut a sumto mercurio, sed absque faucium incommodo, felici eventu excrescerunt. Nec mirum, si saliva uberiore egesta levantur ægri, cum sit apud van der Monde: asciticum plurimis incassum remediis tentatis, hausto fumo tabaci, insignem salivæ copiam reddidisse, quæ tamdiu manaverat, donec abdomen derumisset.

Si, adhibitis his remediis, intra paucum tempus vel urina non largius excernatur, aut

si lotium quidem copiosius profluat, at spiritus ducendi labor, & anxietas non imminuatur, nihil quidquam profuturum est; nam tum hydrops saccatus est, & diuretica citius perimunt ægros.

Rara quidem felicitate ruptis his tumoribus aquæ in tracheam ferri possunt, sed sæpissime in thoracis cavum infortunato defluunt.

Cum vires sunt imbecillæ, & pulsus debilis, inæqualis, præter pulveres, supra commemoratos, sequens interdum mixtura levamen fert,

℞. Spir. C. C. dr. β.
acet. scill. q. s. ad saturationem
adde

Aq. rutæ unc. iij.

Syrup. flor. tunic. unc. β.

Sumat pro diversa natura & symptomatum ratione altera, vel quarta quavis hora unc. β.

Hac methodo nonnullos hydrope pectoris affectos sanavi; in aliis morbum palliando id consequutus sum, ut anxietatibus fugatis placide, & non raro subito occumberent.

Nullum vini scillitici effectum salutarem vidi. Plurimi male inde afficiebantur; nonnulli peribant, quorum cadavera ventriculum, & intestina inflammata exhibuerunt. Quamvis respiratio liberior evadat, lotiumque uberius fluat, tamen extractum scillæ longiore tempore continuandum

quantum est ita, ut sensim dosis minuat, & primum bis die, tum semel, dein altero, aut tertio quovis die pulvis scilliticus ægro præcipiatur.

Demum diversa remedia nonnunquam propinanda sunt ad eradicandam mali causam ut uberius ex capite de ascita patebit.

Qui pectoris hydrope affecti sunt, etiamsi ita valeant, ut sanati esse videri possint, decrescente, quod ante torosum erat, corpore aut in priorem morbum recidunt, aut ex improvviso intereunt. Schusterus, ut est in actis naturæ curiosorum, tribus hydropicis larga dosi scillam propinaverat, bono ut videbatur, eventu; sed omnes aliquanto post subito extincti sunt.

Nonnullos ægros tractandos habui, qui tussi inani, enormiter noctes, diesque vexabantur, nec ulla ratione utrumvis in latus cubare poterant. Pulsus erat debilis, & celer; lotium modicum; spiritus tam ægre ducebatur, ut suffocationi propinqui viderentur, nisi erecti in sedili ab adstantibus assidue tenerentur. Ex quibus hydropem pulmonum arguebam; ac cum remedia supra laudata nihil proficerent, ob irritam illam, & vix silentem tussim remedium ex emollientibus, & diureticis tantavi.

℞. Tarax. cum toto unc. ij.

Rad. alth. unc. j.

coque per quartam horæ partem in aqua; adde.

Flor.

Flor. chamomill. dr. iij.

Scill. dr. j—j β.

Liquirit. unc. j.

stent per sex horas in digestionē

Colaturæ unc. xv. adde

Oxymell. scill.

Syrup. alth. ^{aa.} dr. vj.

Sumat altera vel tertia quavis hora dimidium vasculum.

Unus ingentem feri limpidi copiam tanta cum euphoria ejecit, ut per sex annos sanus, valensque superviveret, donec ileo ex hernia periret.

Alter anno integro dictum quotidie decoctum sumebat, eo cum levamine, ut & pedes circumire, & se alas ascendere fere absque molestia posset. Cum vero per diem abstinuisset, spirandi difficultas rediit, & urinæ profluvium diminuebatur; sumto iterum decocto mox symptomata levabantur; dein amicorum suasu ad alterius opem medici confugit, qui cum modo expectorantia, modo purgantia adhiberet, brevi omnia in pejus ruebant, nec diu æger, ad quem moribundum denuo vocabar, super-
fuit.

Feminæ item, hydrope pectoris, una & ulcerosis pedibus laboranti medicinam feci. Morbus erat vehementissimus; extracto scillæ dato, & largior urina excernebatur, & pedes non minus intra nycthemerum unam alteramve feri limpidi
libram

libram emittebant, quibus rebus integra sanitas perfecta fuit. Aliquot a morbo propulsato annis, gravi illa peripneumonia corripiebatur; cujus debellandæ causa bis largam sanguinis copiam educendam curavi. Neque hydrops rediit, nec sanitas illius in hunc usque diem tentata morbo fuit.

Aliam quoque ægram, eodem modo affectam, tractavi, quæ licet pedes plurima aqua manarent, periit.

Neque sequens curatio prætereunda videtur.

Vir erat annos natus 40. obeso corpore, qui ex calculo ureterum dysuria laborabat, cui, quod inflammationem metuebam, venam aliquoties incidi jussi, tum decocta præbui, maxime emollientia.

Verum inde non levabatur æger, quamvis enim calor, & humorum orgasmus deficeret, remansit nihilominus dysuria, cui pedum quoque tumor accescit.

Tertio morbi die livebat facies, pulsus vacillans & inæqualis tangebatur: frigebat corpus, & præ angustia spiritus moribundus videbatur. In tanto discrimine pulveres ex scillæ extracto confectos, modico nitro, & dimidio camphoræ grano addito, exhibui; quibus sumtis & copiosum lotium cum viscido sedimento, & calculos exiguos reddidit; unde respirandi facultas primum, dein integra valetudo emanavit.

Cum

Cum nulla quidquam remedia profunt, & aqua in alterutro pectoris cavo stagnat, paracenthesin tentandam esse, jam Petrus Salius, & Guido Patinus censuerunt. Si in cavo pericardii aqua hæret, pertundendum illud esse docent; si sub sterno accumulata sit lymphæ, perterebrationem commendant.

Verum e superioribus constat, incertam esse diagnosin, nec raro contigit, ut paracenthesi instituta, pulmones adnati vulnerarentur, nulla educta aqua.

Sunt autem adeo frequenter pulmones adnati, ut Diemerbroeckius existimet, tertiæ id aut certe quartæ hominum parti accidere vulgo solere.

Riolanus, qui trepanationem laudat, tamen ei parum fidere censendus est, dum ait: dubia salus desperatione tutior; satius etiam est, anceps remedium experiri, quam nullum.

Morgagnius diutius expectandum esse putat, neque tam propere ad curandum hunc morbum adhibendam esse terebrationem sterni, & pericardii perforationem, cum ars nondum eo perfectionis progressa esse videatur, ut id certissime, & evidenter dignosci queat.

Cl. Olaus Acrel nihil auxilii in paracenthesi esse credit, nisi ipse exuberantis liquoris fons obturari possit. Cum vero aliqua felicitis exitus spes affulget, tum eam non eo, quo passim solent, loco, sed intra sextam, & septimam

ptimam costam, ab ima facto computu, æquali inter sternum & vertebra intervallo instituentiam esse cum Scharpio censet.

In hydrope pericardii Ill. Senac (f) frequenti methodo paracenthesin administrandam esse præcipit. Thorax in sinistro latere, inter tertiam & quartam costam, duorum pollicum a sterno intervallo, acu cannulata ita pertundatur, ut apex oblique versus originem cartilaginis cruciformis, & proxime ad costas dirigatur; sic enim cavebitur, ne vel cor, vel pulmo, aut arteria lædatur.

Dum vires pene prostratæ sunt, abstinendum ab operatione.

At ubi manifesta fluctuatio observatur, jamque remedia omnia, quæ huic morbo accommodata habentur, incassum cecidere, institui paracenthesis denique poterit; si modo signa mortis nulla adsint, reliquæ corporis cavitates collecto hoc præter naturam serosolattice liberæ esse videantur, id quod in similibus e sententia Mackbride, rarissime accidit. (g) Quod si inter paracenthesin æger
non

(f) Traité de la Structure du coeur T. II. p 363---66.

(g) Systematische einleitung in die arzneykunst. 2. Th. 5. 242.

112 CAPUT VII. DE HYDROPE PECTORIS ?

non langueat , omnis uno tractu aqua educi poterit .

Scarificatio pedum , a nonnullis laudata in anasarca pulmonum plus utilitatis habere poterit , tumque præferenda videtur cortici mezereo , cum ab ejus applicatione pejora ulcera nascantur .

CAPUT VIII.

DE

ASCITA.

Ascites initio haud facile discernitur, cum vix ulla, aut levissima solum fluctuatio percipiat, quin Duverney junior hanc ne provento quidem morbo propter nimiam integumentorum densitatem & crassitiem semper animadverti testatur.

In actis academiae Parisinae, & apud de Haen (a) casus occurrunt, e quibus intelligi possit, quam facile viri ceteroquin exercitati fallantur.

Signa diversi hydropis abdominalis, itemque notas, quibus hic ab hydrope uteri, & ovariorum, denique a graviditate distinguitur, apud Ill. van Swieten, de Haen, & Roederer (b) reperiatis.

Multi causam proximam cujuscunque hydropis in viscerum, ac totius corporis laxitate collocant. Vogel multo verosimilius in peculiari
H quodam

(a) T. IX.

(b) Elem. art. obst. p. 61.

quodam vasorum arteriosorum, venosorum, aut lymphaticorum languore ponit, cum multi cachectici ab hoc morbo immunes sint, & plures hidrope saccato laborantes per longius tempus omnis cachexiæ expertes vivant.

Plurimæ sunt ascitæ causæ. Primum plethora vasis nimium resistens. Hinc feminis post quinquagesimum annum, cum menstrua fluere desinunt, familiarior hic morbus.

Frigida deinde æstuantibus visceribus ingurgitata; id quod in messoribus, & iter facientibus observatur. Appiano teste Antonii milites post longam præcipue vini inopiam, dum aqua se affatim replevisent, hydropicis, cæliacisque morbis laborare coeperunt.

Hinc, si æstu invalescente, sitis aqua extinguere non possit, spirituosæ admiscenda sunt. Bontius quoque auctor est, mercatores per deserta Arabiæ in Persiam aut Turciam iter agentes summis caloribus sitim hausto spiritu vini, aut vino fortissimo facile sedare, contra, si aquam bibant, in cachexiam & hydropem incidere.

Tumores item carnosæ, steatomatosi, & scirrhusi, venam cavam, aut viscera abdominalia comprimentes ascitam generant, etsi interdum gravissimi scirrhi absque eo reperti fuerint.

Multi quoque ex-spirituosorum abusu hoc morbo laborant. Contra podagrici & potatores,

res, si, cum spirituosus antea usi essent, aquam solam deinde bibunt, hydropici evadunt.

Denique nimia solventia in inveteratis obstructionibus adhibita; intempestivus martialium usus in hypochondriacis; salivatio, sudor, purgatio intensior cum diæta tenui in curandis venereis ascitam afferunt.

Verum inter præcipuas hydropis causas, uti Hoffmannus (c) observavit, animi est ægritudo, atque anxietas referenda, cujus tanta est vis, ut omnem visceribus, fibrisque motricibus vigorem, tonum, ac robur adimat, sanguinisque languidiorem circuitum, & excretionum suppressionem efficiat.

Hydropem & gravem esse morbum, & paucis parcentem cum Hippocrates, tum experientia quotidiana docet. Universim tamen eo facilius curatur, quo plures in ægro vigent corporis functiones.

Pessima signa sunt: febris lenta, oris fœtor, hæmorrhagiæ, tabes increscens, lethargus, purpureæ aut lividæ cutis efflorescentiæ, sitis intensa; sed inquirendum, utrum ista a victu sicco, aut calidis medicamentis, an ab ipso morbo oriantur.

Ubi post purgationes ascites augetur, vel
H 2 cedens

cedens medicinæ denuo revertitur, plenus periculi est.

Malus quoque, qui subito crescit, quoniam vasa lymphatica rupta esse demonstrat. Negat id fieri Monroo, etsi innumeris exemplis comprobatum sit, vasa multo his majora humano in corpore rupta esse.

Celsus pro secundæ valetudinis indicio habet, si plus aquæ urinis excernitur, quam potu hausta sit, verum in pessimis quoque hydropibus plus interdum ægri mingunt, quam bibant, intumescante perpetuo abdomine.

Prodest diarrhæa aquosa, sub initium morbi adveniens; sed, uti Nic. Piso (d) notat, res in extremo sita est, cum infirmis viribus alvus fluere, ac velut concretus ex ea sanguis dejici cœpit, aut cum urina in diversis matulæ regionibus varios colores exhibet sic, ut infima rubescat, superior livida sit, aut contra.

Hippocrates periculosissimum pronuntiavit hydropem ægris, quibus alvus fluida, cum hanc cito mors subsequatur.

Ulceræ asciticorum metum præbent gangrænæ, quamvis ægri interdum sanati sint, si copiosum per ea serum eductum esset. Sed
eventum

(d) Oper. med. p. 682.

eventum tam felicem vix a diuturno morbo gravibusque symptomatibus stipato expectes.

Ubi in hydropicis causa cachexiæ detegi non potest, scirrhum in visceribus latentem suspicari licet, qui morbum prorsus insanabilem observante Aræteo efficit.

Ascites suppurationi internæ junctus fere lethalis est, neque tamen omnino desperandus. Memini ego, nec sine magna animi voluptate, viginti & amplius abhinc annis in S. Leopoldi suburbio pistoris uxorem phthificam, quæ, dum uterum gereret, ascita gravissimo laborabat, a deo feliciter a me sanitati redditam, ut editis postea aliquot partibus sana in hunc usque diem & vegeta vivat.

Hippocrates (e) salutarem censet hydropem, qui maniæ accedit; sed multo id frequentius nullo prospero eventu observatur, cum hydrops in maniacis facile ex purgantibus drasticis, diætâ tenui, & largioribus venæ sectionibus sæpius iteratis nascatur.

Baglivius auctor est, arthritidem hydropi recenti supervenientem, eum tollere. Id forte tum accidere potest, cum ex arthritide suppressa ascites oritur.

Difficilius plerumque curantur, multoque facilius in eundem morbum recidunt excelsiore statura homines, idque ob majorem, uti Cl.

H 3

Grunner

(e) Coac. & Aph. V. Sect. VIII.

Grunner (f) notavit, solidorum inertiam atque imbecillitatem.

Pessima in multorum animis insedit, eaque præjudicata opinio; ascitam morbum esse laxæ & inertis fibræ. Quare nullo discrimine facto stimulantia, spirituosâ, & calida remedia commendant, quæ tamen adhibita tristes sæpe exitus habuere.

Secundum Horstium & Sponium largo potu, fero lactis, & misso sanguine curandus quandoque est hydrops, qui aliis medicamentis exasperatur.

A nonnullis vomitoria, ab Avicenna laudata in ascita commendantur, quæ, præcipue si antimonialia sunt, suadent quoque Boerhaave & Pringle in hydrope, post febres exorito, ut omnia abdominis viscera concutiantur, & tremula gelatina fluidior, resorptionique aptior reddatur. Sed tum vires oportet esse firmas, integra viscera, & abesse dolores abdominis, ne validis concussibus labefactata viscera rumpantur. Testatur Lieutaud, ejusmodi ægros animam inter vomendum exhalasse. Hinc cum Gortero emeticum raro propinandum censeo.

Cl. Sagar asserit, plures hydropicos, tartaro emetico tertio quovis die mane dato, funditus a se curatos esse, cum obstructionibus viscerum in morbo præsertim recenti, dum firmæ

træ sunt vires, solvendis plus ferviat unum emeticum centum dosibus purgantium; eadem tamen pagina (g) negat, se emeticum dedisse, ubi notabilis obstructio, aut induratio unius alteriusve visceris observabatur.

Hydrope ovariorum incipiente tentandum emeticum foret, cum is, teste Percival, nonnumquam sponte orto vomitu curatus fuerit. Fortasse concusso abdomine serum per tubas Fallopianas, ovario adhærentes, ad uterum delatum, indeque egestum est.

Apud Bartholinum, Burnetum, & Willisium, exempla reperias ascitæ, vel spontaneo, vel medicamentis excitato sudore curati. Comes ab Ostermann, gravissime hydropicus largo admodum sudore pedum levabatur, qui deinceps continenter fluens cum per viginti annos liberum a morbi reditu servavit. Calceis propterea utebatur ita conformatis, ut defluus humor receptaculo quodam reciperetur, in quo sine ullo incommodo per aliquot horas permanere poterat. His successibus inducti medici sudorifera, pulverem Doweri, & alia stimulantia ac spirituosæ præbuerunt. Lieutaud (h) tamen non fudit sudoribus per medicamenta interna excitatis, plusque ab iis sperat, qui aere tepido, sudatoriis,

H 4

(g) Syst. morb. sympt. p. 163.

(h) p. 27.

sudatoriis, balneis ficcis, sale, arena, furfure, & solis radiis, vel furno exprimuntur.

Damnant sudoriferorum usum Raymundus Fortis, Nicolaus Piso, Berolinenses (i) & Fredericus Hoffmannus, (k) cum ascitici difficulter ad sudorem disponantur, & e regimine calido, atque volatilibus remediis febris major, metastasis ad partes vitales, suffocatio denique, aut affectiones soporosæ sequantur. Præcipue vero abdomine immaniter tumente fluidum, quod per vasa adhuc circumducitur, ante expelletur, quam diaphoretica in lympham, extra vasa stagnantem, agere valeant.

Multi curam ascitæ inchoant, purgantia drastica præbendo. At Ill. van Swieten parum a fortioribus purgantibus expectat, cum provectior est hydrops, aut difficiliores ejus causæ.

Vetat nunquam satis celebrandus Sydenhamus infirmiore corporis habitu ægros, aut feminas vaporibus obnoxias validis purgantibus vexari, & latinissimus Celsus (l) perniciosas ait purgationes, quæ nimis valentibus pharmacis sunt; hinc cibo, quam medicamentis molliri alvum maluit.

Maxime obsunt drastica hydropi e nimis evacuationibus velut hæmorrhagiis, aut diarrhæis

(i) Vol. XVI. p. 32.

(k) Med. syst. T. IV. Part. IV. p. 451.

(l) L. I. C. 3.

rhæis orto; vel ubi scirrhusæ viscerum obstructions adfunt; de his valet effatum Meadii: (m) quo plus humoris e corpore ejicitur, eo major ejus copia brevi in cavitates refluit.

Prodesse fortiora purgantia tum poterunt, cum ægri glutinosis humoribus abundant, cum farinaceis abusi sunt, aut loca inhabitant paludosa, ut nimirum aquis egestis minus ureteres comprimantur, viaque commodior diureticis remediis paretur. Sed hic cum vires ægri, tum febris ipsa consideranda; illis labefactatis sæpe cum aquis animam reddidere ægri; hac infiore facile e drasticis purgantibus inflammatio succedit.

Broklesby (n) fortissima in hydrope purgantia e jalappa & gummi guttæ præscribit, monet tamen, hasce doses militibus exercitatis potius, quam desidiosis urbium inquilinis convenire: nec continuandas purgationes esse, cum partes solidæ multum debilitatæ sunt.

Frequenter olim propinabatur gummi guttæ, Cl. Heuermann viginti tria grana cum helleboro nigro dedit, quæ dosis merito Lipsiensibus nimia videtur. Löseke, Lindanus, & Trillerus infaustos hujus remedii fructus enumerant; Joannes Sitonius Mediolanensis (o)
gum-

(m) Monit. med. C. VIII.

(n) p. 233.

(o) Miscell. Nat. Cur.

gummi guttæ usum in majore Xenodochio jam octo abhinc annis abolitum esse refert, cum securiora multo remedia in promptu sint.

Tum igitur conveniens solum videtur, cum integris visceribus, nec viribus nimium fractis humores abundant glutinosi atque tenaces; nam Hallerus observavit, injecto in venam gummi guttæ tenuem ex ano liquorem stillasse, sanguinemque mesentericis in venis solutum fuisse.

Decocto sequente cum fructu usus est Ill. Baldinger (p). Coquitur gummi guttæ aqua, sensim instillato oleo tartari, quod vim drastice purgantem mitigat. Remotum ab igne atque refrigeratum, si guttatim deinde præbeatur, per vias urinæ aquas evacuare solet, & larga nonnunquam excretionem & critica.

Hydragoga quoque partitis vicibus exhibere consultum est, cum quibusdam etiam majore dosi, sed semel duntaxat sumpta vix alvus moveatur, in aliis vero ex eadem hypercatharsis, aut alia gravia symptomata nascantur.

Si purgantia fortiora poscit morbus, pulveres, aut electuaria pilulis præferenda sunt: hæ etenim, cum primæ viæ nimium exsiccatae sunt, minus solvuntur.

Sequens electuarium cum strenue purgat, tum inflammationis metum minorem injicit.

℞.

℞. Roob ebul.

— junip. aa. unc. ij.

Oxymell. scill. unc. j.

Rad. jalap. unc. β.

Arcan. duplic. dr. ij.

Syr. de spina cervina q. s.

Ut fiat electuarium.

Sumat sæpius drachmam, donec purgetur.

Ubi resina v. g. jalappæ præscribitur, ea saccharo terenda, vel spiritu vini solvenda erit, ne ob tenacitatem tunicis intestinorum adhæreat. Commode item teste van Swieten aliquantulum aromatis additur, ut tormina arceantur.

Cum sumto purgante resinoso dolores existunt, ovum forbile, itemque absente feбри vinum hungaricum profuerit.

Quandoque post purgationes validiores contractis intestinis coercetur aer, unde spasmi oriuntur, & increfcens abdomen fere ut in tympanitide percussum resonat. Huic malo unctioes ex unguento calendulæ, oleo laurino, & camphora extra adhibitæ; intra-opiata cum carminativis sumta levamento sunt.

℞. Aq. menth. unc. ij.

Elix. stom. temp. dr. β.

Laud. liquid. Sydh. gutt. xiv.

Elæosacch. menth. dr. j.

Sumat

Sumat omni dimidia hora unciam dimidiam, donec symptomata remittant.

Interdum sumto drastico diarrhæa sequitur, vires atterens, & vitæ terminum accelerans. Artis erit prohibere, ne humores nimia vi in intestina irruant.

Si vires collapsæ sunt, pulsusque imbecillius micat, mixtura ex cortice peruviano, aqua menthæ, vino &c. si vero evacuationes urgeant, mixtura opiata mox memorata propinanda est.

Ubi fitis vehemens, & pulsus celerior, cautissime cum opiatīs agendum. Quæ sequitur, mixtura magis convenit.

℞. Cort. peruv. dr. vj.

Gum. arab. dr. ij.

Succ. catech. dr. j.

Aq. flor. rhœad. lib. j.

Spirit. Vitriol. gutt. xvj.

Syrup. Diacodii q. s. ad gratiam.

Sumat singulis horis, aut altera quavis hora unciam unam.

Abstinendum ab acidis mineralibus, ubi majoribus ægri doloribus vexantur, ne intestina, mucō abraſo nudatiora, nimium irritentur.

Tenesmus, aut acerbiora tormina decoctum talep, salicariam, & clysmata demulcentia poscunt.

Felicius ascites diureticis debellatur. Invenias

venias quidem apud auctores exempla hydropicorum, pulvere Doweri, opio, aut semine sinapi devorato, vel etiam viridium genistæ summitatum infuso sanatorum; sed sicut remedium, quod ægris quibusdam nil profuerit, damnare haud convenit, ita ob unum alterumve successum magis prosperum idem non temere & universim commendandum est.

Fatetur candidissimus Sydenhamus, se hydropem sæpius ope syrupi ex spina cervina parati sanasse; inde fiducia plane juvenili in animum induxisse, teneri a se medicinam, cuivis hydropi sanando aptam, ac sufficientem; sed paucis post hebdomadis erroris damnatum, cum feminæ ex quartana hydropicæ eundem syrupum aucta dosi incassum, & nullo fructu præbuisset, quæ tamen alterius medici cura, aliisque medicamentis sanitati omnino restituta fuit.

Complures ante annos asciticum vidi, cui a peritissimo Archiatro Kessler optima remedia frustra adhibebantur. Demum, ut ne nihil agere medicus videretur, roob sambuci exhibuit, unde secuta copiosissima urinæ excretionem æger integre convaluit.

Putat Lieutaud, conducere asciticis lotii promovendi causa usum cantharidum, a quarta grani parte, ad granum unum aut alterum progrediendo. Quin & Dioscorides, & ante bina fere sæcula Ulricus Rumlerus cantharides hydro-
picis

picis adhibuerunt. Ex ephemeridibus (q) quoque constat, in Hungaria adversus hydrophobiam exhibitas fuisse cantharides, sudore copioso, & urina absque omni dolore succedentibus; ego vero in hydrophobis, quibus cantharides exhibebantur, contrarium observavi. Galenus binorum casuum meminit, ubi cura cantharidibus infelicitè tentata est. Cl. Plenck (r) noxium earum usum internum vidit: Ill. Piquetius (s) a cantharidibus ad mentem Lieutaud præbitis urinam retineri potius, quam promoveri usu didicit. Ipse etiam Lieutaud eadem, qua cantharides laudat, pagina (t) eas acerrimum medicamentum esse pronuntiat; & demulcentibus temperandum, quod sæpe stranguriam, aut mictum cruentum inducat. Hinc cum Cl. Ludwig (u) cantharidum usum dubium esse censeo, cum frequenter spasmus urinæ viatum stimulo suo efficiat.

Eædem pessime nocerent strictioris fibræ hominibus; vel ubi humores nimium attenuati sunt, aut in putredinem abire occipiunt, tamen cum alia remedia nihil quidquam proficiunt, tentari queunt in ægris pastaceo habitu,

(q) Decad. I. Ann. 1617. observ. 113.

(r) Mat. med. p. 338.

(s) T. II. p. 208.

(t) p. 839.

(u) Therap. general. p. 135.

tu , qui farinaceis abusi , siti , & calore carerent .

Dum nuper ascitico frigidæ temperiei ad nosocomium generale delato , qui apoplexia primum , dein paralyfi dextri lateris correptus erat , eam ob rem tria vesicantia applicabantur , majus inde consecutum est urinæ profluvium , quam e remediis omnibus , quæ morbus postulare videbatur , exhibitis . Quæ dum continuarentur , ascitæ curatio feliciter effecta est .

Cum Meloe Proscarabæi Linn. mitius , ac cantharides agere videatur , cum in hydrope cum roob sambuci mistum tentavi , & aliquoties , cum successu exhibui .

Inter alios gravissimum asciticum intra biduum diuresi indefinente sanavi , in pluribus tamen optato successu carui , quin imo dolorifica inde , & parcius urinæ secretio , sitis , fauciumque ariditas consecuta , demulcentibus , & mucilaginosius adjuvanda fuit .

Nec commendari multum millepedes merentur , qui , uti (x) Cartheuser investigando observavit , præter plurimas inertes , teneras , & mucilaginosas partes principio salino , nec fixo alcalino , neque nitroso , sed nonnihil volatili urinoso constant , quod admixto vino rhenano , aut austriaco penitus destruitur , & in sal neutrum ammoniacale , nullius ob exiguam sane quantitatem

(x) p. 102.

quantitatem præcipuæ virtutis , convertitur . Succo etiam multo vilior est pulvis e ficcatis & contritis millepedibus paratus , neque ad solvendam crassiorem pituitam valet .

Nitrum , quod in remediis urinam pellen-
tibus censetur , non convenit asciticis , quibus
laxior habitus , humores nimium soluti , & vires
ventriculi depressæ sunt .

Omni-
bus diureticis longe scilla antecellit ,
quæ & rubra , & alba est ; illam efficacior-
em reperit Ludwig (y) .

Præfertur radix exsiccata , cum decoctum
recentis ob ingratum , & nausæ plenum odo-
rem ægri respuant , & succus e recenti commo-
de exprimi nequeat , quamvis tunicæ succulentæ
cum aqua vel aceto diu terantur . Jubet vir
supra laudatus , tunicas discerptas in pastam fa-
rinaceam impingere , ut subito exsiccentur ,
cum sic integris viribus diu conservari possint ;
sed mihi leni solis aut clibani calore exsiccatae
præplacent , cum multæ priore illo modo vires
pereant .

Monet Cl. Cartheuser , pulverem contu-
sum , etiam in vasis probe clausis conservatum ,
efficaciæ semper aliquid amittere , quare satius
ducit , recenter contuso pulvere uti . Ad extra-
ctum tamen parandum scilla recens præferenda
videtur .

Scillæ

(y) Advers. med. pract. Vol. II. P. IV. p. 700.

Scillæ dosis ægris & symptomatibus accommodanda est.

Van Swieten eam probat, e qua levis sequitur nausea: tum enim certus erat de diuresi futura; si vero vel vomerent ægri, vel nullam omnino nauseam sentirent, non tanta secernebatur urinæ copia.

Ego tum efficacissimam sensi, cum nulla ægros nausea vexaret.

Oxymel scilliticum largius propinatum urinam movet; convenit ægris strictiore habitu, quorum pulsus celerior est, aut sitis intensior; prodest præcipue, cum ascites ab obstructione hepatis, hæmorrhoidibus suppressis, aut febribus cito nimis profligatis ortus est.

Quandoque mobiliori systemate nervorum præditi mellita non ferunt, sed inde spasmodicis affectibus corripuntur; iis oxymellis scillitici loco syrupus scilliticus N. 22. propinandus est.

Varia tamen ad causam morbi impugnamdam scillæ adjungenda sunt, ut ex sequentibus patebit.

Ubi fibra laxa, corpus pallidum, humores glutinosi, vinum scilliticum N. 23. commendatur. Incipiendum a minore dosi, ne subsequatur vomitus.

Ex numerosissimis asciticis vix unum, alterumve scillitico vino curatum vidi. Minore copia datum, vix lotium prolicuit: paullo largius hau-

stus vomitus & abdominis dolores ciebat, appetitumque delebat.

Maxima medendi vis extracto scillæ aquoso inest, quod in pulveribus, vel in mixtura ab uno grano ad iij. ascendendo pro dosi præbetur.

Rarius ab extracto, quam oxymelle scillitico anxietates nascuntur.

Interdum nil proficiente extracto, scilla in substantia a gr. j. ad. iij. pro dosi data fuit.

Mead eam ad scrup β. exhibendam vult; sed inde vomitum, dolores abdominis immanes, mortem denique ipsam subsecutam vidi. Cadavera renes immunes, at ventriculum, & intestina inflammata, & gangræna corrupta exhibebant.

Cl. Mead haud sequendo consilio scillæ radicem ari jungit, namque hæc masticata fauces urit, & sitim generat vix extinguendam. Nitrum passim scillæ additum inconueniens est, ubi alvus laxior, aut leucophlegmaticum frigidumve corpus, aut vires infirmæ. Multo rectius ac felicius hic granum camphoræ dimidium cuilibet pulveri scillitico admiscueris.

Ubi a scilla sumta ructus, flatusque ægrum vexant, uncia dimidia aquæ menthæ post quamlibet ejus dosim levamen adfert.

Vires ventriculi scilla debilitatas cortice firmare juxta laudati sæpius Tissoti mentem (2) oportet. Minus recte Ludwig purgantia scillæ jungi vult; optato toties successu caruit scilla, quoties crebriores inde purgationes secutæ sunt.

Cum magni seu ventriculi, five intestinorum dolores a scilla sumta observantur, desistendum ab ea, & ad demulcentia velut decoctum salep confugiendum est.

Pessime consulunt ægro, qui ob tormina excitata laudanum addunt; mitigatis enim doloribus fallitur medicus, cum interea, dum scillæ usus continuatur, gangræna succedat.

Optime animadvertit Bergius, minus congruentem esse scillam ardente urina, pulsu indurescente, hepateque infarcto, nec multum ab hoc pharmaco expectandum, si non tantum in solidis roboris superfit, quantum ad evehendas urina aquas requiritur.

Ubi a scilla lotii loco sudores profusi & viscerum moventur, levantur quidem ægri, sed malum recrudescit, & in anasarcam aut reliquas hydropis species abit. Hic scilla abstinendum monet Ludwig, cum inde solida nimium laxentur, corpusque eo citius ad cachexiam disponatur.

Si ægri nullo prorsus modo scillam ferre
 1 2 pos-

(2) P. 207.

sunt, propinare oxymel colchicum ex re erit; cum nullam testante supralaudato Ludwig (aa) in nostris pratis invenire sit plantam, quæ cum scilla ita, uti colchicum comparari possit.

Sæpius hoc remedium asciticis, sed frustra exhibui. Claræ memoriæ Henricus Collin, qui principio oxymel colchici, pro efficacissimo hydropis remedio habuit; dein ad extractum lactu-
cæ virosæ confugit.

Sunt tamen viri fide dignissimi, qui effectus prorsus salutare hujusce oxymellis in ascita observatos fuisse testentur. Ita Vogel hydropem peritonæi stupendum oxymelle colchici sanavit; quin duplo majorem ejusdem e radice parati dosin, quam Ill. Störck præceperat, cochleari majori mane & vespere offerebat.

Si post purgantia aut diuretica, id quod rarius accidit, aquæ subito evacuentur, abdomen fasciis constringendum est, ne humores in partem minus resistentem lethali impetu irruant.

Platnerus testatur, ægros, qui eductis per evacuantia omnibus aquis, consanuisse videbantur, brevi post apoplexia extinctos fuisse.

Ceterum his roborantia ex amaricantibus, cortice peruviano & limatura martis N. 24. & 25. maxime congruunt. Corpus morbo superato satis roboratum esse, id juxta van Swieten indicio

cio fuerit, si calor per totum corpus æquabilis diffunditur: si nulla ejus pars ab ingesto potu tumet: si denique in illis, quæ epidermidi subjacent, partibus, velut in labiis & gingivis vividus color ac rubicundus enitet.

In multis asciticis morbus neque purgantibus, neque diureticis tollitur, aut, qui sublatus videbatur, brevi redit, nisi talia simul exhibeantur, quæ in causam morbi agunt, ad quam eradicandam variis opus est remediis.

In ascita post nimias evacuationes v. g. diarrhæam aut hæmorrhagiam moderatus corporis motus, si vires ferant; tum frictiones & roborantia cum amaricantibus, ut absynthio, cortice peruviano, aut limatura martis peropportuna fuerint.

Addi his lenia aromatica, ut calamus aromaticus &c. possunt, tum ad gratiam conciliandam, tum ad motum humorum aliquantum augendum. Absynthium ponticum vulgari præponitur, quod magis aromaticum fit, & amaritie minus displiceat.

Quandoque in hydrope a nimio hæmorrhoidum fluxu latent viscerum obstructions; tum martialia, quibus ægri admodum anguntur, inconvenientia forent, sed amaricantibus, interposito rheo, & si vires nimium fractæ sint, cortice utendum.

Ascitici ex obstructione hepatis aut lienis potissimum tussicula inani laborant, alvus tar-

dior est, color faciei in flavescentem aut luridum vergit, ægri alimentis anguntur, & urina flavescit; febris sæpius præcessere intermittentes vel præmature cortice profligatæ, vel ultra tempus relictæ, præcipue cum ægri paludosis in locis habitarunt.

In iis, qui strictiore sunt habitu, ubi pulsus celerior, major fitis, & urina rufa cum crasso sedimento deprehenditur, cremore tartari purgandum est corpus, dein decoctum taraxaci, saponariæ cum salibus mediis, & multo oxymelle scillitico locum habet. Dosim determinant ægri vires, alvi tarditas, & urinæ profluvium, sed calida stimulantia, imo & amaricantia obsunt.

Quibus ex obstructione viscerum natus est hydrops, qui pastaceo sunt habitu, pulsu tardio, & corpore tactu frigidiori, iis, cum vires ferunt, lenia purgantia ex rheo cum sale medio primum præbenda sunt, ne a solventibus nimium angantur, dein ad amaricantia & incipientia transeundum; interposito extracto scillæ, si urina parcius fluat.

℞. Absynth. pont.

Trifol. fibrin.

Calam. arom. aa. unc. j.

infunde per 20. horas vino austriaco genoso. Colaturæ unc. xv. adde

Salis tart. dr. j. β.—ij.

Syr. kermes, unc. j. β.

Ubi

Ubi alvus magis lenta, fyrupo kermes ille de spina cervina substitui debet. Quibus item vinosa displicent, iis infusum aquosum ex prædictis addita solum minori salis tartari dosi conveniet.

Celeb. Pringle in hydrope alcalina cum infuso amaro commendavit, quibus spiritum juniperi addit, quem, cum viscera abdominis obstructa sunt, minus congruere puto.

Garden olim cineres tabaci laudavit, quos nuper Franklin quoque Lutetiæ celebravit, quamquam nihil hi præ aliis cineribus salem alcalinum fixum vegetabilem largientibus, peculiare habere videantur.

In actis Hafnienfibus asseritur, alcalina non profuisse in hydrope, nos prosperrimos prædicti infusi successus in Nosocomio experti sumus.

Tum alcalina nocent, cum humoribus solutis febris, aut sitis urget, vel cum maculis corpus foedatur.

Laudatur in obstructione hepatis chelidonium majus, quo Poloni adversus hydropem utuntur, e nimio ardentium spirituum usu progenitum.

Propinantur exsiccatae radices duæ, recentis quinque aut sex drachmæ. Lange chelidonii extractum vinosum ad Scrup. ij. mire profuisse narrat in obstructione viscerum abdominalium, & pulmonum infarctu. Ego sequentem mixtu-

ram quandoque felici, sæpe nullo successu exhibui.

℞. Extr. chelid. maj. dr. j.

Liq. terr. fol. tart. unc. β.

Oxymel. scillit.

Syrup. de duab. aa. unc. j. β.

Aq. anis. unc. iv.

Sumat tertia aut quarta quavis hora unciam unam.

Dosis pro diversitate ægrorum aut symptomatum vel augenda, vel minuenda est.

Lysons laudat calomel ad gr. v. cum purgantibus in ascita ubi hepar obstructum est. Theodorus de Mayerne (bb) olim mercurium dulcem exhibuit: ego, cum idem experirer, non multum profeci.

Forte locum habere possit malo incipiente, at certe obest provecto, jam collapsis viribus, & humoribus solutis. Ultimo bello italico hydropicis militibus mercurius dulcis sed infauſto fane eventu præbebatur. Löſeke mercurialia non prodesse putat, nisi e lue venerea perperam curata hydrops exstiterit, sed & tum magna opus fuerit circumſpectione, cum ex mercurii quoque abusu hic morbus generetur.

Forestus icterum in hydropem abeuntem decocto aut succo marrubii albi sanavit. Vix quæ-

(bb) Prax. med. p. 337.

quæquam huic remedio peculiaris inesse vis videtur, sed cum artis præscriptis non repugnet, tentari potest.

Oritur ascites quoque e febribus autumnalibus præpropere depulsis, sed frequentius ab iisdem diutius relictis, aut crebriore alvi purgatione. Hinc merito Werlhoff ineptam in febribus purgationem cachexiæ & hydropis matrem esse dixit.

Ejusmodi ægris hoc electuarium saluti fuit.

℞. Cort. peruv. pulveris. dr. vj.

Calam. arom. dr. iij.

Oxymell. scillit.

Syrup de duab. aa. q. s. ut fiat electuarium.

Sumat altera, aut tertia quavis hora drachmam unam.

Apud frigidiores, qui farinaceis aut leguminosis abusi sunt, vel loca inhabitant humida atque depressa, calamo aromatico feliciter theriaca diateffaron substituitur.

Ubi sæpius in idem malum jam æger recidit, & ad minimum corporis motum glutinoso sudore, diffluit, cortex cum marte proderit, si nullæ viscerum obstructions adsint.

Sollicite inquirendum, an non quartana lateat, quæ nisi fugetur, hydrops non tollitur, hinc cortex largissima quantitate cum amarican-

tibus

tibus indicatur. Sequens remedium insignem vim habuit.

℞. Cort. peruv. selectis. pulveris. unc. j.

Rad. gentian.

Flor. sal. amon. mart. aa. dr. j.

Oxymel. scill.

Syrup. de duab. aa. q. s. ut fiat electuarius molle.

Sumat tertia quavis hora drachmas duas.

Si ægri loca incolant paludosa, vel in aere nebuloso degant, addenda huic electuario erit drachma una radicis serpentariæ.

Post quamlibet dosim corticis hauriendum est infusum amarum; secus is diu in primis viis insolubilis hærebit teste Percival.

Idem in subtilissimum pulverem redigendus est, sic enim teste Celeb. Bergio nullam stomacho molestiam creat.

Qui feбри profligata, & viribus invalescentibus perstat hydrops, infuso aquoso aut vinoso ex amaricantibus, juncto sale tartari tollendus est.

Triplicis generis est vinum austriacum: primum leve, quod nec acre, nec admodum acidum in campestribus crescit: alterum acre & diureticum collibus innascitur: tertium valde adultum & defæcatum, quod olei instar mite, sed valde spirituosum est, & vix lotium pellit.

Rarius a menstruis oppressis ascites oritur; quod

quod ubi accidit ; si ægra plethorica est , si viribus valet , si recens morbus cœpit , venæ sectio indicatur , jam a Galeno commendata.

Intempestiva enim sanguinis missio teste Tralliano in aliis periculum , in hydropico autem mortem inducit .

Fallax plethoræ signum venæ sunt magnæ , & inflatæ , pluribus alioquin asciticis familiares .

A vena secta mixtura præbenda est ex roob sambuci & ebuli , oxymelle scillitico , & salibus mediis .

Ubi ex pallido flavescens est corporis habitus , urina mucosa , vel ubi chlorosis præcessit , pilulæ tonicæ Baccheri , aut sequentes servient .

℞. Extr. trifol. fibrin. unc. β.

Gum. ammon. dr. ij.

Extr. myrrh. aquos. dr. j.

Extr. helleb. nigr.

Mafs. pilul. Ruf. aa. dr. β.

Sumat ter per diem , quatuor aut sex , non neglectis amaricantibus , scilliticis , atque frictionibus .

Frictiones multis profunt asciticis , sed leniores , uti Celsus monet . Eas oleo amygdalarum adhibito fieri Raymundus Fortis (cc) voluit , ac nuper iterum Ill. Störck . Non sine fructu

fructu aliquantum spiritus cornu cervi admiscetur, verum abstinere a frictione oportebit, cum abdomen immanius tumet, cum dolet tactu, & cutis nimium tenera est.

Si aquæ nulla ratione educi queunt, paracenthesis instituenda est. Extant exempla hydropum, periculosissimorum, hoc modo sanatorum.

Neque tamen cito nimis tentanda ea est, ne partes peritonæo adjacentes lædantur; neque serius etiam, ne viscera nimium ab aqua arro-
dantur.

Valet hic preceptum supradicti Fortis Leopoldi Augusti archiatri (dd): paracenthesis cum facienda est, cum vires valent, cum morbus est recens neque multa æger feбри laborat; cum neque in visceribus scirrhus hæret, neque eadem aquis corrupta sunt; tamen morbo jam pro-
vecto & obstructis visceribus instituenda etiam atque repetenda nonnunquam erit, ut enormis anxietas, & metus suffocationis dematur. Sunt, qui in hydrope cystico & peritonæali aquarum educationem damnent, sed fallit persæpe horum
diagnosis.

Imo idonea sane paracenthesis erit, cum cysticus hydrops, & ascites adesse videbuntur, ut aquaeducta faccus majore libertate gau-
deat.

Ast

Ast ubi abdomen dolet, non quod aquis distentum sit, sed quod corrosionis sensum præbeat, aut ubi ascites ex vomitu cruento natus est, eadem operatio mortem acceleraret.

Potest in utroque latere paracenthesis suscipi, cum tamen scirrhus magnus, aut venæ cutaneæ varicosæ deprehenduntur; in oppposito id tentasse præstabit, quod & æger, & circumstantes facile hæmorrhagia terreantur.

Si uno in latere minor, quam in altero fluctuatio observatur, signum id visceris indurati est in hoc latentis. Color faciei flavus ut plurimum hepar affectum: lividus aut plumbeus splenem obstructum indicio prodit.

In ascita sæpius viscera mole majora & indurata sunt; quare cavendum, ne acu lædantur, quod Schmuckero, id candide fatenti, accidit.

Si per vires licet, uno ductu aquæ extrahendæ sunt, quod relicta in vulnere cannula, uti van Swieten observavit, in ejus ambitu inflammatio nascatur, vel ea ablata vulnus brevi concreascit, aut certe ita contrahatur, ut sine vi denuo inseri non possit.

Interea, dum aquæ effluunt, debili ægro vinum vel jusculum propinandum: ac si inde non levetur, ab ulteriore feri emissionem desistendum est.

Feliciorem prognosin præbent aquæ educæ, cum citri colorem præseferunt, cum submucila-

mucilaginosæ & subsalsæ, urinam redolent; quo magis ab hisce indiciis discrepant, eo gravius periculum minantur, uti Duvorney observavit.

Hoc statu morbi tam ancipiti aquæ loco nonnunquam tremula in abdomine gelatina continetur, quæ nullo modo per ampliorem canulam exit. Tum vero vulnus dilatare, & eductis aquis detergentia, & antiseptica injicere licet.

Ut ne aquæ redirent, Angli injectiones adstringentes & roborantes ex aqua Bristolensi, & vino rubro tentavere, sed ægra inter injiciendum gravissimis symptomatibus corripiebatur, & quamvis convaluerit, parum tamen a vera morte abfuit.

Nonnunquam post paracenthesin magna respirationis difficultas subsequitur, a flatibus orta, cum intestina debilitata haud amplius aquis comprimuntur. Ubi ea carminativis exhibitis diutius remanet, plerumque hydrops pectoris accedit.

Cavendum, ne sero educto nimium comprimatur abdomen.

Si æger post paracenthesin fractis est viribus, pulsuque celeriore, cortex præbendus.

Nuper in binis feminis asciticis paracenthesi instituta loco aquæ materia purulenta gelatinosa effluxit, cortice dato utraque integre convaleuit.

Si

Si fitis urget, acidi mineralis quidpiam addendum: si vero pulsus debilis, parvus, ac tardus animadvertitur, mixtura e spiritu Mindereri & cornu cervi succinato locum habet.

℞. Aq. menth. unc. iv.

Spirit. Minder. unc. β.

— Cornu Cervi succin. gutt. xxx.

Syrup. kermes. dr. vj.

Viribus post paracenthesin invalescentibus ejusmodi remedia adhibenda erunt, quæ causam hydropis expugnent. Rarius per umbilicum aquæ sibi viam atque exitum quærunt; quod cum fit, levando ægrum, nihil medicamentis turbandum.

Contra vero ubi umbilicus tumet, aut prominet, integumenta que tenuia sunt, lanceola is aperiri potest.

Genitalibus tumescentibus prodest vinum rubrum cum herbis aromaticis & aqua calcis: N. 26.

Adhibentur quoque sacculi farina, herbis, aromaticis in pulverem reductis, & modico sale, qui decrepitaverat, referti. Quod si partes excoriatæ sint, mandidæque, tum sal sacculo contentus solvitur, ac rodendo sævos dolores ciet.

Labia gravidarum tumentia, partumque impediencia scarificanda sunt.

Cum pedes adeo intumuerent, ut metuum dum sit, ne cutis disrumpatur, profuerit sane,
eos

eos incidere, quod potissimum ulcera succedunt, discerptæ cutis vulnere multo benigniora.

Damnantur a de Haen & Hassnienfibus (ee) scarificationes propterea, quod per sæpe gangrænam produxerint. Non tamen omnino rejiciendas esse puto, cum in aperto sit, lympham extravasatam quandoque resorberi, & per diversas partes extra corpus ferri. Incisiones neque longæ admodum, neque nimis profundæ instituantur, atque etiam cum recte ac probe fiunt, illico adhibitis cum internis tum externis medicamentis gangrænae obviandum est.

Perniciem summam tum afferunt incisiones, cum lividis pedes maculis squalent.

Cavendum etiam, ne hujusmodi maculæ pro scorbuticis habeantur, & acriora idcirco remedia veluti nasturtium &c. porrigantur.

Supereft, ut de iis quoque breviter agam, quæ apud quosdam singularem in curando hydrope laudem adepta sunt. Clysmata ex urina vaccarum, asinorum vana deprehendit de Haen.

Gratiolam quandoque asciticis profuisse testatur Duverney (ff). Ejus extracto nullus ciebatur vomitus, sed copiosum urinæ profluvium sequebatur;

(ee) Ann. 1671. Observ. 104.

(ff) Ann. 1703.

sequebatur ; spirituosum plus purgavit , quam aquosum : plus item illud , quod ex foliis , quam quod ex radice conficiebatur .

Wratislavienses atro gratiolam carbone notaverunt : ego ante complures annos frustra fui , cum eam exhiberem . Nuper in Nosocomiiis viennensibus felici , uti referunt , eventu , propinabatur . Tentari igitur poterit in ægris frigidis ac glutinosis , ubi nulla viscerum labes , nullus inflammationis metus , nulla denique corporis extenuatio observatur , cum Bergius (gg) observaverit , gratiola fœno immixta equos emaciari .

Succus iridis nostratis (hh) a Linnæo specificus habetur , & perquam hydropicis salutaris , cum quandoque ventriculum subvertat , alvum deficiat , & urinam urgeat .

Jeremias Lossius aliquoties anasarca laborantes iridis nostratis succo a se curatos atque sanatos fuisse ait , addit tamen eam continuis purgationibus mortem accelerare .

Observavit Josephus Baader (ii) quo præceptore olim , & amico in paucis carô utebar , e plurimis asciticis vix unum aliquem evasisse , qui succum hunc sumserint ; sequebantur enim , uti ipsemet coram spectavi , ardor , dolorque

K

æso-

(gg) Mat. med. T. I. p. 26.

(hh) Crantz T. II. p. 177.

(ii) Observ. med. p. 86.

œsophagi, ventriculi & intestinorum; cum tormina, vomitus, ac frequens desidendi conatus absque notabili evacuatione alvi; febre denique & inflammatione accedente plurimos inter cruciatus miseri animam exhalarunt.

Laudat Duverney junior in ascita cum anasarca asarum, alii oxymel ejusdem, sed hoc triginta abhinc annis frustra præbui.

Nocent crysalli lunæ, quas ab agyrta olim propinatas vidi.

Quidam corticem medium sambuci, turpethum vegetabile & radicem bryoniæ laudant, sed hæc omnia, uti Francofurtenses docuerunt, (kk) ventriculum & intestina arrodendo graviter lædunt, tonum eorundem debilitant, & vasa lymphatica eo adducunt, ut facile rumpantur. Quin imo externa unguenta e validioribus catharticis confecta abdomini tuto adplicari negat Sydenhamus, cum iis quandoque hypercatharsis exciteretur nulla remediorum ope inhibenda.

Decoctum corticis ebuli, uti Broklesby (ll) refert, cum reliqua remedia fallerent, vomitum, alvum, & urinam movit. Sed ex ejusmodi effectis patet, remedium esse drasticum, caute & cum circumspectione adhibendum. Præstat, ut ex præcedentibus liquet, & Trallianus præcipit,

(kk) Select. med. T. II. p. 303.

(ll) p. 277.

præcipit, paullatim, & absque periculo evacuare, quam festinando nimium cum morbo ægrum quoque tollere.

Mayerne (mm) alumen commendat, propterea quod urinam magnopere moveat, sitim restinguat, putredinem arceat, & tonum viscerum, innoxie ea adstringendo, restituat. Itaque absque metu tentari poterit, ubi tenuitate humores peccant, quia alvus quoque alumine movetur.

Ante paucos menses in nosocomio tribus colica pictorum affectis post adhibita incassum diversa remedia alumen cum gummi arabico optato adeo eventu exhibuimus, ut post sex vel septem doses sumptas alvus solveretur & tormenta disparerent.

Sæpius extractum lactucæ virosæ; in hydropse sed frustra propinatum vidi, cui pharmacopœi sonchum oleraceum nonnunquam substituant.

Qui huic remedio favent, ut ejus famam tueri possent, magnam extracti scillæ dosin eidem admiscuerunt.

Menghinus (nn) compluribus ægris dimidiam minimum unciam cremoris tartari per diem exhibuit, idque tam diu continuavit, usque dum largiter urina proflueret.

K 2

Cum

(mm) Prax. med. p. 382.

(nn) Aët. Bonon.

Cum ad solvendum tartarum magna aquæ copia opus sit, admiscenda erit sexta, vel septima pars boracis, unde salvo acore tartarus facile in aqua solvitur. Tali modo propinatus mirum quantum in ascita profuit, ab obstructione viscerum orto, quam sitis quoque, & pulsus celerior comitabantur; ut iteratis experimentis in nosocomio vidimus. Frustra hos a solo cremore tartari successus expectaveris, utriusque enim eventus certa & indubitata vidimus in Nosocomio nostro argumenta.

Ubi vero vires languent, ubi soluti humores sunt, aut aquarum colluvie laxata omnia, cremor tartari, & quæcunque relaxant, medicamenta teste Ludwig (oo) non congruunt.

Laudantur in ascita pilulæ tonicæ Baccheri, quarum confectionem Cl. Richard publici juris fecit. Constant extracto radicis hellebori nigri, quod radicibus prius spiritu vini alcoholisato maceratis, postea rhenano optimæ notæ vino digestis paratur. Post hæc extractum aqua solum rursus inspissatur, additoque spiritus vini optimi tantilla quantitate consistere cogitur. Hujus unciaë uni additur tantundem extracti myrrhæ aquosi cum scrupulis decem pulveris cardui benedicti, ut massa efficiatur libero aere ficcanda, & in pilulas gtani dimidii conformanda.

Præ

Præbuit auctor decem pilulas aliquoties de die quandoque ad quindecim, imo viginti progressus est.

Post quamlibet dosim jusculum exhibuit; nonnunquam longiore intervallo temporis cessavit: in corporibus strictiore fibra multum commendavit largos potus alterantes, ut decoctum taraxaci, &c.

Recte animadvertit Baccherus, quod malo consilio asciticis omnibus olim inculcatum fuerit, ut potu abstinerent.

Baptista Montanus multa jubet, sed aperientia bibere eos, qui maxime obstructi essent.

Boerhaavius, calidis ceteroquin in hydrope remediis favens, ea tamen rejicit, ubi sitis cum febre urget, & succum citrinum, acetosam, lactucam cum cremore tartari præscribit.

Si pilulæ Baccheri nauseam & vomituritionem excitant, dosim minuendam auctor præcipit, atque aromatica, vinum hispanum, aut burgundicum, clysmata denique & quandoque a pilulis abstinentiam suadet.

Multum emolumenti ab alvi purgatione & diuresi expectatur; ego autem duriores sæpe alvum eo tempore, quo his pilulis ægri sunt usi, observaveram.

Nocent, ubi præter febrem siccitas major, & sitis adest, fætentque urinæ; quandoque profunt in solidorum debilitate, & enata inde fluidorum spissitate, ut in hydrope post quar-

tanus, post evacuationes nimias, aut animi pathemata. Multum quoque prudentiæ ad dosin statuendam, tempusque eas præbendi designandum requiritur. Multi maniaci rite antea purgati ab expertissimo Nosocomii physico de Vigiliis ope pilularum tonicarum Baccheri curati fuerunt.

Nos ab infuso hellebore cum amaricantibus, vel etiam ab extracto, jam a Brunnero adversus hydropem commendato, plus opis adferri ægris, quam a pilulis in Nosocomio vidimus, ubi ascites ex obstructis visceribus, aut nimium glutinosis humoribus existit.

℞. Absynt. pont.

Saponar. \overline{aa} . unc. j.

Rad. helleb. nigr. dr. β .—j.

Coque per quartam horæ partem in aqua fontis q. s.

Colaturæ lib j. adde

Oxymell. scill.

Syrup. de duab. \overline{aa} . unc. j.

Sumat altera aut tertia quavis hora unciam unam.

Videndum, ne helleborus viridis Linn. helleboro nigro substituat.

Si urina parcius profluat, præter memoratum decoctum, extractum scillæ in usum vocandum est.

In laxis corporibus, dum lentore peccant humores, egestis antea per diuresim, aut alvum aquis, egregiam vim habet tinctura martis helleborata, N. 27.

CAPUT

CAPUT IX.

DE

VOMITU CRUENTO.

Parum interesse existimo ad hujus morbi curationem, pluribus verbis differere, quænam ejus sit origo, utrumne ex ipsius ventriculi, an e lienis, aut hepatis vasis seu debilitatis seu ruptis, seu arrosis excernatur.

Vidit Hoffmannus in dissecto cadavere hominis, vomitu sanguinis extincti vasa brevia nigro colore fœda, ac disrupta; & in ventriculi cavo, uti & in intestino ileo liquamen nigrum ac fœtidum deprehendit. At, cum alterius, eodem morbo sublati cadaver Ill. van Swieten aperuisset, visceraque abdominalia omnia sollicite & accurate lustrasset, neque vas ruptum ullum detegere, neque insignem aliquem ullo in viscere labem notare potuit.

Quidam dubitant, utrum ex liene per vasa brevia sanguis ad ventriculum feratur; ac alii cum Dodonæo observarunt, lienem ante vomitum sanguinis intumuisse, detumuisse post vomitum.

Nec vero sanguis grumosus vomendo ejici-

tur tandem, sed massæ quoque membranacæ, & cellularis in intervallis coagulato sanguine redundat, quæ concretionibus polyposis quam simillimæ sunt (a).

Frequenter hic morbus ab hæmorrhoidibus, & menstuis suppressis, validioribus obstructionibus, aut scirrho ventriculi, hepatis, lienis; denique ab atra bile oritur, præcipue si corpus atrabiliorum ira excandescat. In infantibus, animadvertente Vogel, quandoque ex vehemēti capitis aut ventris compressione in partu nascitur.

Vomitum cruentum persæpe molesta abdominis, & hypochondriorum tensio, oppressio ad scrobiculum cordis, & cardialgia antecedit, præcipue a sumtis cibis.

Quandoque morbus modo brevior, modo longiore intervallo redit.

Vomitus cruentus plerumque prope a periculo vitæ abest. Nihilominus van Swieten complures vidit, qui ex eodem evasere, satisque commode deinceps vixere, etsi tantum sanguinis ejecissent, ut præ inanitate subita convellerentur.

Marcellus Donatus lienosos quosdam ad x. libras sanguinis per secessum & vomitum ejecisse, auctor est, unde levati aliqui, alii omni-

no

(a) Ludwig. advers. med. pract. T. I. P. I. p. 173.

no valetudini integræ redditi fuere. (b) Cl. Vogel (c) contendit, vomitu cruento interdum fuisse leviores lienis & hepatis obstructions sublatas.

Stalpart van der Wiel (d) etiam menstrua absque incommodo per vomitum rejecta vidit.

Facile ab hæmorrhoidibus vomitus cruentus existit ob nexum, qui inter lienis, ventriculi, & hæmorrhoidalia vasa intercedit; sed hæmorrhoidibus etiam fluentibus persæpe hoc malum, nec evitatur, nec, teste Montano & Claudino, cum adest, dispellitur.

Interdum vasa lienis & ventriculi varicosa ita dilatantur, ut malum postquam sedatum est, denuo recurat, corpusque enervet (e).

Minus periculi habet vomitus cruentus, cum e suppressis menstruis ortus est.

Nonnullos hic morbus post breve tempus aufert; alios febris lenta, hydrops, aut tympanitis eum subsequuta necat.

Cum ægri massas nigras, easque foetidas inter deliria evomunt, pessimi id quidem ominis est, at, qui ascitæ accedit, vomitus sanguinis, plane lethalis haberi debet.

Id

(b) Hist. med. mirab. L. IV. C. IX.

(c) p. 216.

(d) Cent. II. C. XVII.

(e) Advers. med. pract. Vol. I. P. I. p. 176.

Id quoque malum , cum post cruentum vomitum sincerus per alvum sanguis profluit ; sed , ubi cruor grumosus & ater eadem via excernitur , minus periculi subest .

Cl. Tralles (f) venæ sectionem pro præsentissimo hujus morbi remedio habet ; subjungit tamen , nisi morbum acer , in ventriculo penitus insidens , stimulus excitaverit .

Poterit vena incidi quidem , cum pulsus fortis & plenus deprehendetur , morbusque e consuetis hæmorrhagiis suppressis originem ducet , verum in numerosissimis ægris , vix talis mihi occurrebat ; sed plurimi , quod recte item Dodonæus , ac Hoffmannus observarunt , fractis , ac dejectis viribus fuere . Aurelianus quoque pulsus dubios , & animi defectiones observavit , quin totum inde corpus frigidum reddi didicit . Quare timendum est , ne vena incisa æger brevi exspiraret , aut insuperabiles languores , vel hydropes sequantur . Venæ sectione præterea spasmi indeque vomitus sæpe augentur .

Sauvages in hoc morbo ab hæmorrhoidibus , vel menstruis suppressis nato parvas solummodo venæ sectiones commendat , cum pulsus facile concidat .

Ubi ægri viribus constant , æstusque aut orgasmus observatur , e Trallezii præcepto potius demulcens frigidiusculus , veluti aqua cum
succo

succo citri, granatorum, aut ribesiorum præbendus est, quæ omnia, cum grata ventriculo sunt, tum nausæ & corruptelæ occurrunt.

In malo vehementiori acida mineralia diluissima tentari possunt.

Si vero sumtis acidis dolorem in ventriculo ægri sentiunt, ab iis abstinendum est.

Alumen in usum vocandum non est, cum multis vomitum cieat.

Nec martialia locum habent, quæ noxios edunt effectus, ubi obstructis visceribus abdominalibus propinantur. Cum vires autem adeo collapsæ sunt, ut pulsus vix percipiatur, extrema frigeant, mensque ipsa obtenebrata sit, fricandis leniter extremis partibus, blando lecti calore, & odoramentis ad nares admotis excitandi sunt ægri, & acetum vino mixtum regioni ventriculi adplicandum.

Abstinendum a frictionibus ventriculi, quoniam, eo vel leviter agitato, vomitus observante Pisone rediit. Interne mixtura ex aqua, & syrupo menthæ ac infusum millefolii præberi possunt. Paregorica a multis artis peritis ob virium imbecillitatem rejiciuntur, verum cum cruciantes hypochondrii spasmi, & intolerabiles anxietates, irritatioque mechanica, quæ a grumis in ventriculo hærentibus excitantur, sopienda sunt, vix aliunde, quam ab opio, levamen expectari potest.

Pacato

Pacato vomitu , ut grumosa reliquæ auferantur , & oscula dilatata corroborentur , paucas rhei doses cum cremore tartari exhibendas præcipit Ill. Tralles.

Si multi grumi sanguinis cum borborygmis , tensione , & dolore abdominis per anum egerantur , clysmata ex decocto millefolii , & taraxaci profunt .

Arnicam , ut grumis sanguinis resolvendis & obstructionibus viscerum referendis aptissimam nonnulli prædicant ; sed in vomitu cruento haud propinanda videtur , cum ea sæpe acerbos ventriculi dolores & vomitus excitaverit , id quod adhuc magis de floribus ejus , quam herba intelligi debet .

Viribus sensim redeuntibus , causa morbi eliminanda est , quæ plerumque in visceribus abdominis obstructis latet .

Hinc medicamenta ex taraxaco , cichoreo , saponaria , terra foliata tartari parata exhibere oportet . A leniori dosi incipiendum est , ne forte per solventia largius sumpta , vasis nondum consolidatis , vomitus cruentus denuo redeat .

Etiam si morbus mensium , aut hæmorrhoidum suppressioni originem debeat , perniciosum foret , helleborum , aut remedia ex aloe parata , vel alia emenagoga propinare . Potest tamen in menstruis suppressis emplastrum leniter stimulare , ut de galbano crocatum D. V. inferiori abdomini applicari .

Cum-

Cum vel ipso vomitu cruento, vel medicamentis solventibus, quidquid obstructum erat, sublatum est, & viscera abdominis libera & expedita sunt, tum ad roborantia, veluti pilulas ex cortice, extracto millefolii & rheo; vel ad quas martiales confugere oportet.

Aquæ Stecknicenses, quibus hic frequenter utuntur ægri, ferruginæ sunt, & adstringentes ita, ut fere ad stipticas accedant; cum tamen minore copia aerem fixum ac spadanæ contineant, his postponendæ videntur (g).

Verum hæ aquæ medicatæ parcis & repetitis dosibus hauriendæ sunt, ne subita, & copiosa earum ingurgitatione ventriculus justo plus distendatur.

Ubi morbus jam profligatus videtur, & ægri de pondere rursus, ventriculi regionem occupante, vel de anxietatibus, alvique obstipatione queruntur, denuo ad lenia solventia, quæ alvum proliciant, & ad clysteres transeundum.

Enemata minore volumine injicienda sunt, ne intestino colo nimis distento, fundus ventriculi comprimatur.

Scorbutici quandoque sanguinem evomunt, & cruenta per alvum dejiciunt; sanguis autem raro grumosus, sed loturæ carniū similis est.

Vix

(g) Jac. O Reilly de ortu, & indole aquarum Stecknicensium.

Vix malum hoc medelam capit.

Si ægri sitiant, pulsus sit celerior, infusum malti cum paucis elixirio vitrioli simplici D. V. N. 28. nisi dolores ventriculi inde augeantur, exhiberi potest.

Præstantissimos effectus ab infuso malti, scorbuticis ad ij—iv. lib. de die propinato, in Nosocomio vidimus.

Ubi vires admodum dejectæ sunt, serum lactis cum vino rubro paratum, decoctum ex cortice peruviano, & succus catechu convenit, cum constet, fere solutas scorbuticorum gingivas frustulis succi catechu in ore retentis mire roborari. Urgente malo ad fortiora adstringentia, ut decoctum florum balaustiorum, radicis bistortæ recurrendum est.

Vomitu sanguinis etiam superato cavendum ab acrioribus antiscorbuticis: ut nasturtio, & cochlearia.

Viribus erigendis cortex peruvianus optime inservit, ad quem in scorbuto provento fracti viribus magis, quam ad antiscorbutica confugiendum est.

Brassica muria condita merito, ut egregium alimentum contra scorbutum celebratur, ubi autem ab alimentis sumtis reconvalescentes ex vomitu cruento scorbutico flatibus, borborygmis, & anxietatibus vexantur, ad testudines, ranas & teneriores carnes & jura ex iis parata confugere licet, a quibus scorbutici in diuturnis

diuturnis itineribus brevi vires & sanitatem recuperarunt.

Convalescentibus ex vomitu cruento animi quies, diæta tenuis, moderatus corporis motus, imprimis equitatio imperanda est.

Videndum etiam, ne regio ventriculi frigori objiciatur, quo admissio dolores cardialgici, spasmodici, quin vomitus ipse redire solent.

Caveant feminae a thoracibus, quibus infimæ costæ, & inde hepar, lien, atque ventriculus comprimuntur.

CAPUT X.

DE

CHOLERA.

Quamquam frequentissime augusto mense cholera grassari asserat Boerhaavius, ea tamen aliis quoque temporibus, ac tum præcipue crebrior animadvertitur, cum calidis diebus frigida noctes succedunt.

Multo frequentius ab acriore atque copiosiore bile oritur, quam e refrigerantium abusu, ceu peponum vel cucumerum, aut ab esu brassicae, carnisve suillae.

Robustissimos quosque, cum vix per aliquot horas cholera correpti essent, pulsu debilissimo, oculis caligantibus, ac fere exanimis reperi. Hinc recte Aurelianus acutam dicit, & celerrimam passionem, quæ nunquam in alterum transeat diem.

Quo magis excrementa a statu naturali recedentia; ut livida, nigra, aut loturae carnis similia excernuntur, eo periculosior morbus.

Abdominis doloribus leniendis Wintringham venæ sectionem commendat, pernicioso sane tum consilio, cum pulsus exiguus, & inæqualis depre-

deprehenditur, cum frigidis sudoribus æger mar-
nat, aut animo linqvitur.

In summum vitæ discrimen ii adducerentur,
quibus ob oris amaritiem vel vomitum emetica
propinarentur.

Cælius Aurelianus ait: si quis vomitum pro-
vocare vellet, idem ageret, quod ille, qui san-
guinis fluxione intereuntem phlebotomia adju-
vare, vel sudoribus dissolutum, diaphoreticis
confirmare cuperet,

Plurimi initio morbi jusculum pulli tenue
ad mentem Sydenhami largiter potandum ju-
bent, ut acrimonia hoc modo eluatur; ego
centum & amplius ægros cholera effectos tra-
ctavi, in quibus vix elapsis aliquot ab accessu
ægritudinis horis singultum, debilitatem sum-
mam, oculos caliginosos, & pulsum inveni, vix
sub sensus cadentem. Itaque mox ad opium
confugiendum fuit, jam a Serapione, & Hera-
clide Tarentino commendatum.

℞. Aq. Meliss. unc. iij.

Laudan. liquid. Sydenh. gutt. xxiv.

Syrup. kermes unc. β

Sumat quarto aut sexto quovis minuto
unciam dimidiam, prout necessitas postulat; non
enim longis intervallis præbendum est hoc me-
dicamentum, ne opii virtus inefficax red-
datur.

Cum plurimi medicinam sæpius evomant,
alii majori laudani dosi egeant, donec optatus

L

sequa-

sequatur exitus, consultum sane fuerit, plus opii præscribere, cum æger in loco a pharmacopolio longius distito degit, ne ante pereat, quam necessaria opii dosis præsto sit.

Nunquam me hujus methodi poenituit, etsi Cl. Joung asserat, frequentius nocere opium, nisi acre vomitu ante expulsum sit.

Inter vomitum ipsum, aut eo remittente, infusum melissæ, vel jus pulli tenuiculum ingeri potest.

Urgentibus doloribus cataplasmata ventri admoveri convenit; sed ubi debilitas cum vomitu urget, præferendi sunt sacculi herbis aromaticis: rore marino, mentha &c. repleti. Hi calido vino immerguntur, tum expressi regioni ventriculi adplicantur.

Cavendum, ne epithemata frigida, a Cælio Aureliano commendata adhibeantur. Quamquam idem mox subjungat: cum dolor aut intestinorum tormenta coegerint, frigidorum loco temperantia admoveamus.

Hisce non levantibus semiveficientia apponi possunt.

Morbo superato vires extracto corticis, vino rhenano aut austriaco &c. erigendæ sunt.

℞. Aq. Meliss. unc. v.

Extr. cort. peruv. unc. β.

Syr. flor. tunic. q. s. ad gratiam.

Ubi pondus circa ventriculi regionem sentitur, aut alvus, quod potissimum accidit, segnior

gnior est, drachmas vj. aut xij. tincturæ rhei addere priori mixturæ oportebit.

Sollicite ab aeris injuriis, pedumque refrigeratione cavendum.

A Mortono cholerae species observata est, quæ accessu sæpe tertianæ, raro quartanæ, sæpius vero tritæopheæ paroxysmum comitatur. Ejusmodi in febribus pulsus utplurimum contractus est, ac per intervalla remittens.

Multum in his periculi inest, cum mortem minentur; nec solventibus, aut purgantibus tractandæ, quam brevi cortice fugandæ sunt.

Universim febres intermittentes, quæ durante paroxysmo magnis doloribus atque anxietatibus stipatæ sunt, purgato corpore, brevi cortice peruviano extirpare oportet, ne perniciosæ evadant.

C A P U T XI.

D E

DYSENTERIA.

Dysenteria alvi profluvium est, cum acerbis intestinorum doloribus, molestoque tenesmo conjunctum, quo materies biliosa, mucosa, cruenta &c. ejicitur.

Sæpe dysenterici inter liquidas dejectiones excrementa dura, & figurata deponunt.

Nonnulli vehementes dolores sentiunt, alii mitius habentur: quandoque copiosa alvus, quandoque modica, sed frequentissime, excernitur.

Urina sæpe saturata est, nonnunquam aquæ instar limpida profluit.

Morbus ipse jam cum vehementia hominem adurit, jam mitis principio per gradus perpetuo ingravescit.

Dysenteria vel sporadica est, vel epidemica; hæc plerumque periculi plus habet: frequentius autumnò, æstate vero frequentissime grassatur. In regionibus quoque calidis graviores crebrioresque dysenterię occurrunt.

Diversa mali sedes est. Pringle in intestinis

nis crassis eorum, qui hoc morbo mortui erant, pustulas, velut a variolis ortas, reperit: earum sedes in cellulosa erat, quæ villosæ subjicitur, ipsa hac illæsa.

Nonnunquam in intestinis tenuioribus, suppuratio, gangræna, & sphacelus deprehendebatur; contra vero Cel. Zimmermann (a) in dysenteria, quæ intra breve tempus mortem attulerat, intestina prorsus sana invenit.

Varie quoque dysentericæ causæ existunt; velut, alimenta prava & corrupta: aqua foetens, & aer putridis exhalationibus inquinatus; unde post inundationes, aut in locis palustribus sæpe hic morbus grassatur.

Maximam quoque vim habent ad generandam dysenteriam turba hominum, intra angustius spatium coarctata, vel subitæ aeris vicissitudines, tum

Matutina parum cautos nunc frigora mordent.

Quare in castris etiam sæpius hoc malo gregarii milites, quam eorundem præfecti corripuntur, qui melius nutriuntur, neque tam densi cubant, & contra aeris injurias melius muniti sunt.

Et si dysentericæ sporadicæ in indiis præcipue occurrant, ubi e nimio fructuum, veluti peponum aut prunorum esu nascuntur: et si item

L 3

hi

(a) Von der Ruhr p. 51.

hi fructus tum, cum corpus ante dispositum est, purgent, Bramini enim solis vegetabilibus viventes diarrhæa potissimum laborant: epidemice tamen dysenterice huic causæ adscribi non possunt, cum sæpe iis annis grassentur, quibus fructuum inopia summa est, aliis vero, qui fructuum copiam suppeditant, vix observentur.

Dysenteria non semper a bile vitiata nascitur, quamvis, ut Cl. Strack observavit, illos frequentius invadat, quibus ea aut nimia, aut corrupta est.

Periculosior hic morbus strictioribus, quam laxis, viris, quam feminis est: periculosissimum, quum alia ægritudine detentum aggreditur, præcipiente enim Hippocrate (b) morbos supervenire morbis malum est, quod uno exhaustus pene homo, alteri ferendo impar sit. Lethalis, quæ atra bile, cancro, aut phthisi laborantes adoritur.

Mitior sub frigido aere, quam æstuante coelo esse solet dysenteria.

Quæ a dejectionibus sinceris inchoat, ea discriminis plurimum habet.

Non tantum periculi in vomitu est, cum principio morbi existit, quam cum in ejus progressu accedit.

Hippocrates quidem vomitu, qui diuturno alvi profluvio sponte advenit, solvi ait morbum, verum

(b) Libro de Morbis.

verum in hoc statu sæpe ab inflammatione nascitur emesis, signumque præbet instantis gangræne.

Cum omnia, quæ ori ingesta fuere, denuo rejiciuntur, vel cum materia æruginosa, aut porracea sincero vomitu egeritur, indicium id fuerit periculi in quovis stadio urgentis.

Quo major abdominis dolor, quove peior excrementorum odor, eo morbus deterior.

Modicæ, sed sæpius repetitæ excretiones majore cum periculo conjunctæ sunt, quam eæ, quibus materiæ plus, at rarius per alvum excernitur.

Largius urinæ profluvium bonum omen præbet.

Hæmorrhagiæ in dysenteriis autumnalibus malum præsagium, cum sanguinem, nimis solum indicent.

Infauستæ prognosis est abdomen tumidum, ardor internus, rigentibus extremis corporis partibus; ingens ad præcordia anxietas: debilitas summa: defectiones animi: aphthæ: maculæ denique nigrae, corpus deturpantes.

Nonnunquam dysenteriam hydrops, tympanitis, & marasmus sequitur.

Diversa est dysenteriae pro diversa ejus natura curatio.

Præsepe ex acri, ad intestina delato, originem ducit; raro admodum perfecte inflammatoria est; quandoque rheumatica, biliosa, pu-

trida, maligna, vel ex his mista; ut rheumatico-biliofa &c. occurrit. Nonnunquam sub initium inflammatorium, deinceps vero putridum prædominatur.

In curanda dysenteria ad ea, quæ præcesserunt, tum ad ægri vires, ipsamque epidemiæ naturam attendendum est probe. Neque tamen ex quibusdam epidemiis regulæ generales formandæ sunt, cum præcipiente Immortali Sydenhamo: qua methodo currente anno ægrotos liberaveris, eadem ipsa forsitan jam anno vertente ex medio tolles.

Cl. Tralles diarrhæas observavit, quæ diutius relictæ facile in dysenteriam abiere. Eas ille exhibito rheo, & data sub vesperum theriaca Andromachi una cum demulcentibus, brevi sanavit.

Dysenterix ex ejusmodi diarrhæis enatæ dictis medicamentis tractandæ sunt. Plures hoc anno mitioris indolis dysenterias curavi, quæ dato rheo & demulcentibus brevi sanabantur.

Cum dysenteria inflammatoriæ est naturæ, plerumque frigus præcedit: dolor constans ac velut ardens percipitur, isque fixus est, & unam abdominis partem præ alia infestat.

Pulsui haud fidendum est; quod in ipsa intestinorum inflammatione sæpe parvus tangitur.

Hic venæ sectio, viribus accommodata tentanda; tum cataplasmata abdomini emollientia apponenda, ac ejusmodi clysmata ano injicienda sunt.

Non

Non tamen omnibus dysentericis enemata profunt, cum in nonnullis morbus inde exasperetur.

Interne cremor hordei, emulsa, decoctum althææ, radicis salep, mixtura ex gummi arabico parce, sed sæpius ingerenda sunt, ne intestinis plus distenti dolor augeatur, aut vomitus sequatur.

Cavendum a purgantibus, præcipue vero ab emeticis, quamvis æger nihil appetat, & biliosa rejiciat; vomitu enim spontaneo, qui a dolore & diathesi inflammatoria nascitur, bilis sana, in ventriculo fluctuans expellitur. Quæ forte causa fuit, cur galli milites in italia Ludovico XIV. regnante fere omnes, quibus ipecacuanha exhibebatur, perierint, cum antea quam plurimi, in exercitu gallico Sedani dysenteria laborantes curati essent, vomitu per ipecacuanham excitato.

Quam plurimos novit Cel. Frank (c) dysentericos letho traditos, cum ex nausea, vomitionibus, oppressione stomachi, quin ex oris amaritudine, & linguæ viscositate ad bilis turgescientiam concluderent incauti.

Interdum a vena secta dolor, calorque minuuntur, & abdomen mollior. Quod si tum ægri de appetitu prostrato, & nausea conquerantur; vel si sordida appareat lingua, lenia purgantia e tamarindis & manna locum habent.

Ab-

(c) Delat. opusc. med. Vol. I. p. 194.

Abfit rheum , quod ob vim suam adstringentem tormina , & morbum auget .

Occurrunt dysenteriae , in quibus , observante de Haen , & Vogel , purgantia haud conveniunt . Elapso anno multos dysenteria affectos in nosocomio absque evacuantibus feliciter curavimus .

Morbus enim a transpiratione suppressa ortus saepe solis demulcentibus , diaphoreticis , verificatoriis , paregoricis , demum clysmatibus tollitur .

In hac dysenteriae specie faba Pichurim , quam ante triginta annos a Carmelitis ex Lusitania redeuntibus accepi , saepe levamentum tulit .

In dysenteria biliosae , aut putridae naturae cavendum , ne ob acerbum capitis dolorem , majorem ad contactum calorem vena secetur . Orgasmus enim putridi , & dissoluti sanguinis aliquando plethoram , & inflammatoriam diathesim simulat , ut exercitiores etiam viri subinde fallantur .

Qui sanguinem in morbis negant putrescere , ii monente Hallero , in verbo ludunt , & id solum negare volunt , esse perfectam , dum vivimus , qualis in cadavere est , putredinem .

Ubi nausea , oppressio ad scrobiculum cordis , & lingua sordibus obducta animadvertitur , emeticum propinandum , interdumque repetendum est .

Vomi-

Vomitoria plus emolumenti habent initio morbi, quam cum longius progressus est.

Radix ipecacuanhæ, quæ tanquam specificum in hoc morbo deprædicatur, optime tartaro emetico jungitur, cum præcipiente Zimmermann & Murray ipecacuanha sordibus satis ejiciendis raro sufficiat. Solus tartarus emeticus quandoque violentius agit, aut alvi excretiones nimium auget.

Hume ipecacuanham ad gr. v. sexta quavis hora præbendam censet, testatur tamen vir clarissimus, paucos omnino ægros continuam perferre nauseam posse.

Neque adeo e re fuerit, confirmante Cl. Strack, (d) tartarum emeticum multa dilutum aqua, per intervalla exhibere, quam si subito deglutiatur, ita enim certius ac facilius vomunt, nec tanta nausea torquentur ægri.

Nil damnosius paregorico, quod post emeticum ad turbas inde natas, compescendas porrigitur; opio enim dato liberior per alvum necessaria excretio impeditur, febris augetur, sudor nocivus excitatur, & corpus magis ad putredinem disponitur.

Si vomitorio dato, signa sordium, in intestinis adhuc latitantium, apparent, ad purgantia ex manna, tamarindis, & sale amaro (quod Cl. Zimmermann ad unc. j—j β. exhibet) confugien-

(d) Tentam. med. de dysent. p. 86.

fugiendum est. Si vero hæc revomant ægri, & abdomen valde tensum sit, tincturam rhei præferre oportet.

Inter purgandum leve infusum florum chamomillæ haurire convenit.

Si dysenterici datis purgantibus materiam viridescentem ejiciant, atque inde leventur, ea continuasse juverit; si vero lingua purior sit: neque ægri nauseam, anxietatem, aut oppressionem ad scrobiculum cordis querantur: si denique excrementa copiosa, aquosa, non admodum foetentia excernant: vel inter purgandum dolores augeantur, vires prosternantur, aut singultus, tremorve accedat, desistendum ab evacuantibus, & ad demulcentia, ut gummi arabicum, radicem althææ, & salep recurrendum est.

Nonnulli althæam ejusdem cum radice salep virtutis esse putant, sed hæc illi præferenda videtur, cum magis ad gelatinæ naturam accedat, nec vires ventriculi adeo deprimat, ut althæa.

Ceteris demulcentibus in dysenteria facile salicaria præstat, vel in pulvere ad scrup. j. altera quavis aut tertia hora, vel in mixtura propinata. At eam multa aqua dilutam esse oportet, ne mixtura nimis glutinosa evadat.

℞. Pulv. salicar. dr. j. β.

Aq. flor. rhœad. lib. j.

Syrup. alth. unc. j.

Laudat

Laudat de Haen, in nimio alvi fluxu, e laxitate orto, salicariam, sed ob virtutem adstringentem in cacochymia purulenta ejus usum damnat.

Cl. Bergius quoque eam adstringere docet, sed idem vir clarissimus folia recentia lubrica esse testatur. Neque ego in exsiccata styptici quidquam gustando detexi, aut in dysenteria noxium aliquem effectum, qui ex adstringentium usu facile consequitur, observavi. Quin ea in phthysicorum diarrhæa colliquativa vim habuit palliativam, neque ægri illa sumpta majorem anxietatem, aut respirationem difficiliorem sentiebant.

Si datis etiam demulcentibus ægri nimium purgentur, vel doloribus excrucientur, tum absente inflammationis metu, neque ulla in primis viis hærente saburra lenia demulcentibus paregorica socianda sunt.

℞. Rad. salep. dr. j.

Coque per quartam horæ partem in aqua fontis q. s.

Colaturæ unc. xiv. adde

Laudan, liquid. gutt. xv.

Syrup. diacod. unc. β.

Sumat singulis horis, aut altera quavis hora unciam unam.

Quodsi vero ægri, dum paregoricis utuntur, angantur, aut abdomen increascit, desistendum ab iis, & pro diversitate symptomatum,
ut

ut ex prioribus patet, ad clysmata ex infuso chamomillæ, vel purgantia, cum lenibus carminativis recurrere oportet.

In hoc dysenteriae stadio tinctura rhei præferenda est mannæ, cum intestina adeo laxata sint.

Ubi in dysenteria putrida purgato sufficienter corpore & absente inflammationis metu nihil diluentibus, aut demulcentibus efficitur, corticem simarubæ, vel succum catechu propinare convenit, hic enim & alvi excretiones cohibet, & putredini resistit; rejiciendum vero est catechu adustum, sapore ingratum, in aqua penitus non solubile.

Alumen quod putredini adversatur, & colliquationem humorum impedit, in dysenteria putrida non convenit, cum alvi fluxum moveat.

Interdum, mitigato jam morbo, tum alvi profluvium, tum abdominis dolores rursus augeantur. Quod cum fit, lenia purgantia commendantur, quæ locum habere possunt, si lingua sordescat, excrementa viridem colorem referant aut ægri circa præcordia coangustentur. Si vero vires dejectæ sint, aut signa ante memorata non appareant, caute cum purgantibus agendum erit; nam hæc forte symptomata e frigore incaute admissio, aut intestinis mucositate nudatis exorta sunt: quemadmodum enim ægri graviter læduntur, cum demulcentia & styptica, primis viis non satis expurgatis præbentur,

bentur, ita dysenterici quoque pereunt, cum fractis nimium viribus, evacuantia propinantur, aut illa negliguntur, quæ alvi fluxum compe-
scant; tum enim humores magna vi in debilitata intestina irruunt.

Pessima vulgo opinio inhæret, noxium id esse, si e dysenteria biliosa decumbentibus ægris, cum sitiunt, potulenta larga manu exhibeantur; veretur enim, ne alvi excretiones inde augeantur cum ex adverso humorum acrimonia diluentibus corrigatur, & ad feliciorum egestionem disponatur.

Lac raro dysentericis convenit. Nocet in diathesi biliosa & putrida ob caseosas, & butyraceas, quas continet partes: nec in dysenteria maligna tuto propinatur, ne intestina, ac corpus magis relaxentur. Denique in morbo inflammatorie naturæ emulsa lacti longe præferenda videntur.

Cum sitis urget, corpusque evacuationibus adhuc eget, uncia β . cremoris tartari in vj . libris aquæ soluta & liberaliter hausta prodest. Si vero nulla evacuantia indicantur, tum demulcentibus quidpiam spiritus vitrioli addi potest, at cum vires concidere, venter magis tumidus, & intestina laxiora evasere, tum egregiam opem elixir vitrioli acidum Halleri rite dilutum præstat; simili remedio Pater meus in curandis morbis putridis multum ac felicissime versatus ante quinquaginta annos non sine maximo emolumento usus est.

Reji-

Rejicienda tamen acida mineralia, cum dolor abdominis, iis sumtis, ingravescit.

Si in dysenteria biliosa aut putrida purgato, quantum opus erat, corpore pulsus mollis ac debilis tangatur: si vires prostratæ sint penitus: præcipue vero, si aphthæ accedant, quæ non semper a purgantibus, morbi principio intermissis, aut adstringentibus, aromaticisve datis nascuntur, decoctum ex cortice peruviano, & radice salep proficuum erit.

℞. Cort. peruv. select. dr. x.

Coque in aqua per horam
adde

Rad. salep. dr. j.

Coque per quartam horæ partem:

Colaturæ unc. xiv. adde

Syrup. papav. errat. q. s. ad gratiam.

Sumat singulis horis, aut altera quavis unciam unam.

Cortici quoque peruviano non sine fructu cascarilla jungitur, quæ debili ventriculo, & laxitati ventris egregie subvenit.

In dysenteria, ubi gangrænæ metus oboritur, clysmata e cortice N. 7. paranda esse censuit nuper vita functus amicus meus Cl. Huck, cui plane assentior; illud tamen universim monendum arbitror, ut clysmata cumprimis ex cortice confecta parva dosi injiciantur, quo diutius ab ægris retineri possint.

Laudatur in dysenteria ad putridam vergente,

gente si nullus inflammationis metus adsit, radix arnicæ ad dr. β. altera, tertia, aut quarta quavis hora sumenda; sed quantum usu discere potui, in morbis putridis arnica longe cortice inferior est. Multi etiam ægri de ventris doloribus auctis post arnicam sumtam conqueruntur.

Commendatur quoque radix colombo a gr. x—xv. & ultra aliquoties per diem sumenda, cum alvum non obduret, & bilis putredinem, acrimoniamque corrigat, eamque Expertissimus de Mertens (e) cum fructu exhibuit. Ceterum, si ejus periculum gustando fiat, non omni prorsus adstringendi vi carere videbitur.

A Parisinis, aliisque vitrum ceratum antimonii laudatum fuit; verum Cl. Navier (f) illud inutile expertus est, & Baumé (g) adnotavit, persæpe vomitus ab eodem cieri. Multos vitro antimonii cerato e medio sublato vidit Zaffius. Neque Angli tum probant, cum tormenta vehementiora, cum caloris, & tensionis sensu in abdomine animadvertuntur. Ceterum hoc remedium eo fortius agit, quo subtilius contritum est, adeo ut gr. j. talis pulveris plus præstet, quam gr. ij. obiter, & negligentius comminuta.

In dysenteria certe non prope a periculo
M abesse

(e) T. II. obs. p. 13.

(f) Dissert. sur plusieurs maladies populaires.

(g) p. 127.

abesse hoc remedium credendum est, quod, ut in actis anglicanis refertur, vomitum, & dejectiones eliciendo, hydropes quandoque sanavit.

In dysenteria putrida puritas lecti & lintheaminum imperanda, urina, fæces alvinæ hoc morbo affectorum, lecti, stramen, quibus hi ægri incubuerunt, præsto auferenda sunt, cum morbus hic tam facile contagio contrahatur, quamquam Carolus Piso contrarium asserat.

Denique observata docuere, quod vapor aceti, pulvis pyrius accensus non profuerit ad malignitatem morborum putridorum corrigendam, & ad contagium prævertendum, nisi cautum fuerit, ne multi ægri in eodem loco decumbant, & aer sæpius renoveretur. Ex observatis Sarcone & aliorum constat putridos morbos in plateis arctioribus & frequentiores, & graviores fuisse.

Cum febris tertiana vel simplex, vel duplicata ad dysenteriam accedit, vel cum certo tempore dolores abdominis exacerbantur, aut alvus crebrius excernitur, cortex peruvianus in substantia tentandus est. At, quibus alvus a cortice movetur, nec febris ob remedium cito nimis e corpore ejectum, minuitur, his opium sed parce & considerate propinandum est. Theriaca vero Andromachi, electuarium Diascordii, aut ejusmodi medicamenta calida & stimulantia minus conveniunt.

Dysen-

Dysenteria maligna ex subita & summa virium prostratione, pulsu debili, urina fere naturali, tremore artuum, somnolentia & apofitia cognoscitur.

Ingens hæc jactura virium, ut jam Boerhaavius observavit, non ab ejectæ materiæ copia, sed a vi quadam venenata, in spiritus ipsos agente repetenda est (h).

Ejusmodi morbo nonnunquam ii laborant, qui ægris inserviunt, morbumque contagione nacti sunt. His, ubi de oppressione ad scrobiculum cordis, summa nausea, aut anxietate conqueruntur, emetica præbere licet, quamquam similes ægri non bilem, sed aquam remedio superpotam & mucum gastricum quandoque evomant.

Semper tamen & virium, & vitæ antea-ctæ ratio habenda est; vereor enim, cum supralaudato Frank, ne in dysenteriis malignis ob nimias emeticorum laudes sæpissime peccetur, cum a solo intestinorum dolore, nervorumque ventriculi consensu, & nausea, & vomituritio facile producantur.

Nocent purgantia, nec sola demulcentia locum habent, sed ad adstringentia, diaphoretica, & stimulantia confugiendum est. Hinc cortex fimarubæ, succus catechu N. 29. & 30. pulvis Doweri, camphora, moschus, deco-

M 2

ctum

(h) Epist. ad Bassand. p. 38.

Etum ex mentha , salep , aut ruta , denique electuarium Diascordii pro diversitate symptomatum conveniunt ; ut ex iis patet , quæ de febre putrida & maligna (i) animadverti .

Decoctum corticis simarubæ minus adstringit , quam pulvis in substantia datus , qui ad scrup j. tertia , vel quarta quavis hora propinatur . Nonnullis tamen a pulvere ventriculus gravatur . Forte ideo Barbeirac decoctum N. 31. anteponit , cum saburræ suspicio in primis adhuc viis hærentis existit .

Diluentia in dysenteria maligna melius conducunt , cum tepida hauriuntur .

Magnæ utilitatis in dysenteria maligna sunt vesicantia , sæpe emplastrum ex dimidia parte meliloti , & vesicatorii cum successu abdomini applicatur .

Quandoque a vesicatoriis diutius suppurantibus nascuntur ulcera , remediis consolidantibus resistentia: prodest tunc , fila carpta solutioni aluminis crudi immergere , & ea exsiccata ulceribus applicare , quæ cum eventu quoque pulvere subtilissimo olibani insperguntur .

Fomenta , aut cataplasmata emollientia , quæ in nonnullis dysenteriarum speciebus ventri admodum prosunt , in maligna non conveniunt , sed eorum loco linteis utendum est , quæ infuso aquo-
sovinoso ex ruta , scordio , & lavendula im-
mersa

(i) De curandis febribus & inflammat. commentar.

mersa fuerint. Curandum, ut lintea bene expri-
mantur, nec abdomini apposita frigefacta relin-
quantur.

Abstinendum quoque a clysmatibus emol-
lientibus, aut evacuantibus; cum pulsus remisse,
& inæqualiter micat, venterque inflatus est, in-
fusum saturatum chamomillæ cum camphora ano
injici potest.

Ubi a prædictis auxiliis dejectiones alvinæ
non minuuntur, sed pulsus, & vires magis
concidunt, ut nullus inflammationis accedentis
metus superfit, enemata N. 32. ex decocto ra-
dicis tormentillæ, addito gummi arabico, &
camphora tentare licuerit.

Anno millesimo septingentesimo sexagesi-
mo secundo multi ad noscomium Fratrum mise-
ricordiæ deferiebantur dysenteria affecti, negle-
ctique. In plerisque ob summam debilitatem
nullus amplius evacuationibus locus erat: alii,
primis viis purgatis, adeo copiosa excremen-
ta deiciebant, ut remediis laudatis nihil profi-
cientibus mors instare videretur. Multis horum
sequens medicamen profuit.

℞. Conserv. rosar. rubr.

Syrup. myrtill. aa. dr. vj

Pulv. rad. torment. dr. j.

— — ipecac. dr. ℥.

Opii. pur. gr. iv.

Misce exactissime.

M 3

Sumat

Sumat singulis , aut altera quavis hora drachmam unam .

Hoc ideo usus remedio sum , quod fore sperabam , ut ipecacuanha motum peristalticum minuat , & opium vomitum prohibeat .

Nondum enim eo tempore ipecacuanhæ cum opio connubium ex Geoffroy & Pringle mihi innotuerat .

Nonnulli singultu molestissimo corripiebantur , qui addito moscho illico levabantur . Verum , cum existimarem , ob imminutas alvi excretiones cessavisse singultum , a moscho abstinui . Sed brevi iterum rediit , qui exhibito rursus moscho evanuit .

In dysenteria , nullis remediis cedente , cum vitium in ultimo solum intestino inest , Hermannus van der Heyde-clysmata frigida cum aceto , ex vesica injecta , commendat : sed videndum , an non exulceratio in intestino recto adsit , cum inde dolor augeatur .

Quod dysentericos maxime symptoma vexat , tenesmus est , qui varia poscit auxilia .

Initio morbi sæpe minuitur cremore hordei , decocto althææ , aut feminis lini ano injecto ; si progrediente malo mucus pellucidus , tremulus , gelatinæ similis deponitur , rheum in substantia prodest : cum vero una cum alvi fæcibus purulenta excernuntur , aut ab ulcere tenesmus proficiscitur , præter clysmata ex lacte & amylo , modica addita terebinthina , præter
aquas

aquas item spadanas cum lacte, sequentes pilulæ egregie conducunt.

℞. Gumm. arab. unc. β.

— oliban.

Extr. agrimon. aa. dr. j.

Terebint. coct. vel

Balsam. de Mecha dr. β.

Fiant pilulæ gr. iij. consperge pulvere liquiritiæ.

Sumat tres, quater, aut quinquies per diem.

Ad diarrhæam purulentam diriores compescendam torrefactas glandes quercus commendavit Rosenstein.

Si dolores valde urgent, paregorica poscuntur; sed clysmata ex opio parata circumspeditione egent. Vidi a xx. guttis laudani ob lumborum & inguinum dolores acerbos ante eruptionem catameniorum injectis, anxietatem summam & paralysem levem inferiorum artuum successisse, licet fomenta & clysmata emollientia præmissa fuerint. In viro tetano laborante a grano opii per clyisma applicato eosdem eventus animadverti.

Nonnunquam, superato jam morbo, a fæcibus duris tenesmus oritur, sanguisque striatus excernitur. Cavendum, ne, quum hæc accidunt, morbum rediisse quis putet, & adstringentia in usum vocet; sed uncia salis amari in libris iv. aquæ solvenda, & sæpius hujus solu-

tionis cyathus hauriendus est , donec mollior alvus excernatur .

Ubi post gravem dysenteriam pertinax admodum alvi obstipatio superest , coalitum , vel excrefcentiam quamdam præcludentem , ut Kleinius monet , suspicari fas est .

Qui e dysenteria convaluerunt , quandoque ciborum appetentia privantur , flavescent vultu , ac viribus franguntur , his , si amarities oris , & oppressio ad scrobiculum cordis animadvertatur , emeticum : secus tinctura rhei aquosa convenit .

Vitandæ quoque dysenteriae morbo expeditis sunt aeris vicissitudines , nec fructus horæi , nisi caute admodum , concedendi , ne in malum idem recidant .

Anno 1762. multi , qui e dysenteria præmature cohibita tympanitici evaserant , ad Fratrum misericordiae nosodochium deportabantur . Hi clysmatibus ex infuso menthæ saturato , emplastro de cumino abdomini appposito , infuso item menthæ , ore hausto , & sequente mixtura satis facile curabantur .

℞. Aq. menth. unc. iv.

Tinct. aquos. rhei unc. j.—j β.

Elixir stomach. temp. dr. j.

Elæosach. menth. iij.

Sumat altera quavis hora unc. β.

In tympanitide vero , alia ex causa orta , non tam felicem eventum hæc methodus habuit; verum alia exhibenda fuerunt. CA.

C A P U T XII.

D E

I C T E R O.

Icterus flavus primum, aut niger est isque majore plerumque cum periculo conjunctus: dein febrilis, vel apyretus: denique continuus, aut periodicus qui sæpius recurrens nonnunquam in perennem mutatur.

Quandoque e spasmis iræ, herniæ incarceratæ, colicæ pictonum, denique ab emeticorum, aut purgantium drasticonum vi indutis: sæpe crassiori e bile &c. sæpius e viscerum abdominalium obstructione oritur.

Interdum e dysenteria, præpostere ac perverse curata, extitisse morbum regium Berolinenses observarunt.

Nascitur item e fæcum duritie, ut in gravidis, vel e corticis abusu. Qui quandoque, dum per intestina fertur, in massas cogitur indissolubiles, nec motu peristaltico ejiciendas (a)

Nonnunquam facile curatur, nonnunquam
brevi

(a) Medical. Observ. and Inquiries by a Society of Physic. in London, Vol. IV. p. 123.

brevi tempore mortem adfert : interdum, ac niger cum primis, longiore intervallo, teste Junkero, ægros tenet. Novi ipse quempiam, ictero nigro laborantem, qui, neglectis omnibus remediis, per complures annos in urbe inambulans, morbosum corpus circumferebat.

Ut plurimum in tympanitidem, non raro quoque in ascitam abit, ac tum præcipue, cum albam eamque copiosam ægri urinam reddunt, neque respirandi difficultas, aut dextri hypochondrii tumor medicamentis levatur.

Nonnunquam febris lenta, quæ ictero se adjungit, consumuntur ægri.

Îcterus ad quartanam accedens, vel e capitis vulneribus ortus, mali est ominis; ille vero lethalis, qui ex hydrope, aut suppuratione hepatis nascitur,

Alvi fluxu morbus regius solvitur; ac cum sæces spumant, foetentque supra modum, & diversissimis coloribus tinctæ sunt, haud procul ab interitu ægri absunt.

Hæmorrhoides fluentes persæpe salutis sunt ictericis, sed id propediem viribusque adhuc firmis fiat, alioquin perniciosæ hæmorrhagiæ, iis præcipue, qui ictero nigro affecti sunt, haberi debent.

Cura pro diversitate causæ, & symptomatum differt.

In recens natis tinctura rhei, sapo venetus : & enemata profunt. N. 33.

In

In gravidis , quæ recte antea valebant , nonnunquam icterus ex spasmis , sæpius autem e duris , & copiosis , quæ intestinum colon occupant , fæcibus ortum debet . Ille antispasmodicis , hic clysmatibus & medicamentis , alvum leniter ducentibus impugnandus est . Verum ubi proximis ante partum mensibus accedit , aut venæ sectione , aut partu ipso tollitur .

Ubi icterus , id quod perraro evenit , in febribus intermittentibus per periodos recurrit , rursumque apyrexiae tempore evanescit , cum is , tum febris ipsa cortice propulsatur .

Ira illis potissimum icterum inducit , in quibus , cum valent , copiosior bilis secer- nitur .

His neque ob amaritiem oris emetica , nec ob spasmos opiata præbenda sunt , sed diluentia , subacida , & si alvus constipata sit , tamarindinata , cremor tartari , ac enemata , cum diæta tenui sanitatem adferunt .

Icterus ex hæmorrhoidibus , aut menstruis suppressis ortus , cum signa plethoræ apparent , id præcipue postulat , ut hirudines apponantur , vel vena incidatur , semicupia adplicentur , super calida sedeatur , ut decocta denique solventia ex gramine , taraxaco , tamarindis , & sale medio exhibeantur . N. 34. Cavendum ab aloe & medicamentis ex ea confectis .

Ubi icterus e crassiori bile , vel ex obstru-
ctis

Etis visceribus ortus est, a rheo, tamarindis, vel salibus mediis curationem auspicari oportet.

Nimium meticulosi sunt, qui omnino salium usum damnant in iis, quibus nervi sunt mobiliiores. Ego præeunte Boerhaavio litteratis salia prospero sane eventu præbui, tum alias ob causas, tum ob hanc præcipue, quod iis sumtis rarius sequatur alvi obstructio, quam alia purgantia post se relinquere solent.

Corpore lenter purgato, ad solventia recurrendum est, additis iis, quæ alvum molliorem præstant.

Cum ægri habitu sunt strictiore; cum pulsus celerior, sitis major, ructusque nidore offendentibus animadvertuntur, decoctum ex acetosa, taraxaco, radice graminis, cum salibus mediis, aut succus taraxaci recenter expressus, vel ejus extractum liquidum cum terra foliata tartari convenit.

Inter decocta solventia illud ex saponaria paratum cetera antecellit, quod ex foliis recentibus, multoque magis e radicibus paratum, ceu sapo spumas agit, maculasque pingues detergit.

Si lentus admodum humorum motus observetur, ægrique e pallido flavescent, pilulæ ex sapone veneto, extractis amaricantibus, gummi ammoniaco, felle taurino, rheo aut massa pilularum cochiarum profunt.

Non nimis magna pilularum dosis una
vice

vice paranda est, cum diutius asservatæ ita quandoque exsiccentur, ut in corpore non solvantur, sed fere integræ per anum excernantur.

Diuturnus quandoque solventium usus in annosis viscerum obstructionibus requiritur. Nuper virum iisdem, & quidem gravissimis laborantem integræ sanitati restitui, dum per biennium vernali & æstivo tempore succo taraxaci expresso, hyeme pilulis ex gummiferulaceis, & extractis amaricantibus uteretur.

In tumoribus abdominis durissimis præter inunctiones sequens mixtura per longius tempus sumpta nonnunquam mire profuit.

℞. Extract. tarax. liquid

Terr. foliat. tart. aa. unc. β.

Extr. Conii maculat. Linn. gr. x.

—xx.

Aq. foenicul. unc. vj.

Syrup. de duab. unc. j.

Sumat omni tri aut quadrihorio duo cochlearia.

Inunctiones, & memorata solventia absque extracto cicutæ voto non responderunt.

Ubi a solventibus diutius usurpatis viscerum obstructiones non emendantur, sed æger debilior redditur, aut corpus extenuatur, ab iis abstinendum est, & præter diætam accommodatam ea solummodo locum habent, quæ alvum apertam servant, secus præsto hydrops succedit.

In

In his ægris scirrhi viscerum abdominalium latent, licet tactu, ut e. g. in concava hepatis parte residentes, non percipiantur. Veros enim scirrhos omnium remediorum efficaciam eludere existimo.

Legitur quidem apud Hallerum, quod in virgine scirrhus lienis durissimus puerperio solutus fuerit, quæ durities verosimilius ab intestino colo fæcibus induratis distento repetenda videtur.

In ictericis, qui hæmorrhoidibus antea laborarunt, ubi nulla plethora, nullus inflammationis metus, solventibus dictis quidquam extracti hellebori nigri cum fructu additur.

Cum in ictero fæces colore naturali deiciuntur, amaricantia cum roborantibus utiliter adhibentur. Præ ceteris eminet tartarus chalybeatus, qui nequaquam, ut cetera martialia, alvum comprimit.

Quamvis, flavedine cutis evanescente, morbus quoque superatus videatur, cum tamen excrementa cinerei coloris eijciuntur, aut scrobiculus cordis oppressus est, extractum taraxaci liquidum, aut si tempus faver, succi herbarum recenter expressi, diutius sumendi sunt, qui oleo super infuso, diu in ampullis conservari possunt.

Sunt, quorum ventriculo præcipue jejuno succi infesti esse deprehenduntur; at si eosdem juri carniū, addito vitello ovi, immisceas, sine mole.

molestia quandoque ferunt. Salubres quoque sunt aquæ minerales solventes, veluti Egranæ & Carolinæ; sed corpus ante purgare convenit, ne anxietatibus & flatibus nimium ægri conflentur. Universim tamen aquæ soteriæ majus emolumentum præstant, cum ad ipsos fontes hauriuntur; namque hujus rei causa & coelum mutandum est, & itinera suscipienda: cum expediti, remotique a domesticis curis ægri corpus quoque, dum aquas inter ambulandum bibunt, salubrius exercent.

Ubi sub usu aquarum mineralium appetitus deficit, corpusque languet, desistere ab iis oportet. Boerhaavius author est, nocere aquas minerales in laxiore corporis habitu, atonia ventriculi & intestinorum.

Pertinacissimum icterum, pluribus medicamentis frustra oppugnatum diuturno fructuum æstivorum recentium usu levavi. Verum ubi ventriculus, & intestina admodum laxata, sanguisque nimis solutus est, fructus horæi, uti Tissot monet, haud in rem fuerint.

Commendantur a quibusdam in ictero emetica, sed caute in his ac provide agendum est.

Quamvis enim vomituritiones & nausæ percipiantur, eæ tamen persæpe morbi symptoma sunt, neque a saburra primas vias obsidente excitantur. Tum vero, cum nullus dolor, nullus inflammationis metus adest, neque obstructio insignis observatur, atque purgantia
&

& solventia incassum adhibita fuere, tentari emeticum potest, ut compacta materies concussionibus solvatur, & ad faciliorem excretionem idonea efficiatur. Quandoque purgantibus & solventibus icterus quidem imminuitur, sed vires & pulsus ægrorum collabuntur. Hic solventibus, & evacuantibus supersedendum est, atque ad serum lactis vinosum, vel lenem extracti corticis dosim confugiendum.

Ubi viribus aliquantum confirmatis, alvus dura est, levem tincturæ aquosæ rhei, aut unam alteramve salis mirabilis Glauberi drachmam addere mixturæ cum extracto corticis oportet; dein rursus ad solventia transeundum, iisque tam diu utendum, donec vultui, urinæ, & excrementis constet naturalis color, & hypochondria omnino libera, reperiantur.

Neque externa in morbo regio auxilia negligenda sunt.

Quibus hypochondrium tumescit, tactumque paullo immitius, dolet, iis semicupia, cataplasmata, unctiones conducunt.

℞. Spec. emoll. lib. j. β.

Sapon. venet. unc. iv.

Conii macul. Linn. unc. ij.

Coque in cataplasma.

Clysmata quoque in ictero laudem merentur. Quod si fæces argillæ similes dejiciantur, ægerque habitu sit frigidior, saponem aqua solutum injicere convenit, ut bilis vices suppleat.

pleat : Quamquam hæc sapo haud vocari possit , cum alcali destituta sit ; tamen experientia teste lenta solvit , intestina stimulat , & alvum promover .

℞. Sapon. venet. unc. β.

Solv. in unc. x. aq. fontis.

Injice.

Cum alvus admodum depressa est , & excrementa velut glutine obvoluta apparent , enema ex terebinthina , ovi vitello subacta , & aqua diluta persæpe profuit .

Ceterum unctiones , althææ & calendulæ unguento factæ , non minus conducunt ; si malum pertinacius resistat , commode unguenti neapolitani quidpiam admiscueris .

℞. Unguent. alth. unc. iij.

— — calend. unc. ij.

— — neapol. dr. j β

Ova cruda a quibusdam in ictero commendata absque successu exhibita fuisse memini . Quin imo nonnullis ea exitio fuere , dum alia remedia negligebantur , quibus adhibitis fortasse recuperassent salutem ægri .

Cl Greding belladonnæ ægris administravit . Dedit mane , & vesperi pilulam .

℞. Extr. belladonn. gr. xxiv.

Pluv. folior. gr. xv.

F. pilulæ ponderis semigrani.

Prima post quamlibet pilulam sumtam die insignis calor corporis , vehementior , cre-

briorque arteriarum, præsertim temporalium ictus, capitis temulentia & largus sudor subsequebantur, quæ omnia majore sæcum viridium, & urinæ excreta copia diminuebantur; demum rhabarbaro, & sale amaro morbus penitus sublatus est (b).

Elapsis annis belladonnæ in pertinacibus viscerum abdominalium obstructionibus tentaveram; paucis profuit, at plures nullum inde levamen percepere.

Quare, nisi in reliquis medicamentis nihil opus sit, vix adhiberi potest; tum vero, & ab hoc desistendum erit, cum appetitus fugit, alvus solutior fluit, & corporis languor invalescit.

Nunc quædam de ictero periodico notanda occurrunt.

Hic quandoque constrictioni spasmodicæ in hystericis originem debet, licet nuper negatum fuerit, icterum a spasmis oriri posse. (c) Ipse anno 1752. ictero spasmodico leviori ex ira laboravi.

Eum adesse id argumento est: si nulla in hypochondriis durities notatur, si ægri antea flavescentem faciei colorem non exhibebant, si copiosam eamque pallidam urinam reddunt; denique si facillime irritantur, & ictero motus animi præcesserunt.

Externe enemata ex carminativis, frictiones abdo-

(b) Advers. med. præf. Vol. II. P. II. p. 319.

(c) An. Essay. on the Jaundice &c. by William Corp. M. D.

abdominis , & unctiones , unguento nervino , carminativo , & balsamo embryonis factæ : interne valeriana , gummiferulacea , asa foetida , amaricantia ; & si nulla obstructionis signa appareant , lenia martialia adhibita medicinam huic morbo faciunt .

Nonnulli ægri , quos mars in substantia exhibitus male afficit , ejus extractum commode ferunt .

℞. Rad. valer. sylvest. dr. vj.

Gumm. ammon.

Extr. trifol. fibr.

— mart. aa. dr. ij.

Asæ foet. dr. β.

F. pil. gr. iij.

Sumat ter. per diem iv—vj.

Cum alvus rardior est , rhei quidpiam adji- cere convenit .

Vix locus opiatæ est , nisi cum paroxysmo ingruente , exempli gratia , post animi motum vehementiorem , ægri sibi abdomen validius constringi querantur .

Tametsi calculi vesicæ felleæ tum quoque , cum nullus icterus aderat , in cadaveribus quandoque reperti fuerint , existimetque vir summus Hallerus , morbum regium periodicum redeuntem a calculis progigni vix posse , eum tamen præsertim in feminis ab hac causa observavi . Hæ pondus quoddam , doloremque sentiunt obtusum in regione vesicæ felleæ , qui , etsi acutus non sit ,

fit, tamen omnia constringit, versus ventriculum se extendit, & respirare libere ægras non finit, tum vomitus accedit, aut irritus vomendi, alvumque dejiciendi conatus. Nonnunquam similia symptomata ab amurca biliosa profecta cum Hoffmanno vidi; quandoque tamen, calculis inferne secedentibus prædicta symptomata absque ictero existisse memini.

Forte hi calculi, animadvertente Hoffmanno, quandoque in flexibus intestini duodeni nascuntur.

Calculi fellei, uti Cl. Sabatier animadvertit, simillimi sunt bili exsiccatae: ignem facile concipiunt, levesque sunt adeo, ut aquæ innatent.

Colicas sæpius redeuntés gignunt; verum, quod mox memoratus vir tradit, ab iis in intestina delatis inflammationes ac choleras ortas esse, id nondum mihi observare licuit.

Cum plethorici sunt ægri, vena aperienda est, ne ingentibus illis visibus vasa rumpantur: at ubi spasmi validiores, pulsus debilis, aut gelidus sudor observantur, sanguinem mittere haud oportet.

Emetica prope absunt a periculo, cum vasa hepatis dirumpi possint, dum sanguis abdominis in venam portarum maximo impetu fertur.

Consultius est decoctum hordei cum melle propinare, ut facilius vomant ægri.

Pro-

Profuit in hoc malo decoctum ex taraxaco & radice althææ paratum , addito pauco sale mirabili vel segnette , minori dosi , sed sæpius sumtum .

Cl. Bergius in volvulo , & calculo felleo oleum ricini non sine insigni fructu exhibuit . Dum frequentes vomituritiones cum singultibus urgebant , & alia purgantia valida passim fallabant , cochlear unum altera quavis hora sumere egebatur æger , antequam pharmacum aliquid effecerit . In gratiam eorum , quibus oleum displicuit , idem cum mucilagine gummi arabici vel vitello ovi in emulsionem redegit . Alii , tribus unciiis pro dosi datis , in feminis præsertim tenerioribus , alvum motam esse observarunt ; alii ad v—vj. uncias procedere coacti sunt .

Multis in colica pictonum hoc oleum per mercatorem allatum exhibui , sed nihilo majoris efficaciz erat , quam oleum amygdalinum cum manna consociatum , quod crebrius , sed majore dosi , ac Tronchin præcipit , optimo effectu dedi .

Nuper tamen aliquoties in urbe oleum ricini ex seminibus hic Viennæ expressum in cardialgia N. 35. cum vomitu & pertinaci alvi obstructione cum successu propinavi .

Itaque optandum esset , ut ricini cultura propagetur , quem in Hungaria vidit Cl. Fri-

burgensis Professor Mederer , (d) cum remedium hoc , gustu non ingratum , ob pretium majus quo hic venditur , paucis ex re , & usu esse possit .

Clysmata emollientia sæpius injicienda & cataplasmata ventri admovenda sunt . Semicupia vix ferunt inquieti ægri .

Omnibus remediis opium antecedit , tum quod summum dolorem mitiget , tum quod spasmos sopiat , forte ductum cysticum , aut communem constringentes .

Expedit , simul decoctum althææ , vel graminis saturatum sæpius haurire .

Extra paroxysmum succus taraxaci expressus , aut extractum ejus liquidum , cum terra foliata tartari longissimo tempore sumendum , interjecto aquæ Sedlizensis aut Bilinensis usu , ut alvus indies mollior persistat .

Multis hunc in usum familiaris est aqua aerea , quæ arcani nomine ex Bohemia allata venditur , ipsa vero mera salis amari in aqua solutio est , cui exigua selenitæ portio admiscetur , ut lagena , in qua circiter 28. unciae aquæ insunt , salis unc. ij β. & dr. j. gypsi contineant (e) .

Sæpius calculo felleo laborantibus balnei sulphurei Baadensis usus profuit . Plurimum quoque

(d) Hungerbyhler Dissert. de oleo ricini. Friburgi Bri
sgojæ 178c.

(e) Hornstein Dissert. 1777.

que opis attulit equitatio, aut itinera diuturniora instituta.

Et si cum Cl. Cullen sentiam, haud peculiarem in specifico a Whitt proposito vim ad solvendos calculos felleos esse, nihil tamen obstat, quominus tentari possit. Constat duabus partibus ætheris vitrioli, & una olei stillatitii terebinthinæ. Dantur guttæ xij—xx. & ultra sacchari frustulo instillatæ. Hac mistura sumta seri lactis clarificati, vel aquæ hordei unc. vj. potantur. Hujus remedii usus in plures menses ducendus est; & cum aliquanto calefaciat, eodem tempore ptisanæ refrigerantes, & demulcentes cum ejusdem generis diætâ præcipiendæ sunt.

Qui calculis felleis laborant, nec vitam sedentariam agant; nec alvum obdurescere sinant; omniaque evitent, quæ bilem tenaciorem, & crassiores reddunt; nec moestitiæ locum præbeant, quæ generationi hujus calculi plurimum favet.

C A P U T XIII.

D E

HÆMORRHOIDIBUS.

In curandis hæmorrhoidibus parum ad summam rei facere videtur, utrum eæ ex systemate venæ portæ, an e vasis hypogastricis, an e venis, aut arteriis fluant.

Aliæ cæcæ sunt: fluentes aliæ.

Utræque viris sunt, & matura ætate hominibus, quam juvenibus familiariores.

Experientia constat, teneros infantes quandoque hæmorrhoidibus laborasse.

Verum huc referri non debet sanguis, per anum dentitionis tempore fluens, uri aliquoties observavi; qui, ubi primum erupere dentes, sistitur. Nonnunquam tamen vel ob majorem sanguinis profluentis copiam, vel ob summam debilitatem, decoctum corticis peruviani feliciter adhibui.

Nunquam hæmorrhoides animadverti, quæ rite singulis mensibus, catameniorum instar fluxissent, licet id accidisse certis practicum observatis constet.

Causæ hæmorrhoidum sunt plethora, seu
illa

illa per totum corpus diffusa sit, five circa hæc solum vasa consistat, orgasmus sanguinis, tum corporis exercitiis, tum potibus spirituosius indutus; dein sanguinis per venam portæ impeditus transitus; ut cum viscera abdominalia obstructa, aut humoribus spissioribus atrabilariis referta sunt; denique ea omnia, quæ vasa hæmorrhoidalia comprimunt; ut graviditas, fæces duræ aut consuetudo latrinis diutius insidendi, aut ea, quæ humores ad vasa hæmorrhoidalia magis derivant: ut equitatio, abusus aloes, vel piperis &c. item quæ sphincterem irritant, ceu calculi vesicæ, suppositoria, vermes, hirudines intempestive adplicite; &c.

Inter causas hæmorrhoidum recenseri etiam debet amarorum abusus, quo, teste Spielmanno (a) intestina exsiccantur, alvus obstruitur, & hæmorrhoides excitantur.

Nostra ætate homines frequentius Vindobonæ hæmorrhoidibus obnoxii sunt, etsi moderatius vino utantur, quam avi eorum. An ex abusu aromatum, condiendis cibis adhibitorum, an quod rarius corpora exerceant, rhedisque frequentius vehantur?

Hæmorrhoides certis temporibus fluentes, salubriores plerumque vagis sunt. Quibus ex jam a tenera ætate, præsertim copiosius fluunt,
illi

(a) Mat. med. p. 195.

illi raro senectutem attingunt, sed ex hydropē ante, vel ictero intereunt.

Lienosis & melancholicis profunt hæmorrhoides teste Galeno; sed atrabilariis debilioribus, aut jam cachecticis sæpe exitio sunt, præcipue si majore copia sanguis excernatur.

Noxiæ sunt eæ, quæ febres profligatas subsequuntur, cum plerumque e visceribus obstructis ortum habeant. Lædunt hæmorrhoides tum illos, apud quos supprimuntur, tum eos etiam, quibus abundantius, quam par est, fluunt. E suppressis apoplexiæ, morbi inflammatorii, obstructions viscerum abdominalium, fistulæ & gangrænæ vasorum hæmorrhoidalium oriuntur: aut si prolixius manant, cachexiam & hydropem generant.

Si hæmorrhoides etiam illis, quibus alias rite defluunt, ita quandoque manare desinunt, ut nulla propterea functio corporis turbetur, nullis natura medicamentis laceßenda est; cum vero calor, cephalalgia, anxietas circa hypochondria, aut lumborum dolor nascitur, venæ sectio, lenia e tamarindis, crySTALLIS tartari &c. confecta purgantia, & emulsiones nitratae cum diætâ tenui & quiete locum habent.

Cavendum a remediis aloeticis, aliisque, quæ hæmorrhoidibus aperiendis utiles jactantur, ne inflammatio, aut fistulæ succedant.

Ubi vero hypochondria inflata sunt, & corporis habitus flavescit, vitæque prægressa est seden-

taria, decoctum e taraxaco, saponaria, tamarindis cum terra foliata tartari N. 34. præbere oportet.

Si anni tempestas favet, succus taraxaci expressus proficius est.

Et si fructus horæi maturi ad attenuandum sanguinem crassiores in systemate venæ portarum multum veleant, illis tamen, quorum ventriculi & intestinorum compages minus firma est, non adeo profunt; quod uberius ingesti, flatus concitant, quibus intestina tenduntur, venæ comprimuntur, & molestiæ hæmorrhoidales augescunt. Similibus extracta liquida, ut graminis taraxaci magis commoda sunt.

Cum hæmorrhoides tument, attrectatæque dolent, cataplasmatibus emollientibus utendum N. 36. Multis sequens lenimen attulit.

℞. Micæ panis albi unc. vj

Pulpæ pomor. acido dulc. unc. iij.

Coque cum aqua, donec cataplasmatiss speciem induant; adde.

Acet. litharg. gutt. xv—xx.

Nec cataplasmata, neque inunctiones nimis calidæ adplicandæ sunt.

Abstinendum in ejusmodi ægris ab adstringentibus. Novi virum, qui hæmorrhoidibus cæcis, maximum ab attactu dolorem cientibus, laborabat. Hic applicitis cataplasmatibus emollientibus, jam plurimum levatus, suadente quopiam acetum cataplasmati admiscuit. Verum illico

illico tumentes sibi venas vehementer constringi sensit, & acerbis per aliquot dies doloribus conflictatus est.

Quidam hæmorrhoides tumentes, frigida lavandas præcipiunt. Quod quidem habere locum initio potest, sed ubi pars affecta, aut inflammata est, aut cum tangitur, valde dolet, malum augetur.

Clysmata fæcibus eliminandis accommodatissima sunt, sed tres, quatuorve uncias excedere haud debent, ne vasa comprimantur.

Cavendum, ne salia enematibus adjiciantur, sed ad alvum eluendam, manna iis addita plurimum proficit.

Cum hæmorrhoides inflammatae sunt graviterque dolent, conuli e pepone, in supposito-ria conformati, applicitique multum laudantur, sed eos, ubi tumor & inflammatio major urget, ob doloris acerbitem non ferunt ægri.

Si dictis adminiculis hæmorrhoidum tumor non emendetur, metusque sit secuturæ inflammationis; sanguis hirudinibus, aut lanceola educendus est; quod postremum præcipue præferri debet, cum tumor sanguinem grumolum continet.

Ubi nihil adest, quod indicet, sanguinem educi oportere, unguentum linariae cum quarta aut sexta parte unguenti nutriti adhibitum levat,
cui,

cui, si urgeat dolor, granum opii admisceri potest.

Hæmorrhoidibus cæcis ac tumescentibus curandis nihil esse æque opportunum asserit Ill^s de Haen, atque oleum chalybeatum eorum, qui chalybeis instrumentis conficiendis victum exercent.

Quandoque hæmorrhoides interne descendunt, & a sphinctere ani constringuntur, unde gravia symptomata exsurgunt. Sed hæc infringuntur, cum digito in anum inserto illæ reponuntur.

Si varices flaccidæ sunt, absque sensu doloris, vinum rubrum, cui flores balaustiorum incoquantur, vel alumen vino rubro solutum, externe proficue adhibetur.

Postquam nihil his omnibus profectum est, extirpationem Cel. Schmucker utilissime instituit, & ligaturæ anteponit, ex qua dolores gravissimos, constrictiones intestinorum, & spasmos mortiferos exortos fuisse, de Haen vidit. Ego tamen deligationis cum successu institutæ memini.

In multis hæmorrhoides, ut verbis Cel. Frank utar, non tam ob sanguinis, per abdominalem morbum, circulationem impeditam; quam a solius tunicæ intestinalis intimæ laxitate, & venarum ano vicinarum atonia speciali, a multis causis facile extricabili, intumescunt. Hinc sola sæpe saccorum ejusmodi tunicæque ano pro-

propendentis, & infiltratæ vel callosæ exstirpatio intestinalem hunc morbum, recte monente Ill. Theden (Neue Bemerkungen und Erfahrungen I. Th. S. 56. 59.) radicitus tollit.

Hæmorrhoidum supra modum fluentium indices sunt fractæ vires, facies pallefcens, pulsus debilis & inæqualis. Raro hic venæsectio conveniens fuerit, cum frequenter hydrops pectoris inde sequatur.

Hæmorrhagia ex vasis externis orta, quæ quidem rarius occurrit, bolo armeno, vino rubro soluto, & pannis linneis applicato, vel spongia aceto imbuta, vel linteis carptis aqua aluminosa madidis facile sistitur.

Si profundius in recto hæreant vasa, sanguinem fundentia, alvo elota, injectiones ex decocto millefolii, vel etiam ex decocto radicis tormentillæ, vel bistortæ conveniunt.

Commendantur quoque clysteres, & semicupia frigida, sed hæc, cum ægri exhausti sunt & habitus corporis frigidus observatur, vix suaferim.

Laudant item nonnulli suppositoria, ex adstringentibus v. g. corticibus granatorum parata; sed hæc ab ægris, cum nimium irritent, vix feruntur, neque adjumento esse possunt, si mali fons profundius latet.

Hæmorrhoidibus plus nimio fluentibus, interne decoctum millefolii (quod in colica hæmorrhoidali mirum quantum prodest) tentandum;

dum ; si vero hæmorrhagia urgeat , ad decoctum corticis , vel nonnunquam ad alumen confugiendum erit .

Optimos autem effectus in hæmorrhoidibus nimium fluentibus , & hæmorrhagia uteri a vitriolo martis exhibito observavi . Laudatur in hæmorrhagia uteri $\frac{1}{8}$ grani ipecacuanhæ ter , quaterve per horam data , ut spasmi minuantur , & hæmorrhagia sistatur . Commendaverat jam ante ipecacuanhæ in cohibendis hæmorrhagiis vim , egregius ceteroquin , sed in condendis aphorismis præcox Baglivius . Quibusdam eam salubriter adhibui , sed in plurimis , cum eventus non præsto votis respondisset , præcipue hæmorrhagiis cum periculo urgentibus , ad vitriolum martis confugi .

Opium haud congruit , quod humorum orgasmum , & alvi obstipationem auget , & , ubi viscera abdominalia infarcta sunt , obest . Tum solum locum habere videtur , cum tenemus observatur a stimulo in intestinis ortus , qui fluxum sanguinis ciet , excitumque sustentat .

In chronico hæmorrhoidum fluxu immoderatiore e laxatis visceribus diuturnum rhei usum , & lenia martialia parce præbenda Cl. Tralles commendat .

Ubi limatura ferri sumpta alvus nimium præcluditur , præcordiorum anxietates , vel cardialgiæ

dialgiæ nascuntur , Cel. Tralles saccharum cum cremore tartari marti addendum suadet .

Quibus vero hæmorrhoides rhabarbaro irritabantur , pilulas ex extracto millefolii cum limatura martis exhibui .

℞. Extr. millef. unc. j.

Limat. mart. non rubig. dr. ij.

℞. pil. gr. iij.

Sumat ter per diem iij—v.

In nimio hæmorrhoidum , inveteratoque fluxu , quem cachexia comitabatur , hydropis metum adferens , continuatum balnei Pyriwartensis usum admirabiles prorsus successus habuisse memini .

Cum vasa vesicæ cum hæmorrhoidalibus nonnunquam communicent , hæmorrhoidum loco mictus cruentus exoritur ; cui , si ægri ceterum recte valeant , nihil obmovendum , stimulantia solum , aromatica , spirituosa ac diuretica fugienda sunt . Ubi vero dolor & ardor pubis observabitur , & pulsus plenus , durusque tangitur , tum vena incidenda est , & emulsiones ac medicamenta leniter alvum moventia veluti ex tamarindis , & manna propinanda .

Ardor inter mingendum gummi arabico aqua diluto , mixtura oleosa N. 37. aut decocto salep N. 38. mitigatur .

Novi , adstringentibus imprudenter exhibitis , inflammationem , & suppurationem lethiferam successisse .

Huc

Huc referenda sequens curatio videtur. Monachus quispian, ante complures annos sæpe hæmorrhoidum fluxu absque incommodo laborans, cum æstuante syrio, iter institueret, vinumque largius biberet, repente mictu cruento afficiebatur; qui & infessibus auctus, & variis pharmacis datis exasperatus est. Demum æger meam opem imploravit. Huic præcepi, ut sellæ pertusæ, quæ ligneo operculo concavo tecta erat, ita insideret, ut vapor aquæ calidæ suppositus, per foramen tenue, in operculo ligneo apertum, anoque respondens, eo tantum perduceretur. Una iussi lintea, aquæ glaciali immersa, regioni pubis applicari; quo factò cum post biduum mictus sanguinis sileret, & vasa hæmorrhoidalia intumescerent, his lanceola apertis, integra sanitas rediit.

Cum hæmorrhoidum vi suppressa urina est, non modo diuretica omnia relinquenda; sed ne moderatus quidem nitri usus tutus esse videtur. Prosunt quidem diluentia ac demulcentia, ut decoctum althææ interne sumtum, & balnea, semicupia, clismata, aut fomenta emollientia exhibita, sed sæpe cum hæc expectationem omnem fallerent, hirudines, perinæo appositæ, levamento fuerunt.

Qui hæmorrhoidibus laborarunt, cavere debent a diæta ficca, & alimentis aromaticis, multas fæces aut flatus generantibus, cum quan-
 O doque

doque a solis diuturnis flatulentis affectibus hæmorrhoides nascantur.

Cavendum etiam, ne transpiratio supprimatur, namque frigore incaute admissio insultus hæmorrhoidales redire solent.

Vitanda deinde alvi obstipatio, ad quam prohibendam plurimum conferunt lenes Sedlizensis aut Bilinensis aquæ doses sæpius sumtæ: neque sequendi sunt illi, qui magnopere metuunt, ne ani fistulas salia progignant.

Minus ad hunc finem conducit rheum, quo diutius sumto flatuum incommoda vix tollenda, & alvi obstructionem clarissimi mecum viri observarunt.

Monendi sunt, qui hæmorrhoidibus vexantur, ne anum charta bibula extergant, sed spongia utantur aqua frigidiuscula madida.

Maximum equitatio hæmorrhoidibus levamen adfert; sed cum hæ dolent, ferre illam ægri nequeunt: aut certe metuendum, ne inflammatio oriatur.

Qui hæmorrhoidibus fluentibus quondam obnoxii, postea iisdem liberati fuere, modicis egent venæ sectionibus, lenibusque purgantibus, ne alia mala succedant.

C A P U T XIV.

D E

ARTHRITIDE.

Inter arthritidem & podagram, ut Ill. van Swieten docet, hoc interest, quod hæc, etsi, cum inveteravit, plures simul, aliosque ex aliis articulos occupet, principio tamen pedes solum petat; quod nil tale opinantibus ingruat, nec diuturni esse primi ejus impetus soleant. Arthritidis vero feбри continua inchoat, torquetque diutius; at plerumque non redit, complures enim, qui gravius hoc morbo laboravere, per omnem deinceps vitam immunes ab eo fuerunt.

Dividitur in febrilem, & non febrilem: recentem, & confirmatam: veram & spuriam.

In vera dolorem sequitur tumor: in spuria tumor, dolorque una accedunt.

Arthritidis acuta sæpe in chronicam abit.

Haud juvat disceptare, in ligamentisne & articulorum capsulis, ut Boerhaavio & Meadio visum: an, ut Hallerus censet, in ipsa cute, vel in nervis cuti subjectis arthritidis sedes figenda sit.

Multum arthritis cum rheumatismo convenit, iisdemque pene fontibus utraque derivatur; veluti e dysenteriis, transpiratione, aut sanguineis fluxibus suppressis, scabie retroacta, abusu spirituosorum, fonticulis, & ulceribus chronicis coalitis, venenis saturnalibus, vaporibus mercurii aut arsenici.

Eodem fere modo uterque morbus solvitur, ut sudoribus, urina mucosa, fluxu alvi, furunculis, pustulis, ulceribus, aliisque exanthematibus.

Hæmorrhoides fluentes licet morbum non tollant, eum tamen leniunt.

Forte ab arthritide rheumatismus hoc maxime differt, quod hic nec hæreditarius sit, nec contagione contrahatur, neque omnem membri, vel articuli mobilitatem tollat.

Arthritis conjuncta cum febre, quæ aere humido, frigido frequentius occurrit, eandem, quam rheumatismus, medicinam poscit (a).

Cavendum, ne febris ob solos lancinantes artuum v. g. crurum dolores pro arthritica, vel rheumatica habeatur, cum hi dolores sæpe saburræ in abdomine hærenti originem debeant, quod nexum nervorum abdominalium consideranti facile patet. Hæ febres institutis largioribus venæ sectionibus, datis diaphoreticis, & neglectis

(a) Commentat. mea de curandis febribus & inflammationibus
C. XXIV. p. 415.

his evacuans longæ aut periculosæ evadunt.

Urina turbida cum sedimento mucoso, aut furfuraceo arthritidem febrilem levat. Verum ubi ægri nimiam pallidi & aquosi lotii copiam cum virium detrimento mittunt, decocto corticis confirmandi sunt; atque ubi hoc nihil proficitur, ad comphoram, & vesicantia confugiendum est.

In eo, quem de febribus vulgaveram, tractatu nimiam videri dixeram nitri dosin a Brookesby præscriptam. Id postea experimento Cl. Nicolai comprobatum fuit, qui, cum drachmam nitri dimidiam singulis horis aliquoties sumpisset, frigus quoddam veluti glaciale in ventriculo sensit, continuatque nitri usu appetitum imminui, & ventriculum debilitari expertus est (b).

In arthritide non febrili potissimum magnesia nitri, aut sale amaro purgandum est corpus, dein in morbi causam investigandum. Ubi a scabie retroacta malum oritur, flores sulphuris, spiritus fuliginis, decoctum sarsaparillæ vel antimonialia pro diversitate symptomatum, & subjecti locum habent. In arthritide, quæ ex atra bile enata est, efficacissimi sunt succi expressi herbarum N. 39. ex taraxaco, acetosa, beccabunga. Si acidum in corpore prædominetur,

O 3

tur,

(b) Recept und Rurarten p. 582.

tur, acetosæ loco nasturtium aquaticum admiscere oportet. Incipiendum a minori dosi e. g. ab unciiis tribus, tum ad quatuor & quinque nycthemero progrediendum, si id ventriculus patitur.

Addito aurantiorum succo major expressis succis gratia conciliatur, & eos facilius ventriculus fert. At hos, sero lactis dilutos, propinari nolim, quod vires ventriculi hac admixtione potissimum deprimantur.

Inutiles videntur conservæ, quæ tertia, aut quarta quavis hora ad drachmam unam aut alteram præbentur, cum æger vix tres, quatuorve succi drachmas intra diem ingerat.

Dum arthritidis ab acido nata est, sapo venetus largiore copia cum amaricantibus exhibendus est; sanguineis tamen nocet sapo.

Sapo hispanicus parum a veneto differre videtur: sufficit in usum medicum saponem ex bono oleo paratum adhibere; rejiciendus vero ex sebo rancido vetusto confectus, qui odore & sapore ingrato facile dignoscitur.

Si sapo loco alcali ex borace paretur, una hujus pars, duas olei pressi in saponem pulcherrimum, aqua facile solubilem, teste Spielmann, vertit, quin borax decomponatur (c).

Vir 30, & aliquot annos natus summis doloribus lumbaribus & ischiaticis corripiebatur.

Nibil

(c) Bergius M. M. T. I. p. 15.

Nihil externa remedia, nihil demulcentia, auc
paregorica ipsa profuerunt; demum recordabar
ægrum longissimo tempore spiritu vitrioli diluto
usum fuisse, hinc sequentem mixturam tentavi.

℞. Olei amygd. unc. j β.

Syrup. alth. unc. ij.

Vitell. ovor. q. s.

diu simul tritis & subactis adde

Aq. comm. unc. x.

Sal. tartar. dr. β.

Hoc medicamento binis vicibus absumto,
dolores immanes tollebantur.

Ubi ex transpiratione suppressa arthritidis
absque pulso pleno & forti existit, tum, si
levius malum est, mixtura Hoffmanniana, pul-
vis Doweri, N. 40. & infusum florum sam-
buci: si gravius, camphora, vesicantia, deco-
cta sudorifera locum habent.

Oritur & arthritidis a chlorosi, & menstru-
is suppressis, quæ frictionibus, saponaceis, amari-
cantibus, myrrha, quandoque aloeticis, & balneis
sulphureis curanda est.

Nonnullis pulchre prosunt aquæ minerales,
quæ ferrum, & sal amarum continent.

In arthritide non febrili infusum chamæ-
dryos juvit; vidi tamen aliquos, quorum ven-
tricus inde male afficiebatur.

Egregium hujus morbi remedium aconiti
extractum expertus sum. Incipitur a dimidio
grano: at si necessitas urget, ad tria, quo-

tuorve ascenditur, quæ tertia, vel quarta quavis hora exhibentur. Si pulsus præterea debilis, & pallidior urina observetur, feliciter aconito camphora jungitur.

In arthritide diuturniore egregiæ efficaciz sunt flores sulphuris cum antimonio, post quos decoctum bardanæ largiter hauritur.

℞. Flor. sulph. dr. vj.

Antim. crud. dr. ij.

Sacch. unc. j.

F. pulvis.

Sumat bis ter per diem drachmam dimidiam;

Delicioribus parari inde rotulæ possunt.

℞. Flor. sulph. dr. vj.

Antim. dr. ij.

Sacch. candidiss. unc. j β.

F. pulvis subtilissimus. Formentur cum syrupo kermes rotulæ drachmæ dimidiæ.

Sumat ter aut quater per diem drachmam unam.

Præferuntur flores sulphuri crudo, cum hoc quandoque tenesmus, & tormina exciter, si ei aliæ mineræ admixtæ sint.

Aegris pallido habitu, & imprimis frigido, quos arthritidis iterato corripuit, sæpius hæ pilulæ profuere.

℞. Flor. sulph. unc. j.

Resin. Guajac. unc. β.

Antim. crud. dr. j β.

F. pilulæ gr. iij.

Sumat ter per diem 4—6.

Nullum

Nullum in arthritide chronica decocto sarsaparillæ , & antimonii præstantius remedium animadverti.

℞. Sarsaparill. unc. iv.

Antim. in petia ligat. dr. vj.

Coque in lib. xj. aquæ, ad dimidii consumptionem.

Adde

Liquirit. unc. j.

Sem. anis. dr. ij.

infunde per octavam horæ partem.

Colatura exhibeatur.

Dosis ingredientium & decocti bibendi pro diversitate ægrorum, & morbi pertinacia variat.

Quidam exiguam his remediis efficaciam tribuent propterea, quod antimonium, sulphure adhucdum addito, iners evadat. Sed an non ex hac commixtione tertium quoddam corpus, agendi, & efficiendi vi præditum, exsurgere potest?

Boerhaavius nullum ab antimonii decocto fructum exspectat, cum illud humoribus nostris non solvatur; sed equos antimonii usu pinguescere novimus.

Præterea tam a pulveribus, quam decocto cum antimonio secundissimos successus in nosocomio vidimus. Ut reliqua taceam virum tractandum habui, qui arsenico sumto dirissimis doloribus arthriticis, & febre lenta vexabatur, cui in manuum æque ac pedum digitis tophi

nascebantur, capillique omnes fluebant. Eum ego lacticiinis, pulveribus ex sulphure & antimonio, & decocto farsaparillæ per annum continuato, interposito balneorum dulcium usu, integræ valetudini recens restitui.

Sub internum antimonii usum ab acidis abstinendum est, ne parte regulina in ventriculo soluta, vomitus & tormina nascantur.

Monendi sunt ægri, ut remediis sudoriferis sumtis corpus probe contra injurias aeris muniant, ne ab humoribus sub cute stagnantibus oedema vel alia mala subsequantur.

Mercurialia præcipiente Monroo, minus idonea sunt arthritidi, nisi hæc a malo Celtico originem trahat, de quo infra.

Videndum, ne ob unam hanc causam, quod noctu dolores ingravescent (namque & arthriticis accidere hoc persæpe solet) pro venereo malum habeatur. Sex abhinc annis ætate proveciore femina, quæ nunquam venereo symptomate affecta erat, gravissimis doloribus arthriticis, noctu ingravescentibus conflictabatur. Qui accersebatur, medicus mercurium primum dulcem, tum sublimatum exhibuit; unde dolores artuum intolerabiles, febricula lenta & foeda pedum ac nasi ulcera consequebantur. Post hæc vocatus ego flores sulphuris, & decoctum farsaparillæ cum lacte suasi, quæ sumtis medicaminibus symptomata decrescebant; verum cum

cum tardius curatio procederet antimonium addidi : ex quo brevi ægra penitus convaluit .

Narcotica pertinaciorem arthriticidem reddunt.

In arthritide febrili , quamvis venæ sectio præmittatur , opiata nocent . Raulinus post primas statim phlebotomias vespere narcotica in rheumatismo suavit , sed hæc curandi methodus , ut Ill. van Swieten observat , haud e sententia cessit . (d) In valde sensibilibus , ubi metuendum , ne ob vehementiam doloris convellantur , opium , si febris absit , tentari potest .

A nonnullis oleum terebinthinæ in arthritide commendatur .

℞. Olei terebinth. dr. ij.

Mellis unc. j.

Sumat mane , & vespere , quantum duo cochlearia coffeæ capiunt .

Profuit hoc quidem , testante (e) Hetz , in affectionibus coxæ sine febre , at non in reliquis arthriticis doloribus . Neque sensum doloris in affecta parte inde ortum , nec vim remedi diaphoreticam vir supramemoratus observavit .

Superata arthritide , cum magna ægros debilitas afficit , aut sudoribus corpus diffluit , decoctum corticis peruviani frictionesque conveniunt .

Varia in arthritide commendantur externa adju-

(d) T. V. p. 668.

(e) Briefe an Aerzte II. sammlung.

adjumenta . Sic in pertinacissimis lumborum doloribus septem vel octo cucurbitæ , non scarificatæ , loco affecto , vel circa eum applicitæ sæpius profuere .

Contra dolorem ischiaticum jam olim repetitum vesicatoriorum usum ad partem dolentem commendaveram , (f) nunc id accuratius Cotunnus dilucidavit .

Quidam frigida applicari volunt , sed cavere ab his tyrones jubet Piquerus , (g) quod ea malum ad alias persæpe partes transferant , & convulsionem non raro efficiant , celeriter necantem .

Ceterum ægros , alioquin recte valentes , absente febre , cum dolore ischiatico premerentur , qui diaphoreticis exhibitis , & calidis applicatis pertinaciter resistebat , frigidissimis fomentis levatos sæpius vidi .

Si acerbiores inde dolores accessere , relinquitis frigidis ad fomenta tepida denuo redii .

A cataplasmate ex sapone , arnica , & cicuta egregios effectus in arthritide , rheumatismo , imo in pleuritide animadvertimus , quæ tempore humido , frigido occurrebat . N. 41.

Laudatur quoque moxa , qua olim Augustæ Vindelicorum secundo eventu usi sunt . Ea lanugo est artemisæ , quæ ficta in conos incendi-

(f) *Εντομα* noxia , utilis . Friburgi Brisgojæ 1751.

(g) T. I. p. 105.

senditur, ut leniter deflagret; nec magnum dolorem testante Purmanno & van Swieten affert. Cutis antea mundanda, pilique radendi sunt.

Nocet tamen, ubi pars rubet, & inflammata est, in doloribus vero profundis ad dissipandos humores frigidos & serosos valere poterit: quamquam cum Olao Borrichio existimem, inunctionem artemisia factam haud maiore, quam ipsa vesicantia, vi ad medendum malo pollere.

Arthritide fugata, partibus debilioribus, præcipue oedematosis, corroborandis vinacea sub forma balnei sicci vel cataplasomatis commendantur; sed ea ex uvis dulcibus, non vero acribus expressa esse oportet.

Ut reditus morbi prohibeatur, in iis præcipue, qui aeris vicissitudinibus expositi sunt, diuturnus balnei sulphurei, veluti Baadensis, usus necessarius est.

Balneum, quod Frauenbaad vocant efficacissimum est, & plus sulphuris, quam reliqua testante Braun (h) continet.

Juvant quoque balnea hæc sulphurea in paralyti post arthritidem remanente.

Similibus quandoque profuit electrificatio, præcipue ubi sudor validus, calor insolitus, & commotio in parte affecta cum levamine totius corporis brevi subsequebatur.

Mira-

(h) Transact. philos. 1670.

Mirabar persæpe, pauperes quosdam, qui sustinendis in balneo paralyticis victum exercent, non raro ducentis per annum lavacris sine noxa uti.

Qui arthriticis, & rheumaticis affectibus obnoxii sunt, ingruente autumno, corpus densioribus vestibus munire debent; tunc enim animadvertente Celso (i) fere meridianis temporibus calor est; nocturnis atque matutinis, simulque vespertinis frigus. Præcepit id jam Hippocrates, licet in calida Græcia degeret.

Plures rarius arthritide vexebantur, ubi subuculam laneam nudo corpori applicatam gestabant.

Quibusdam balnea frigida morbum prævertendo profuerunt, nonnullos tamen inde pejus affectos vidi, & novissimis observatis constat, quod licet incolæ septentrionalis Americæ infantes sæpius frigidæ aquæ immergant; multi tamen adultorum ex morbis inflammatoriis pereunt per vicissitudines aeris contractis (k).

CAPUT

(i) L. II. C. I.

(k) Histoire de Découvertes faites par divers savans Voyageurs &c.

CAPUT XV.

DE

PODAGRA.

Multi, velut Cullen (a), podagram a largiore acidorum, & acescentium usu repetunt; cui sententiæ van Swieten non omnino adstipulatur, quamvis det, eam a vinis acidis nonnunquam oriri posse.

III. Linneus rusticos in Svecia a podagra immunes vivere existimat, quod vino non utuntur, sed cerevisiam hauriunt. At rustici nostri, & plebæi toties vino acido abutentes podagra vix corripuntur. Testatur quoque vir supralaudatus, nullas podagricis molestias a frugibus cujuscunque generis creatas fuisse, quamquam eæ in acidum abeant.

Verosimilius est, morbum hunc a victu plenissimo, neglectis corporis exercitationibus, nimio veneris usu, & immoderata mentis intensione nasci. Certe fatuos raro podagra vexat.

Quod

(a) p. 2115

Quod tamen ad superiores mali causas adinet, fateor, nosse me fratres duos, podagrico patre genitos, quorum alter, etsi sobrie viveret, pessime hoc morbo cruciabatur: alter omnibus aeris injuriis expositus, veneri, & bacho ultra modum indulgens, nunquam podagra laboravit.

Morbus non caret suspitione contagionis; id quod canes cum podagricis dormientes, vel pedes eorum lambentes confirmant.

Raro feminæ hac ægritudine corripuntur; rarius e viris macilenti.

Juvenes longe facilius, quam senes, curantur, sed vix grandævi fiunt.

Si dolores constantes sint, longiorem id senibus ætatem prælagit.

Qui multum vel sudant, vel mingunt, raro podagra torquentur.

Sudor morbum levat; is tamen, qui sæviente dolore anxius exprimitur, teste Kleinio non juvat.

Nullam Nieuhoff fidem meretur, qui, postquam Japoniam aliquoties adiisset, affirmare non dubitat, eam gentem ob frequentiore Theæ usum nullo arthritico morbo affigi, cum Kaempferus adeo methodum describat, qua usi Japones, arthriticas & podagricas partes corporis moxa inurant.

Arthritici tandem hydropici aut apoplectici intereunt.

Tem-

Temperent sibi a venere senes podagrici ; novit enim Cl. Ludwig quosdam , qui , cum arthritici matrimonium inivissent , immoderato veneris usu graviores morbos , brevique lethales insultus experti sint .

Cum nulla sit podagræ hucusque reperta medicina , pauca admodum ejus tractandæ præcepta occurrunt .

Sanguis rarissime mittendus est ; quamvis inflatæ sint venæ , pullusque plenior tangatur .

In sanguineis tamen , quibus vires constabant , dolorem , hirudinibus loco podagrico admotis , illico profligatum fuisse memini .

Ubi lautior vita præcessit , & lingua fordida , majorque calor deprehenditur , mixtura e salibus mediis , & roob sambuci aliquoties purgare corpus oportet ; quamquam Sydenhamus & leniorum catharticonum usum damnet .

Sudorifera sub initium morbi cumprimis nocent sanguineis , a fortiore sudore arthritici dolores non raro intolerabiles fiunt , & sudoriferis extra paroxysmum datis quandoque invita natura validissimi paroxysmi excitantur .

Opiata haud conveniunt , nisi tam faciles irritatu sint ægri , ut convulsio metuatur , vel ubi violentia paroxysmorum remisit , & morbus identidem recrudescent noctes præ dolore insomnes reddit , præsertim ubi ægri ætate proveci , & podagra sæpius afflictæ fuerunt . Optime pan-

no laneo pars affecta tegitur . A topicis repellentibus & anodynis applicitis metastases lethales: ab acribus inunctis rigor , immobilitas , aut inflammatio partium : ab emollientibus nimia relaxatio producitur . Itaque tumor diutius durat , & morbus eo celerius revertitur .

Immersis in frigidam pedibus primum arthritidis teste Heistero (b) accessit : dein gravissima mala , morsque ipsa consecuta sunt .

Finitis paroxysmis , cum tumor articulorum remanet , frictiones aptæ fuerint .

Nodi & tophi nondum inveterati cedunt quandoque lixivio alcalino , ita temperato , ne partem rodant .

Laudatur in podagra quassia ; sed multiplici experientia doctus sum , tantundem in morbis præstare gentianam , quantum quassiam , exoticum illud , & majoris pretii remedium .

Interdum allium profuisse fertur , sed id cum Cl. Spielmann inefficax reperi .

Nec diuturnus decantatæ olim pareiræ prævæ usus podagricis profuit . Immortalis Boerhaavius (c) de hoc remedio ita scribit : Pareira prava parum efficit , multum laudatur . Cur ? Rara est : commendatur a medicis nugacibus , qui arte vacui semper quærunt quid , quo dato

(b) De aquæ laudibus nimium suspectis . Helmstadii 1745.

(c) Epist. ad Bassandum Francisci I. Archiatrum. p. 166.

dato ultimum fecisse, nihilque omisisse videntur.

Multum quoque celebratus est pulvis Ducis Portlandiæ, qui partibus æqualibus radicis aristolochiæ, gentianæ, summitatum chamædryos, & chamæpytios constabat. Dosis erat drachma una, matutino tempore sumenda. Aristolochiæ longæ radix podagram quidem lenit, sed vitam plerisque utentium minuit, ut Boerhaavius observat. (d) Cælius Aurelianus podagricos, amaris abusos, apoplexia extinctos vidit, & Cl. Cullen e centum, qui pulvere ducis Portlandiæ usi fuerunt, intra unum alterumve annum nonaginta ac inprimis apoplecticos obiisse testatur.

Cum multi existiment, eandem podagræ, & calculi materiem esse, cum alter alteri morbus sæpius aut jungatur, aut succedat, aquam calcis commendarunt. Sed factò periculo res præter spem evenit.

Paucos ante annos resina guajaci, in taffia soluta, tanquam specificum quoddam deprædicabatur. Præbetur inde singulis diebus mane cochlear unum, jejuno ventriculo, cum bibitur jusculum lactis. Verum præterquam quod junioribus & sanguineis spirituosâ non conveniant, nonnullis gravissima etiam mala e prædicti pharmaci usu creata sunt.

P 2

For-

(d) Epist. ad Bassand. p. 71.

Fortassis vita frugalis, ut recte Cl. Grun-
nerus animadvertit, & corporis motus, ab
Emerigon, qui prædictum remedium publici ju-
ris fecit, commendatus plus profuere, quam
laudatum jam a sæculis guajacum.

Tassiae spiritus vini rectificatus potest sub-
stitui.

Complures tractavi podagricos, nodis affe-
ctos, qui cum remediis usi essent mox referen-
dis, per plures annos interdum, aut nullo
omnino paroxysmo, aut lenibus certe, innoxii-
que insultibus corripiebantur.

Calidioris temperiei ægris vernali & autu-
mnali tempore per duas tres septimanas indies
unciam unam, aut alteram roob sambuci exhi-
bui, altero tempore, exceptis æstivis mensibus,
quotidie gr. xv—xxv. florum sulphuris porrex-
i; podagricis frigidioribus pulveres ex sulphure, &
antimonio propinavi, illis vero, qui tumidulo
& pastaceo corporis habitu præditi erant, pilu-
las ex resina guajaci, floribus sulphuris, & an-
timonio suasi, præterea strigili instituendas fri-
ctiones commendavi.

Damnat quidem Cl. Warner flores sulphu-
ris in arthritide, quod primas vias relaxent,
sed nunquam inde malum effectum exper-
tus sum.

Nec timendum est ab antimonio exhibito,
ut Tronchin voluit, colicam pictonum succede-
re, contrarium enim cum expertissimo Strack
observavi.

Mate-

Materies podagrica, cum regressa est, periculi plena generat symptomata. Si ventriculum petit, anxietates, cardialgiam, & vomitus: si pulmonem, catarrhum suffocativum, aut asthma: si caput, apoplexiam, aut paralyfin progignit.

Extant exempla podagricorum, qui cum acidum liquidum, aquosum, viridescens, atque adeo acre evomissent, ut fortissimi mineralis acidi acrimoniam æquaret, malo suo liberati fuere. Nihilofecius haud quemquam fore reor, qui, si tuendæ valetudinis artem vel a limine salutavit, emeticum præbeat in podagra retrogressa. Imo etsi ructus, & anxietates circa præcordia observentur, a purgantibus, quibus nil tutius nosse se Lieutaud asserit, hic abstinendum est, nisi forte insignis ingluvies præcessisset. Ceteroquin ad spirituosâ, camphoram, moschum, vinum Tokainum, hispanicum recurrere oportet.

Pedibus, antea affectis, picem burgundicam, aut vesicantia applicare convenit.

Si repulsa podagra ventriculum petat, vel acerbi dolores vexent eos, qui ultra modum sensiles fuerint, opium, sed caute ac moderate dandum est.

In catarrho suffocativo senum, cum regressa podagra est, vesicantia ad femora, vel inter scapulas apposita, tum gummi ammoniacum,

cum, spiritus falis ammoniaci, & camphora interne locum habent.

In cardialgia scutum stomachicum aromaticum epigastrio applicare decet.

Si inter paroxysmum podagricum diarrhoea oritur, & æger ceterum recte valeat, relinquenda est; sin vero vires imminuantur, aut alia mala symptomata observentur, illico compescenda est, cum subito necet.

Merito diæta tenuior in podagra commendatur, cum constet, quosdam, qui amissis opibus, ad summam egestatem adacti, tenui victu utebantur, immunes a morbo fuisse: eosdem, cum lautius postea & mollius corpus curarent, rursus podagræ obnoxios esse factos. Verum tamen consuetudinis universim, ætatis, & virium habenda est ratio.

Podagricis veteranis, paroxysmo aliquantum imminuto, vinum non sine secundis successibus indulgi. Neque in aliis tamen victus tenuior illico in meliorem convertendus est, cum sæpe paroxysmus hac ratione acceleretur.

Diæta lactea vix commendanda videtur cum lac, uti Hallerus (e) docet, adultos debilitet, iis vero, qui vino largius utuntur, aut debili sunt, laxaque fibra, minus opportunum esse

(e) T. II. P. II. p. 143.

esse constet. Eandem Ill. Zimmermann (f) negat convenire posse ægris, qui aut spasmodicis obnoxii, aut infirmo sunt ventriculo.

Quandoque dolores diæta lactea ad tempus minuuntur, sed iidem mox vehementiores redeunt, pedumque debilitatem inducunt, toto vitæ tempore duraturam. Quare in junioribus solum, aut iis, qui paucis paroxysmis infestati fuerint, tentari poterit.

Quidam podagricis esum piscium commendant, sed plures novi Carthusianos sævissima podagra vexatos, quamquam ex ordinis instituto perpetuo carnibus abstinerent.

Legendus est de podagra Celeberrimus Cullen.

C A P U T XVI.

D E

MORBIS VENEREIS.

Quæ sæpius redit gonorrhoea, plerumque doloris minus, at plus in curando difficultatis habet.

Quo propius malum vesicæ collo residet, eo pejus habendum est; cum vero in prostata, ac cumprimis in vesiculis seminalibus hæret, frequenter omnem curationem respuit.

Cum gravior dolor, aut febris urget, venæ sectio, cataplasmata, foci emollientes, remedia demulcentia; ut decoctum althææ cum pauco nitro, & emulsa conveniunt.

Anno 1753. quo tempore nondum antiphlogistica methodo nostri utebantur, gonorrhoeam admodum dolentem sanavi decocto althææ cum nitro, tanta copia exhibito, ut intra 24. horas decocti libras octo cum nitri semuncia hauriret æger, brevique convalesceret.

Caute tamen nitrum præbere decet; si enim majore, ut a me factum erat, copia propinetur, aut demulcentibus non satis diluatur, irritare,

irritare, mictumque cruentum ciere valet, uti Cl. Tode observavit. Quare, si magna stranguriæ vis, vel ingens inter mingendum dolor animadvertitur, nitro prorsus abstinendum, & solis demulcentibus, ut radice salep, althææ, gummi arabico utendum est.

Possunt lenia evacuantia, velut aqua angelicæ interponi, non ut multum purgetur corpus, sed ut laxior alvus perstet. Mercurialia tamen, aut fortiora, ut scammonium, non expediunt; vitanda item spirituosæ & stimulantia; quin etiam major corporis motus.

Iis, qui in hoc gonorrhoeæ statu versantur, gravissima e balsamicis mala enata vidi.

Ubi vero gonorrhoeæ magis inveteratæ juncta est urethræ exulceratio, interdum mercurialia requiruntur; imo, cum internis remediis morbus resistit, injectiones mucilaginosæ cum lenioribus mercurialibus locum habent.

Cum ægris debilibus, aut valde irritabilibus copiosa materia limpida non sine acuto dolore, pulsuque frequenti effluit, corticem cum aut sine opio pro symptomatum diversitate Cl. Schwediaur commendat; quin & nonnunquam opium, cum clysmatibus emollientibus, præcipit, ut frequentes ægrorum & cum dolore conjunctæ erectiones impendantur.

Sollicite indagandum, an nihil omnino inflammationis subfit; quæ, si adesset, cortex haud omni periculo vacaret.

For-

Fortasse ægris , adeo irritabilibus tutius foret decoctum salep , aut emulsio cum laudano interne data , quam clysmata cum opio injecta .

Ad frequentiores erectiones mitigandas emulsio camphorata laudatur . Forte ad hunc scopum sola emulsio largius sumta sufficit .

Multis ad perfectam curationem necessum esse videtur , ut in albam mutetur materia ex urethra effluens , quæ tamen interdum ad finem curæ usque flavescens perseverat .

Gonorrhoea laborantibus , si nullus urinæ ardor , nullus in urethra calor , vel in erigendo dolor sentiatur : si fluxus materiæ minuatur , eaque crassior evadat , pilulæ ex gummi arabico , mastiche cum modica terebinthina cocta , aut balsamo copaivæ N. 42. opportunæ erunt .

Si gonorrhoea , quæ e relaxatione ortum habet , perduret , cujus rei indicium id præbet , si , cum vel urethra premitur , vel stylus introducitur , aut ultimæ post mictum lotii guttæ exprimuntur , omnis dolor absit , pilulæ superiores , addito extracto tormentillæ , vel pulveres ex extracto martis , & tormentillæ parati profunt .

His nihil proficientibus ad injectiones adstringentes ; ut ad decoctum corticis vel tormentillæ transire licet .

Si candelæ applicantur , in principio nec mole crassiores sint , nec longo tempore relinquuntur .

Dam-

Damnandæ sunt injectiones saturninæ . Novi complures , quibus eæ atrocissimos abdominis , artuumque cruciatus excitarunt . Atque cum hos medici pro doloribus , e lue venerea ortis , haberent , infausto consilio mercurialia maxima dosi porrigebant ; unde factum , ut ægri demum insanabilibus nervorum morbis implicarentur , aut phthisi consumti interirent .

Est quoque gonorrhoea sicca , ubi parietes urethræ velut concreescere incipiunt , & dolor inter mingendum intolerabilis percipitur ; hic constricta urethra , ejusque muco expresso mitigatur , & injectionibus emollientibus , ac mucilaginosiis utendum est .

Grave malum , urina penitus suppressa ; quod , si a residuo tumore glandularum urethræ , antea inflammatarum , & postea discussarum sit ortum , candela , aut chorda immissa , mechanica quadam ratione juvatur . Eodem modo adplicite tum quoque conveniunt , cum canalis aplicis , vel crassitie membranarum urethræ coangustatur , non raro tamen litus mercuriales , loco ægro externe adhibiti curationem accelerant .

Quidam in gonorrhoea inveterata laudant interne tincturam cantharidum , aut injectiones ex oleo terebinthinæ . Hi novam inflammationem excitare velle videntur , ut malum radicitus evellant ; verum ejusmodi stimulantia , ac præcipue tinctura cantharidum , quamvis cauta

manu

manu exhibita, nonnunquam stranguriam, dolores pergrandes, atque gravissima mala pepererunt.

In phymosi, quæ balneis, fomentis emollientibus, aut discutientibus; item præputio, carptis linteis aut sponsia impleto, sanatur, rarissime incisio lateris necessaria est; neque, dum fit, malum sæpe aufert. Itaque graviore in casu, vel in phymosi scirrhusa circumcisionem potius instituere oportet.

Condylomata potissimum in immundioribus spectantur. Minora, vel fungosa aquæ calcis, aut alumini cedunt.

Si verrucosæ sint naturæ plus aluminis, vel solutionem hydrargyri in acido nitri, aut mercurii sublimati applicationem poscunt: majora sæpe cultro auferre oportet.

In ablatis, quæ crebrius recrescunt, decoctum radicis tormentillæ vel bistortæ applicare convenit.

Pulvis fabinæ condylomatibus inspersus vix memorabilis est efficaciæ.

In bubonibus, cum vires exorbitant, minuendæ eæ sunt, locumque habet curatio antiphlogistica: bono effectû mixtura ex salibus mediis & roob sambuci corpus leniter purgatur; cum vero pulsus est debilis, cum vix febris percipitur, neque æger quosdam fere dolores sentit, alimenta majore copia concedenda sunt; quin & cortex & vinum rubrum viribus erigendis conveniunt.

Si

Si circumferentiæ bubonis non inflammati, induratae & quasi callosæ sint, optimo successu bis de die iv. aut v. gr. calomelis cum saliva subacti iisdem infricantur, & emplastrum ex cicuta cum gummi ammoniaco imponitur. Idem locum habet, dum bubone, post suppurationem factam, aperto durities in circumferentia major persistat.

Quantum fieri potest cavendum, ne bubones incidantur, aut lapis causticus iis admoveatur; qui enim sponte sua aperiuntur, citius multo ac felicius coalescunt.

Videndum quoque, ne aperti bubones filis carptis, aut turundis obturentur, hac enim compressione & margines callosi efficiuntur, & ulcera malignæ speciei generantur.

Cum e bubone ulceroso materies effluit ichorosa, simulque vires dejiciuntur, nocent mercurialia; at nutrientia, ut decoctum corticis cum lacte, vel decoctum ex antimonio, & sarsaparilla profunt.

Ex numerosissimis venereis, qui per annum & dimidium in Nosocomio generali degebant, duo solummodo bubone gangræ noso laborabant.

In hoc statu cortex peruvianus & camphora aceto antiseptico soluta, tum interne, tum externe, tempestive adhibenda sunt.

In testiculis venereis præter balnea emollientia, vapores, & repetita clysmata, etiam
cata-

cataplasmata emollientia genitalibus cum fructu adplicantur; ubi tamen suspensorio utendum est. Raro inunctiones locales conveniunt, nisi chorde spermatica admodum intumeat.

Cum testiculi induruerent, neque remediis ullis cedunt, quidam gonorrhoeæ inoculationem commendant. Verum hæc in statu inflammationis, & teste adhuc dolente pessime noceret.

Novi duos, qui durissimis testiculis præditi erant. Hi antea gonorrhoea laborarunt, quæ balsamicis remediis, & adstringentibus suppressa fuit. Cum eam denuo contraxissent, emollientibus & debita gonorrhoeæ curatione, tum mercurialibus, non ore solum sumtis, sed externe etiam applicitis, penitus convaluere.

Adversus ulcera venerea, præcipue faucium, in cachecticis corporibus, cum tenuem atque acrem ichorem continebant, sequens pulvis bis, ter, quaterve per diem sumtus profuit.

℞. Extr. gratiol.

Pulv. foenic.

Lapid. cancror. aa. gr. v—viij.

Hoc remedium plerumque per salivæ & urinæ vias agit, rarius purgat, rarissime sudorem pellit; quod si fiat, de cephalalgia potissimum conqueruntur ægri.

In morbis venereis cutaneis, in scabie, quin & herpete pertinacissimo infusum scordii
satu-

saturatum ad lib j. ter quater imo sæpius de die sumtum cum balneis mire juvat; quandoque in scabie venerea pulvis scordii adjumento est, sed tardius infuso agit.

In cancris venereis lardaceis, & non lardaceis efficacissimum erat sequens remedium.

℞. Succ. cicut. unc. ij.

Calomel. dr. j β.

Sæpius de die, cum siccatum fuerit, lin-
teis carptis adplicetur; hyemis tempore extra-
ctum cicutæ subrogari in succi locum potest,
sed tardior tum curatio erit.

Cavendum quoque in cancris venereis, ne
intempestive saturnina adhibeantur. Vidi ipsemet
a balneis penis in gonorrhoea, ubi saturnina
magna copia admiscebantur, membrum sensu
omni atque erigendi potentia privatum fuisse,
quin dolores etiam inguinum, perinæi, & ar-
tuum accessisse; qui ægrum sæve admodum, &
complures annos torquerent.

Præter decocta, cataplasmata, & balnea
emollientia flores sulphuris interne adhibiti maxi-
mo levamini fuere.

Neque tamen hinc arguero, saturnina om-
nia, externe adplicita, obesse; imo ea in malis
quibusdam cutaneis præclaram opem præstant,
sed circumspèctione opus est.

Ad luem ipsam sanandam, imo etiam ad
alia symptomata tollenda frictio mercurialis sæpe
requiritur, quam balnea præcedere debent, nisi
nimium viribus deficiantur ægri. Viden-

Videndum, an sebum recens sit; tum in frigidiore loco unguentum servandum, & absque terebinthina parandum est, ut cutis pustulæ præcaveantur, id quod facilius obtinetur, cum e butyro cacao conficitur unguentum.

Vitanda est salivatio.

Eam camphora, unguento neapolitano addita, non impedit.

Scorbuticis vix, aut certe non sine maxima circumspeditione mercurialia conveniunt.

Salivatione incipiente, quoniam in ore ulcuscula nasci solent, cavendum, ne ea pro siphiliticis habeantur, ususque mercurii continetur.

Salivationem exorientem supprimunt balnea tepida, diæta tenuis, potus mucilaginosus, clysmata, & lenia evacuantia; sed caute ultimis utendum, ne vis mercurii omnis in intestina irruat, & diarrhoeam colliquativam suscitet, qua juvenem, nobili ortum profapia, brevi e medio sublatum vidit Boerhaavius.

Cavendum, ne ægri nimis frigide tractentur, nam sæpe hac de causa, vel ex aere nocturno incautius admissio humores nimia vi in intestina feruntur.

Quod cum fit, clysmata emollientia, decocta demulcentia, ut salep, vel mixtura cum gummi arabico, & opiata præbenda sunt.

In nimia salivatione sulphur interne adhibendum, & camphora profunt: & si ductus salivæ
nimium

nimum relaxati sint, neque os nimio opere doleat, gargarisma ex decocto termentillæ peropportunum fuerit; si vero corpus ex salivatione nimium fractum debilitatumque sit, lenia martialia congruunt.

Videndum, ne ægris debilioribus diæta nimium tenuis administretur.

Cum ægri inter frictiones valde debilitantur, aut multum sudant, cortice peruviano egent.

Qui vero, vel negotiis, vel aliis causis impediti, frictionibus uti nequeunt, iis mercurius gummosus Plenckii commendandus est.

Quandoque gummi arabici plus, quam Cl. Auctor præcipiat, addendum erit.

Habet id commodi hoc remedium, ut a ventriculo plerumque facilius feratur. Quod si salivationem cieat, eadem observare oportebit, quæ paullo ante diximus.

Sæpe frictiones non prosunt: alii eas ferre nequeunt, sed mercurio interne cum levamine utuntur: nonnullos contra mercurius interne sumtus lædit, sed iis frictiones opportunæ sunt.

In ægris, qui nervos admodum irritabiles habent, vel hæmoptoe laborarunt, cautissima manu mercurialia danda sunt, in venereis aneurismate simul affectis ea plane interdicit Oosterdykschacht, cum mercurii abusus quandoque aneurismata efficiat.

Plures lue venerea affecti , ac pro desperatis habiti , cum aliquoties frictionibus mercurialibus , debite institutis , extra Nosocomium absque fructu usi essent , apud nos adhibitis aliis auxiliis sanabantur .

In tophis , & carie præter inunctiones mercuriales , si iisdem ægri non antea usi fuerunt , æthiops antimonialis , interpositis purgantibus , & largo potu sarsaparillæ secundæ decoctionis insignem opem attulit .

Aethiops antimonialis , cujus efficaciam in tinea capitis , scrophulis , strumis & scabie expertus est Cel. Baldinger (a) etiam in doloribus artuum vehementibus , & fluore albo malæ notæ ter , quaterve die sumtum juvit . Addi tamen plus sulphuris debet , quam Huxhamus præcepit .

℞. Flor. sulph. partes ij.

Antimon. crud. in tenerrimum pulverem contusi part. iij.

Mercur. viv. part. iv.

Misceantur exactissime longo & assiduo tritu .

Tentatæ etiam fuere pilulæ e mercurio vivo & resina guajaci confectæ , sed non eadem , qua æthiops , virtute pollent .

Decoctum ligni juniperi cum antimonio paratum N. 43. bubonibus induratis , testiculis ,
iis-

(a) Hist. med mercur. & mercurialium. P. I. p. 47.

iisque , qui scrophulosis simul affectionibus laborabant , salubre fuit .

Omnium præstantissimos effectus a decocto ex antimonio & sarsaparilla vidimus .

Rutty (b) affirmat , decocta lignorum præferenda esse , cum malum in ossibus hæret , quod eorum actio ad ossa usque pertingat .

Lazarus Riverius luem cum exostosis decocto guajaci & antimonii curavit . Henricus III. galliarum rex sudore , decoctis lignorum excitato , absque hydrargyro sanatus fuit .

Famosus Udalricus de Hutten novem annis lue torquebatur , undecies absque effectu salivationi submissus , decocto guajaci curabatur .

Cel. Fordyce decoctum sarsaparillæ commendat tum , cum ossa squammosa præcipue læsa sunt , vultque frictiones mercuriales prius adhiberi ; idem in scabie venerea , aut quoties ægri ante mercurio vel absque debita methodo , vel sine fructu usi fuere , salutare esse merito contendit .

Citius , faciliusque agit apud eos prædictum decoctum , quibus antea mercurius propinabatur ; quamvis plures quoque sanaverim , nullo seu interne , seu externe adhibito mercurio .

Idem remedium in tophis , scabie venerea ,
Q 2 præci-

(b) p. 37.

præcipue in doloribus osteocopis maximam utilitatem adfert. Tum vero lecti calore sudor expectandus, & primæ antea viæ expurgandæ sunt. Sumitur pondere lib ij—iij. quater per diem.

Decoctum sarsaparillæ ex priore decoctione residuæ potui servire potest.

In valde emaciatis decocta sudorifera minus conveniunt.

Lenia purgantia cum mercurio dulci inter decocti usum optimo successu propinantur; semper tamen virium, symptomatum, & morbi vehementiæ ratio habenda est.

Miram quoque vim in phthisi & tabe venerea debellanda exseruit decoctum ex antimONIO & sarsaparilla paratum. Verum a minore dosi v. g. unc. ij. incipiendum, quæ altera, aut tertia quavis hora sumatur. Nonnunquam tamen vel hæc quoque portio, quamvis exigua, pectoris oppressionem inducit, quæ, nisi leni facta venæsectione, & exhibito simul lacte tollatur, ulteriorem prædicti decocti usum vetat.

Si ægri viribus sint valde fractis, corticem peruvianum præbere, atque lac etiam, nutriendi causa, addere oportet.

Nonnulli in phthisi venerea lac capræ commendant, cui frictiones mercuriales factæ sint. Verum sæpius a frictionibus ejusmodi capræ-

præ fauces tumescere solent, quare alimenta respuit, & ad lactandum inepta efficitur.

Pthificis, & scorbuticis venerea labe infectis infusum malti pulchre prodest.

Dexterrimus, & in curandis morbis venereis multum versatus Nosocomii generalis chirurgus Zeller observavit, sanationem in malo celtico affectis, quorum pupilla valde dilatata est, tardius procedere. In ejusmodi ægris lingua utplurimum impura est, neque antivenerea profunt ante, quam solventibus, & leniter evacuantibus corpus sæpius purgetur.

Sollicite quoque in id inquirendum est, an non alius cum lue morbus conjunctus sit; persæpe enim omnis medicinæ vis ac efficacia lue opponitur, ea vero symptomata, quæ suam originem alteri morbo debent, negliguntur; quo fit ut in deterius ruant ægri.

Quidam, in curanda lue venerea, mercurium sublimatum corrosivum, spiritu frumenti solutum, laudant, quidam eum rejiciunt.

Abrahamus Gordon (c) egregiam se ejus opem ac vim vidisse testatur. Nosocomii ad S. Marcum quondam phisicus Locher, jam fato functus, retulit, omnes fere, qui lue venerea affecti erant, mercurio sublimato corrosivo sanatos fuisse; verum acta suecica nos do-

Q 3

cent,

(c) Medical observations and inquiries. V. I. 1758. p. 369.

cent , sublimatum pluribus quidem exhibi-
tum fuisse , sed uni , alterive solum profuisse ,
multos denuo in idem malum recidisse , alios
omnino levatos non fuisse , immo malo hypo-
chondriaco , pectoris pravis affectionibus , vomitu-
que vehementi correptos , etsi aqua cinamo-
mi , camphora &c. adderentur .

Parisini funestos effectus post usum subli-
mati internum viderunt (d).

Wathen testatur (e) dolores nocturnos ,
exostoses , & cutis eruptiones minui qui-
dem hoc medicamine , sed paullo post recru-
descere .

Russi , (f) qui ceteroquin mercurii subli-
mati usum commendant , insinuant tamen , eum
absque balneo non profuisse . Simul decoctum
sarsaparillæ celebrant , cum nonnulli mortui fue-
rint , quibus sudor non exprimeretur .

Novi equidem paucos , quibus sublimatus
auxilio fuit ; plurimis tamen nocuit , & contra-
ctiones membrorum , nervorum insanabiles mor-
bos , hæmoptyses , & phthises lethales ex ejus
usu provenire vidi . Forte in hominibus robu-
stis , aut iis , qui pastaceo sunt habitu , quan-
doque locum habere posset , at in ægris valde
irri-

(d) Memoires de l'Academie Royale de Chirurgie T. IV. 2
Paris 1768.

(e) Observ. pract. de lue ven.

(f) Getersburger Journal. May. 1780. p. 321.

irritabilibus , vel debili pectore præditis , in tussi item sicca , & hæmorrhagiis merito ejus usum damnat Ill. Baro Störck (g) .

In Nosocomio generali mercurii sublimati usus internus meo consilio , ductuque exolevit .

Improvide lactantibus exhibetur causticum hoc ac violens remedium , quod teneræ pusillorum fabricæ omnino non convenire videtur . Timendum etiam , ne infantes copiosiore salivæ secretionem , quæ frequenter inde sequitur , suffocentur .

Periculosius isto remedium esse sublimatus videtur , cum mica panis in pilulas formatus , quem expertissimus de Mertens sinistros plane exitus habuisse vidit , quapropter illud tamquam perniciosum remedium rejicit .

Forte interdum minus infaustos effectus præstitit , cum observante Baldinger (h) pilulæ ferius , interdum non solutæ , vomitu ejiciantur .

A pilulis keyserianis , quæ virtutem suam omnem mercurio debent , soluto in aceto concentratissimo , colicas gravissimas , hypercatharces , & febres lentas enatas observavi .

Laudatur quoque in lue venerea Lobelia longiflora in decocto , sed caute adhibendam

Q 4

esse

(g) T. II. p. 263.

(h) P. II. p. 34.

esse Ill. Murray (i) præcipit. Ego, cum nulla ejus copia Viennæ fuerit, nihil quidquam de virtute hujus remedii asserere possum.

Cl. Budensis Professor Winterl, literis Viennam missis retulerat, morbos venereos in Hungariæ confinibus a mulieribus ope radicis Astragali exscapi sanari. Itaque Ill. B. de Störck, cui plurima in re medica debemus, quam humanissime a me petiit, ut hujus medicamenti usum in Nosocomio generali tentarem, cui petitioni ut satisfaceremus, quantocyus exhibuimus, & sequentia observavimus.

Cum nulla dosis, neque methodus sumendi medicamenti determinata esset, hac formula sum usus :

℞. Rad. astragali exscapi unc. β.

Coque in XV. unc. aquæ, donec Lib. j. supersit.

Sumat æger tepide mane, ac vesperi.

Decoctum istud satis gratum saporem præsefert, atque ad infusum liquiritiæ prope accedit.

Cum hujus radicis copiam tantam, quanta ad plura capienda experimenta necessaria foret, non obtinuisssem, en sequentes quatuor observationes.

Femina, 48. annos nata, cum arthritide, & tribus tophis, quorum unus exulceratus erat,
caput

caput obsidentibus ad Nosocomium 26. Julii 1785. deportabatur. Præmissis purgante, decocto astragali usa, prima hebdomade 6—7 vicibus in die purgabatur: altera & tertia septimana minuebantur alvi excretiones, at mictus frequentior, cum copioso sudore nocturno, qui ad integram usque sanationem perduraverat, successit. Dolores arthritici brevi fugabantur; tophus vero exulceratus simplici medela externa curabatur quartæ ab adventu hebdomadæ spatio: reliqui duo, nulla extrinsecus adhibita ope, prima Septembris omnino evanuerunt, & ægra jam incolumis e nosocomio exiit.

Alteram 20. annos nata, tophis dolentibus non paucis affecta, partu paullo ante edito, 28. Octobris in Nosodochium deferabatur. Hæc primis quatuor diebus nullam ex usu decocti mutationem sensit, at dein per sex dies purgatione frequenti, cui cephalalgia conjuncta erat, corripiebatur; purgationibus postea & vehemens sudor nocturnus, & mictus copiosus supervenit, quin & alternantes ventriculi dolores accessere. Demum ægra 5. Decembris sana ad suos rediit.

Femina item, 50. annos nata, quæ herpete, ulcere venereo, & rheumatico dolore affecta erat, 6. Octobris usum dicti antea remedi inchoavit. Hæc primis octo diebus aliquoties in dies purgabatur; dein lotium colore naturali, magna copia excrevit, denique 19. No-

vembris Nosocomium reliquit, ceterum penitus perfanata, si genu excipias, quod parum mole auctum, sed indolens remanserat.

Denique juvenis 21. annorum 7. Octobris Nosodochium adierat, qui bubonibus duobus induratis, sed admodum inæqualibus laboraverat. Postquam decocto astragali uti cœpit, primis quinque noctibus vehementer sudavit; sudorem mictus copiosissimus excepit, ægerque 30. Octobris sanitati restitutus est.

Nullus istorum ægrorum, quantum sciscitando expiscari licuit, mercurialibus antea remediis usus fuerat.

Eo, quo hæc scribo, tempore duo veneri radice astragali, denuo mihi transmissa, cum successu fruuntur.

F O R M U L Æ.

Nro. 1.

- ℞. Aq. commun. unc. x.
 Arcan. dupl.
 Acet. vini \overline{aa} . unc. β .
 Nitr. pur. dr. j.
 Roob sambuc. unc. ij.

Nro. 2.

- ℞. Camph. gumm. arab. subact. gr. j.
 Nitr. pur. gr. v.
 Sacchar scrup. j.
 M. F. Pulvis.

Nro. 3.

- ℞. Sal. amar. dr. vj.
 solve in iv. unc. aquæ.
 Pro clysmate.

Nro. 4.

- ℞. Tartar. emet. gr. iv.
 Aq. commun. unc. iv.
 Pro clysmate.

Nro. 5.

- ℞. Gumm. ammon. vitello ovi
 soluti dr. ij.
 Extract. enul. scrup. ij.
 Aq. hyssop. unc. viij.
 Oxymell. scillit.
 Syrup. de hyssop. \overline{aa} . unc. j β .

Nro

Nro. 6.

- ℞. Aq. rub. idæi unc. ix.
 Succ. citri.
 Sal. mirab. Glauber. \overline{aa} . dr. vj.
 Syrup. rub. idæi unc. ij

Nro. 7.

- ℞. Cort peruv. ruditer tusi dr. x.
 coque per horam in aqua communi ad co-
 laturam lib. j.
 D. pro clysmate.
 Injiciantur iv. unciaæ pro dosi.

Nro. 8

- ℞. Camph. gr. xv.
 Pulv. gumm. arab. dr. j.
 mistis , & in mortario vitreo diu tritis
 adde
 Aq. meliss. unc. iv.
 Syrup. kermes. unc. β .

Nro. 9.

- ℞. Folior. aurant. unc. j. & dr. vj.
 in aqua comm. unc. xx. decoque per 2.
 vel 3. horas vase clauso,
 Colaturæ adde
 Vini rubr. unc. x.
 Sacch. q. s. ad gratiam.

- ℞. Folior. aurant. unc. j.
 infunde aquæ fervidæ lib. j β .
 bull. per momentum , stent in leni dige-
 stione per 8. horas
 Collaturam exhibe.

Nro.

Nro. 10.

- ℞. Rad. valer sylvest. dr. vj.
 Gumm. galban.
 — — sagap. aa. dr. jβ.
 Afæ foetid. dr. j.
 F. pilulæ gr. iij.

Nro. 11.

- ℞. Cort. peruv. unc. j.
 coque per horam in aqua communi adde
 Flor. verbasc. unc. β.
 Rad. liquirit. dr. vj.
 infunde per octavam horæ partem
 Colaturæ unc. xiv.
 adde
 Syrup. papav. alb. unc. j.

Nro. 12.

- ℞. Extract. trifol. fibrin. dr. vj
 Gummi ammon. dr. ij.
 Rhei elect. dr. j.
 F. l. a. pilulæ gr. ij.

Nro. 13.

- ℞. Kermes miner. gr. j.
 Sacch. alb. scrup. j.
 Extract. liquirit. gr. iv.
 M. F. Pulvis.

Nro. 14.

- ℞. Gumm. ammon. aceto scill.
 soluti dr. ij.
 Aq. hyssop. unc. vj
 Syrup. hyssop. unc. jβ.

Nro

Nro. 15 .

- ℞. Flor. sulphur. dr. j.
 Gumm. arab.
 — — tragac. \overline{aa} . dr. i β .
 Extract. liquirit.
 Sacchar. \overline{aa} . dr. ij.
 Kermes miner. gr. ij—iv.
 M. F. Pulvis.

Nro. 16.

- ℞. Rad. symphyth.
 Herb. agrimon.
 — Urtic. minor. \overline{aa} . unc. j.
 coque per quartam horæ partem in aqua.
 Colaturæ unc. xiv. adde.
 Syrup. papav. rhœad. unc. j.

Nro. 17.

- ℞. Alum. crud. gr. iij—vi.
 Gumm. arab. gr. viij.
 Sacch. scrup. j.
 M. F. Pulvis.

Nro. 18.

- ℞. Aq. flor rhœad. unc. viij.
 Gumm. arab. unc. β .
 Alum. dr. β .
 Syrup. diacod. unc. j.

Nro. 19.

- ℞. Rad. polygal. amar. unc. ij.
 coque per quartam horæ partem in lib.
 i β . aquæ adde.
 Rad. liquirit. dr. vj

infunde

infunde per octavam horæ partem.

Colaturam exhibe.

Nro. 20.

℞. Lichen. island. unc. j.

coque per $\frac{1}{2}$ hor. in aqua comm. adde.

Rad. liquirit. dr. iij.

infunde per $\frac{1}{2}$ horæ partem.

Colaturam unc. xiv. exhibe.

Nro. 21.

℞. Stipit. dulcamar. unc. ij.

Sciss. & leviter tus. infunde s. q. aq. fervent. per $\frac{1}{2}$ hor.

dein momento ebull.

Colatur. lib. ij. adde.

Oxymell. scill.

Syrup. hyssop. \overline{aa} . unc. j.

Nro. 22.

℞. Scill. maritim. leviter siccat. unc. j. huic adfunde

Vini boni unc. xvj.

stet infusio hæc per horas xxiv. in loco moderate calido, vase tecto.

Colatum coquatur cum duplo sacchari una ebullitione in syrupi consistentiam.

℞. Acet. scillit. partem unam sacch. alb. partes duas, facta unica ebullitione remove ab igne.

Nro. 23.

℞. Scill. recent. unc. β.

Cort. cinnam. unc. j.

infunde in lib. ij. vini boni austriaci.

Nro.

Nro. 24.

- ℞. Cort. peruv. dr. vj.
 Limat. mart. non rubiginos.
 Theriac. diateffar. \overline{aa} . dr. ij.
 Syrup. de cinnam. q. s. ut fiat electua-
 rium molle.

Nro. 25.

- ℞. Cort. peruv. unc. j.
 Herb. trifol. fibrin. dr. vj.
 Limat. mart. non rubiginos.
 Cort. cinnamom. \overline{aa} . dr. ij.
 F. cum lib. ij. vini austriaci generosi vi-
 num medicatum.

Nro. 26.

- ℞. Herb. Major.
 — Rut.
 Flor. lavend. \overline{aa} . unc. ij.
 infunde vino rubro hungarico per 20 horas.
 Colatura lib. ij. cum aqua calcis commi-
 sceatur.

Nro. 27.

- ℞. Tinct. mart. aperitiv. Glauber. unc. iv. ; in
 his solve
 Extract. helleb. nigr. dr. ij.

Nro. 28.

- ℞. Malti in molendina fracti lib. β .
 coque s. q. aquæ per $\frac{1}{4}$ horæ.
 Colatura refriger. lib. iv.
 D. U.

Nro.

Nro. 29.

- ℞. Aq. meliss. unc. viij.
Succ. terr. catech dr. iij.
Camphor. gumm. arab. solut. gr. viij.
Syrup. kermes. unc. j.

Nro. 30.

- ℞. Rad. serpent. unc. j.
affunde desuper aquæ fervidæ lib. jβ.
stent per xij. horas in loco moderate calido
infusa.
Colaturæ adde
Sacch. unc. β.

Nro. 31.

- ℞. Cort. simarub. dr. ij.
Coq. in lib. ij. aquæ ad tertiæ partis con-
sumtionem.

Nro. 32.

- ℞. Rad. torment. unc. β.
coque per $\frac{1}{2}$ horam in aqua communi.
Colaturæ lib. j., adde
Gumm. arab. unc. β.
Camphora. gr. viij.
Injiciantur 4. unciaæ pro una vice.

Nro. 33.

- ℞. Aq. foenic. dr. vj.
Tinctur. rhei aquos. dr. ij.
Sapon. vener. vitello ovi subacti gr. xvj.
Syrup. de cichoreo unc. β.
℞. Aq. commun. unc. j.
Sapon. gr. x—xv.

Mell.

Mell. dr. j.
M.

Nro. 34.

℞. Rad. taraxac. cum toto unc. iij.
Tamarind. unc. ij.
coque per $\frac{1}{4}$ horæ in aqua.
Colaturæ lib. jβ., adde
Sal. mirab. Glaub. dr. vj.
Syrup. de duab. q s. ad gratiam.

Nro. 35.

℞. Olei. ricini unc. iij.
Syrup. alth. unc. ij.
Vitell. ovor. q. s.
diu tritis, & subactis adde
Aq. commun. unc. x.

Nro. 36.

℞. Specier. emoll. lib. β.
Coque cum s. q. aquæ in cataplasma.

Nro. 37,

℞. Aq. font. lib. j.
Syrup. alth.
Gumm. arab. āā. dr. iij.

℞. Olei amygd.
Syrup. alth. āā. unc. ij.
Gumm. arab. dr. ij.
Aq. comm. unc. x.

Nro. 38.

℞. Rad. salep dr. jβ.
coque per $\frac{1}{4}$ horæ in aqua.
Colaturæ lib. jβ. adde

Syrup.

Syrup. alth. unc. iβ.

- ℞. Rad. satyr. in pulverem redacti unc. β.
 solve in x. unc. aquæ calidæ, adde
 Syrup. de symphyth. unc. j.

Nro. 39.

- ℞. Taraxac. cum toto partes iij.

Acetos.)
 Beccabung.) recentium aa. part. j.

exprimatur succus ad unc. iv., adde
 Succ. aurant. unc. β.

Nro. 40.

- ℞. Nitr. pur.

Tartar. vitriol. aa. unc. iv.

Pulverata & mista injiciantur successive in
 crucibulum candens, & fluat massa per
 $\frac{1}{4}$ horam.

Massæ huic refrigeratæ, & pulveratæ adde
 Opii pur.

Rad. ipecacuanh.

— liquirit. aa. unc. j.

M. F. Pulvis subtilissimus.

Nro. 41.

- ℞. Farin. fabar. lib. β.

Sapon. venet. unc. iv.

Herb. cicut.

— arnic. aa. unc. jβ.

c. s. q. aq. fontis in cataplasma.

Nro. 42.

- ℞. Gumm. arab. unc. β.

Mastich. dr. ij.

Ex-

Extract. torment. dr. j.

F. cum terebinthina cocta pilulæ gr. iij.

Nro. 43.

α. Antimon. in petia ligat. dr. vj.

Lign. junip. lib. β.

cnque in lib. xj aquæ ad dimidii remanentiam; ad finem coctionis adde

Rad. liquirit. unc. j.

Cum nonnullæ ex his formulis ad gratiam majorem conciliandam ejus sint pretii, ut facile pauperibus propinari non possint; proxime pharmacopœam in usum Nosocomii generalis editurus sum.

